

МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ

ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ТА ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У ЦИФРАХ І ФАКТАХ

Вступ

Дані матеріали підготовлені з метою відображення основних показників системи соціального страхування та пенсійного забезпечення, які охоплюють біля 26 млн. застрахованих осіб та 13,4 млн. пенсіонерів або 84% населення України.

Витрати на соціальне страхування та пенсійне забезпечення в 2005 році склали 73,7 млрд. грн. або 17,4% валового внутрішнього продукту.

На 2006 рік передбачені витрати в розмірі 83 млрд. грн. або 16,0 % валового внутрішнього продукту.

Матеріали підготовлені Міністерством праці та соціальної політики України та Пенсійним Фондом України.

Дані станом на 1 січня та 1 квітня 2006 року

«Гаряча» телефонна лінія

Для надання консультацій населенню з питань пенсійного забезпечення

Номер цієї лінії: 8 - 800 - 500 - 39 - 20

Інформаційна лінія працює:
в робочі дні з 9:00 до 18:00
субота – вихідний
неділя – вихідний.

Для мешканців усіх регіонів України дзвінки на лінію є безкоштовними.

Додаткову інформацію з питань соціального страхування та пенсійного забезпечення також можна отримати на Веб-сайті Міністерства:
www.mlsp.gov.ua

ЗМІСТ

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ	1
Впровадження системи соціального страхування.....	1
Кошти на соціальне страхування.....	2
Страхування на випадок безробіття.....	4
Страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням.....	8
Страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.....	12
Підвищення ефективності роботи фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.....	20
Основні положення законопроекту про єдину систему збору та обліку внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.....	21
Актуальні питання, що виникли під час опрацювання законопроекту про єдину систему збору та обліку внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.....	25
Нормативно-правова база соціального страхування.....	30
Заони України.....	30
Постанови Кабінету Міністрів України.....	31
Накази Міністерства праці і соціальної політики.....	32
Накази Міністерства охорони здоров'я.....	34
ПЕНСІЙНА СИСТЕМА В УКРАЇНІ	35
I. Позитивні зрушення у сфері пенсійного забезпечення	36
II. Розвиток недержавного пенсійного забезпечення	43
III. Проблеми та перспективи	47
Демографічна ситуація і пенсійна система.....	48
Види пенсій, які передбачені загальнообов'язковою системою державного пенсійного страхування.....	50
Законодавча база пенсійного забезпечення	50
Поточні показники чисельності пенсіонерів	51
Мінімальний розмір пенсії за віком відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".....	53
Пенсії за віком та за вислугу років.....	53
Пенсії при неповному стажі.....	53
Пенсії по інвалідності.....	53
Пенсії у зв'язку з втратою годувальника.....	54
Пенсійне забезпечення сільських пенсіонерів.....	54
Динаміка зміни деяких статистичних параметрів пенсійної системи упродовж останніх років	58
Очікуване фінансування пенсійного забезпечення у 2006 році	63
Надходження до Пенсійного фонду України.....	63
Статті видатків Пенсійного фонду України на 2006 рік.....	63
Адресна допомога малозабезпеченим верствам населення	65

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Основною метою системи соціального страхування та пенсійної реформи є забезпечення достойного рівня життя громадянам, які протягом свого трудового життя сплачували страхові внески, не приховуючи своїх трудових доходів. Пенсійна реформа спрямована на створення рівних можливостей для пенсійного забезпечення громадян незалежно від сфери їх зайнятості та виду діяльності, усунення диспропорцій у розмірах пенсій.

Змістом реформи соціального забезпечення населення України шляхом запровадження системи загальнообов'язкового державного соціального страхування було:

1. Створення стійкої фінансової системи для економічного захисту людини у разі настання безробіття, тимчасової непрацездатності, вагітності та пологів, народження дитини, нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, старості та інших випадків, передбачених законодавством, за рахунок страхових внесків роботодавців та застрахованих осіб.
2. Створення ефективної системи управління соціальним страхуванням за участю представників трьох сторін соціального партнерства (держави, профспілок та роботодавців).
3. Удосконалення системи виплат.
4. Встановлення дієвого контролю за цільовим використанням коштів цільових страхових фондів.

Впровадження системи соціального страхування

Відповідно до статті 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

З урахуванням положень Конституції України Верховна Рада України прийняла Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Закони України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV, "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" від 2 березня 2000 р. № 1533-III, "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням" від 18 січня 2001 р. № 2240-III, "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 09.07.2003 р. № 1058-IV.

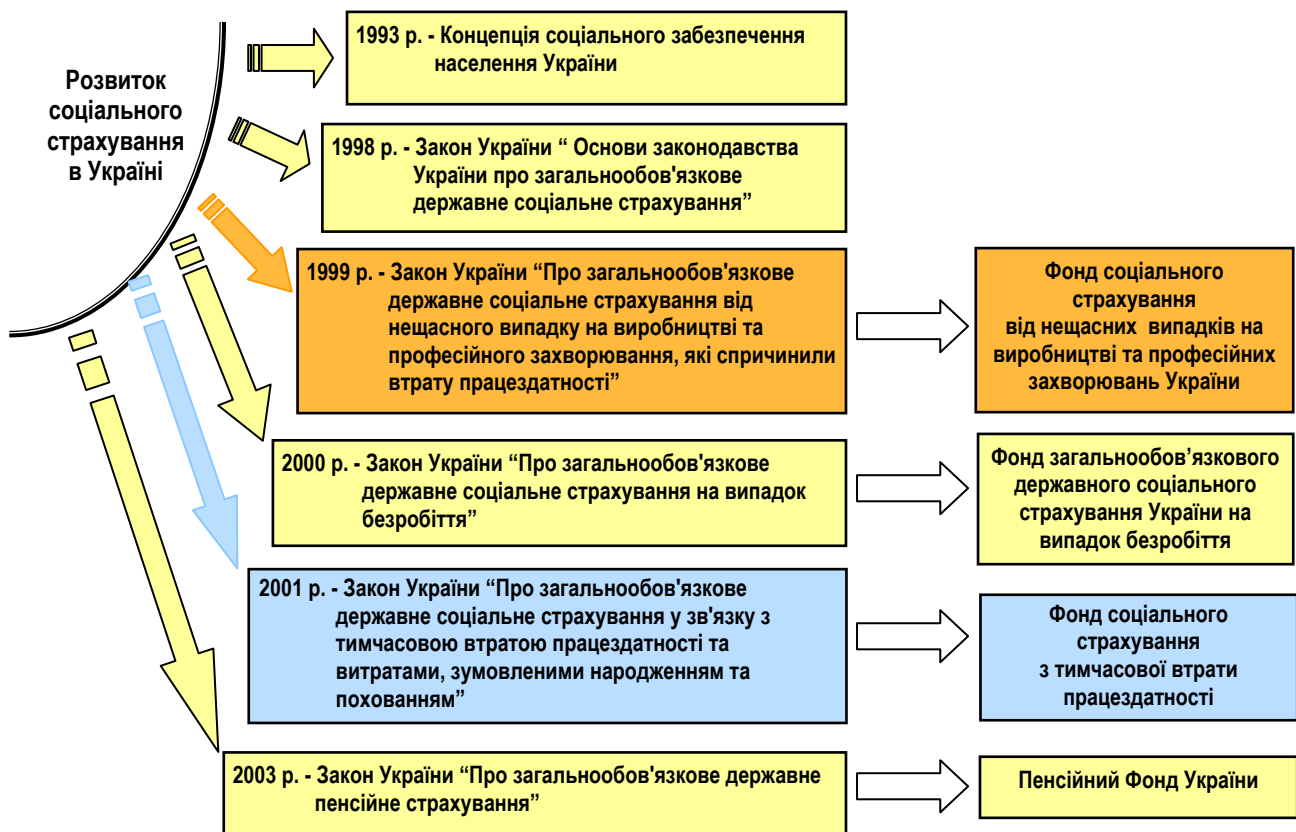
На розгляді Верховної Ради України знаходиться кілька законопроектів щодо п'ятого виду загальнообов'язкового державного соціального страхування – медичного страхування.

Таким чином, в Україні було створено законодавчі умови для становлення системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, яка базується на вимогах Європейського кодексу соціального забезпечення (1964 р.) та рекомендаціях Міжнародної Організації Праці № 67 (1944 р.).

У 2005 році здійснюється чотири види загальнообов'язкового державного соціального страхування, а саме:

- на випадок безробіття;
- у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням;
- від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;
- пенсійне страхування.

Етапи розвитку законодавчого забезпечення загальнообов'язкового державного соціального страхування

Кошти на соціальне страхування

Основним джерелом формування коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування визначені страхові внески страхувальників – роботодавців та застрахованих осіб (крім Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, до якого внески сплачують лише роботодавці), асигнування державного бюджету; суми фінансових санкцій, застосованих до підприємств, установ, організацій та фізичних осіб за порушення встановленого порядку сплати страхових внесків та використання коштів фондів, а також суми адміністративних штрафів, накладених на посадових осіб та громадян за такі порушення; прибуток, одержаний від тимчасово вільних коштів фондів, у тому числі резерву коштів фондів, на депозитному рахунку; благодійні внески підприємств, установ, організацій та фізичних осіб; інші надходження відповідно до законодавства України.

З переходом до ринкових відносин дедалі очевидною стає необхідність участі працівників у фінансуванні фондів соціального страхування, що дає їм можливість самим впливати на рівень свого соціального захисту в разі настання страхових випадків.

Перехід від фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування через систему податків до системи внесків має принципове значення, оскільки поняття "соціальний податок" та "страхові внески" різняться як за соціально-економічною природою, так і за роллю і призначенням у соціальному захисті. Страхові внески – це форма резервування заробітної плати, яка забезпечує матеріальні виплати та надання соціальних послуг працівникам в разі настання страхового випадку.

Розміри внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування щорічно встановлюються Верховною Радою України відповідно для роботодавців і застрахованих осіб з кожного виду страхування на календарний рік одночасно із затвердженням Державного бюджету України. Кошти цільових страхових фондів не включаються до складу Державного бюджету України.

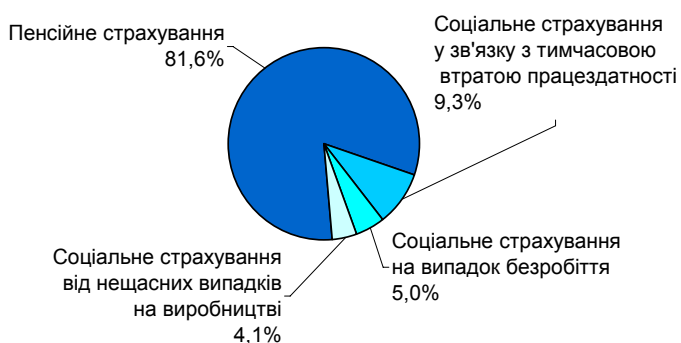

Страхові тарифи для роботодавців та найманих працівників на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у 2006 році

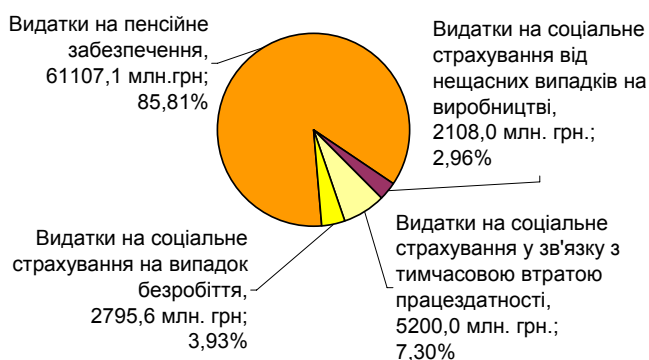
Платники страхових внесків	Соціальне страхування на випадок безробіття	Соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	Пенсійне страхування	Соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві	Разом
Роботодавці	1,3	2,9	31,8	1,5*	37,5
Наймани працівники	0,5	0,5 від з/п до прожит. мін. 1,0 від з/п вище прожит. мін. (з 29.04.2004)	1,0 від з/п до 150 грн. 2,0 від з/п вище 150 грн.	-	2,0 від з/п до 150 грн. 3,0 від з/п вище 150 грн. до прожит. мін. 3,5 від з/п. вище прожит. мін.
Разом (роботодавці та наймані працівники)	1,8	3,4 від з/п до прожит. мін. 3,9 від з/п вище прожит. мін.	32,8 від з/п до 150 грн. (з 31.03.05 р.) 33,8 від з/п вище 150 грн. (з 31.03.05 р.)	1,5*	39,5 від з/п до 150 грн. 40,5 від з/п. вище 150 грн. до прожит. мін. 41,0 від з/п вище прожит. мін.

* Середній розмір страхових тарифів. Страхові тарифи за цим видом страхування диференційовані за галузями економіки (видами робіт) залежно від класу професійного ризику виробництва (існує 67 класів професійного ризику виробництва, 1-му класу відповідає страховий тариф у розмірі 0,66%, 67-му класу – 13,6%)

Розподіл страхових внесків на окремі види соціального страхування у 2005 році (%)

Передбачені витрати коштів на фінансування програм соціального страхування та пенсійного забезпечення у 2005 році

Страховання на випадок безробіття

Кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття використовуються на виплату матеріального забезпечення та надання послуг.

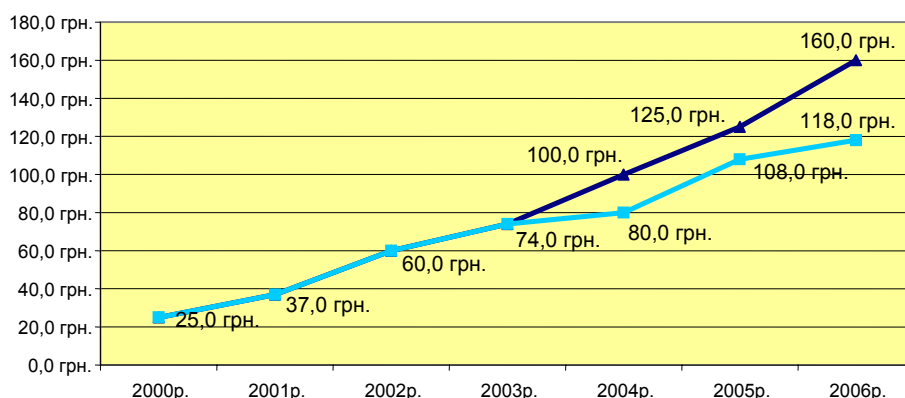
Види матеріального забезпечення:

- ✓ **допомога по безробіттю**, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності;
- ✓ **матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного**;
- ✓ **допомога на поховання** у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні.

Види соціальних послуг:

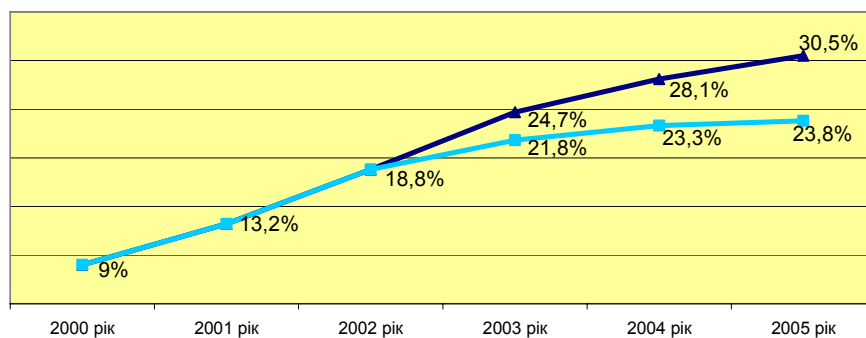
- ✓ **професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації та профорієнтація**;
- ✓ **пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні**, у тому числі шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних та фінансування організації оплачуваних громадських робіт для безробітних;
- ✓ **інформаційні та консультаційні послуги**, пов'язані з працевлаштуванням.

Мінімальна допомога по безробіттю (на початок року), грн.

- Мінімальна допомога по безробіттю для застрахованих осіб та військовослужбовців, звільнених з військової служби у зв'язку з скороченням без права на пенсію, яка встановлюється на рівні не менше 45% мінімальної заробітної плати
- Мінімальна допомога по безробіттю для незастрахованих осіб (крім військовослужбовців) та застрахованих осіб, які тривалий час не працювали

Співвідношення мінімальної допомоги по безробіттю до прожиткового мінімуму

- для застрахованих осіб, у яких розмір виплат залежить від страхового стажу та військовослужбовців, звільнених з військової служби у зв'язку з скороченням без права на пенсію
- для інших застрахованих та незастрахованих осіб

Середньомісячна допомога по безробіттю

	2000		2001		2001 р. у % до 2000 р.	2002		2002 р. у % до 2001 р.	2003		2003 р. у % до 2002 р.	2004		2004 р. у % до 2003 р.	2005		2005 р. у % до 2004 р.
	Середньомісячна допомога по безробіттю, грн.	% до прожит. мінімуму для працездатної особи (287,6 грн.)	Середньомісячна допомога по безробіттю, грн.	% до прожит. мінімуму для працездатної особи (331,6 грн.)		Середньомісячна допомога по безробіттю, грн.	% до прожит. мінімуму для працездатної особи (365,0 грн.)		Середньомісячна допомога по безробіттю, грн.	% до прожит. мінімуму для працездатної особи (365,0 грн.)		Середньомісячна допомога по безробіттю, грн.	% до прожит. мінімуму для працездатної особи (379,5 грн.)		Середньомісячна допомога по безробіттю, грн.	% до прожит. мінімуму для працездатної особи (453,0 грн.)	
Україна	53,7	18,7	78,1	23,6	145,4	96,2	26,4	123,2	112,4	30,8	116,8	131,9	34,8	117,3	172,6	38,1	130,9
АР Крим	52,4	18,2	76,3	23,0	145,6	94,7	25,9	124,1	107,9	29,6	113,9	132,9	35,0	123,2	169,6	37,4	127,6
Вінницька	46,1	16,0	65,4	19,7	141,9	90,9	24,9	139,0	113,6	31,1	125,0	128,7	33,9	113,3	171,1	37,8	133,0
Волинська	44,7	15,5	65,9	19,9	147,4	87,1	23,9	132,2	102,2	28,0	117,3	115,9	30,5	113,4	149,1	32,9	128,6
Дніпропетровська	64,7	22,5	85,2	25,7	131,7	105,8	29,0	124,2	124,4	34,1	117,6	147,3	38,8	118,4	199,4	44,0	135,4
Донецька	62,5	21,7	90,2	27,2	144,3	106,9	29,3	118,5	119,6	32,8	111,9	145,7	38,4	121,8	198,4	43,8	136,2
Житомирська	48,2	16,8	69,7	21,0	144,6	92,2	25,3	132,3	109,6	30,0	118,9	128,5	33,9	117,2	169,4	37,4	131,8
Закарпатська	38,5	13,4	58,6	17,7	152,2	83,4	22,8	142,3	99,5	27,3	119,3	111,1	29,3	111,7	146,2	32,3	131,6
Запорізька	63,2	22,0	87,5	26,4	138,4	100,1	27,4	114,4	116,4	31,9	116,3	137,2	36,2	117,9	174,5	38,5	127,2
Івано-Франківська	44,0	15,3	68,8	20,7	156,4	90,4	24,8	131,4	110,1	30,2	121,8	127,3	33,5	115,6	156,8	34,6	123,1
Київська	59,3	20,6	80,3	24,2	135,4	108,6	29,8	135,2	128,7	35,3	118,5	159,3	42,0	123,8	215,9	47,7	135,5
Кіровоградська	50,9	17,7	69,2	20,9	136,0	91,0	24,9	131,5	104,4	28,6	114,7	123,7	32,6	118,5	164,1	36,2	132,7
Луганська	58,6	20,4	81,0	24,4	138,2	100,3	27,5	123,8	116,9	32,0	116,6	136,4	35,9	116,7	183,1	40,4	134,2
Львівська	44,6	15,5	68,6	20,7	153,8	89,9	24,6	131,0	104,1	28,5	115,8	121,6	32,0	116,8	156,8	34,6	128,9
Миколаївська	50,0	17,4	73,9	22,3	147,8	95,6	26,2	129,4	109,7	30,1	114,7	138,2	36,4	126,0	171,6	37,9	124,1
Одеська	56,5	19,6	76,2	23,0	134,9	94,2	25,8	123,6	101,7	27,9	108,0	119,1	31,4	117,1	152,7	33,7	128,2
Полтавська	57,3	19,9	79,6	24,0	138,9	101,0	27,7	126,9	116,7	32,0	115,5	135,6	35,7	116,2	108,8	24,0	80,2
Рівненська	45,8	15,9	63,5	19,1	138,6	83,3	22,8	131,2	100,8	27,6	121,0	117,2	30,9	116,3	153,6	33,9	131,1
Сумська	53,7	18,7	78,7	23,7	146,6	98,4	27,0	125,0	112,4	30,8	114,2	131,3	34,6	116,8	168,4	37,2	128,2
Тернопільська	39,4	13,7	60,1	18,1	152,5	79,6	21,8	132,4	97,1	26,6	122,0	107,4	28,3	110,6	144,5	31,9	134,5
Харківська	60,1	20,9	81,2	24,5	135,1	101,5	27,8	125,0	123,9	33,9	122,1	146,2	38,5	118,0	187,6	41,4	128,3
Херсонська	55,0	19,1	73,8	22,3	134,2	89,6	24,5	121,4	101,0	27,7	112,7	119,9	31,6	118,7	161,7	35,7	134,9
Хмельницька	50,2	17,5	71,7	21,6	142,8	85,4	23,4	119,1	99,5	27,3	116,5	117,6	31,0	118,2	154,3	34,1	131,2
Черкаська	51,9	18,0	71,3	21,5	137,4	92,6	25,4	129,9	107,3	29,4	115,9	125,7	33,1	117,1	166,4	36,7	132,4
Чернівецька	40,9	14,2	56,8	17,1	138,9	78,9	21,6	138,9	93,2	25,5	118,1	110,9	29,2	119,0	143,6	31,7	129,5
Чернігівська	57,7	20,1	79,6	24,0	138,0	99,4	27,2	124,9	116,1	31,8	116,8	130,8	34,5	112,7	173,2	38,2	132,4
м. Київ	105,0	36,5	152,1	45,9	144,9	223,9	61,3	147,2	286,7	78,5	128,0	356,8	94,0	124,5	452,5	99,9	126,8
м. Севастополь	77,2	26,8	102,8	31,0	133,2	146,3	40,1	142,3	173,3	47,5	118,4	205,5	54,2	118,6	279,0	61,6	135,8

Впровадження загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття розширило активну політику на ринку праці. Програми активних заходів реалізовувались в значних обсягах та за різними напрямками, що сприяло закріпленню позитивних тенденцій на ринку праці, зокрема збільшенню зайнятості та зменшенню безробіття. Серед цих програм особливого поширення набули інформаційні та профорієнтаційні послуги, створення банку вакансій та пошук підходящої роботи в автоматизованому режимі.

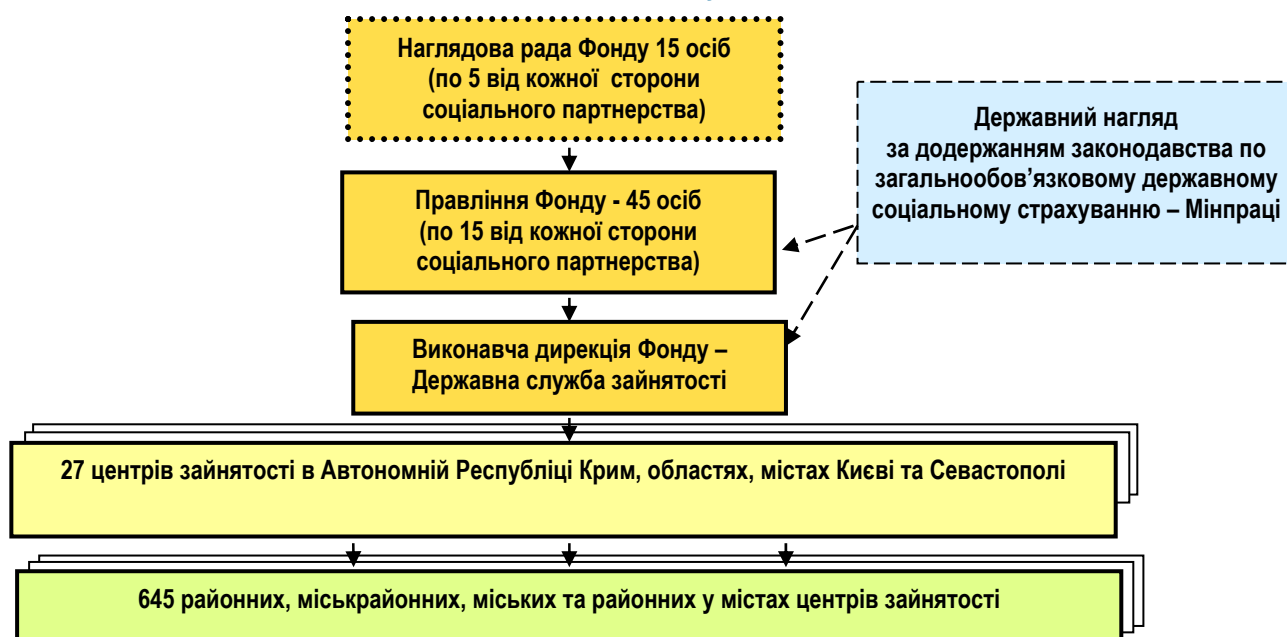
- У 2005 році відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” послугами державної служби зайнятості скористалося 2,9 млн. незайнятих громадян.
- Чисельність незайнятих громадян, охоплених активними заходами сприяння зайнятості населення в 2005 році зросла у порівнянні з 2004 роком на 5% та становила 1662,3 тисячі осіб: 1049,8 тис. осіб було працевлаштовано, 193,3 тис. безробітних проходили профнавчання, 419,2 тис. осіб – брали участь у громадських роботах. Найвищий рівень охоплення такими заходами незайнятих громадян був у Донецькій (67,1%), Сумській (68,5%) областях та у м. Києві (93,0%)
- На вільні та новостворені робочі місця працевлаштовано 1049,8 тис. осіб, що на 6,7 відсотка більше, ніж у 2004 році та на 34,7 тис. більше, ніж передбачалось основними параметрами бюджетної програми. Рівень працевлаштування збільшився з 33,9 відсотків у 2004 році до 36,4 відсотків у 2005 році.
- Шляхом надання дотацій роботодавцям із коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, було працевлаштовано 43,1 тис. осіб, що на 0,4 відсотка більше, ніж у 2004 році.
- За підтримки служби зайнятості у 2005 році організували власну справу як суб'єкти підприємницької діяльності 50,5 тис. безробітних, які отримали одноразово допомогу по безробіттю для зайняття підприємницькою діяльністю (у 2004 році – 52,7 тис. осіб). Основними напрямками організації підприємницької діяльності таких безробітних були сільське господарство (фермерство, птахівництво, тепличне господарство), торгівля, пошиття одягу, автосервіс, транспортні послуги.
- Професійне навчання проходили 193,3 тис. безробітних, що на 4,8 відсотка більше ніж у 2004 році. Із загальної чисельності безробітних, які проходили профнавчання, особи, які мали робочі професії, становили 39,8 відсотка, службовці – 33,9 відсотка, особи, які займали робочі місця, що не потребують спеціальної підготовки – 13,3 відсотка, особи які не мали професії – 13,0 відсотка, молодь у віці до 18 років – 4,5 відсотка. Професійна підготовка та перепідготовка безробітних проводилася за 568 професією та спеціальністю. У 2005 році підвищили кваліфікацію 83,8 тис. безробітних, що майже на половину більше ніж у попередньому році.
- Протягом 2005 року 733,6 тис. особам були надані консультаційні послуги, 2,3 млн. незайнятих громадян надані профорієнтаційні послуги. Відбулося подальше збільшення професійного інформування безробітних та їх залучення до участі в семінарах із техніки самостійного пошуку роботи, орієнтації на підприємництво тощо. В 2005 році 1,5 млн. безробітних взяли участь у таких семінарах.
- У громадських роботах взяли участь 419,2 тис. незайнятих громадян, що на 1,2 відсотка більше ніж у 2004 році. Переважно такі роботи організовувались у сільському господарстві, промисловості, житлово-комунальному господарстві, торгівлі та громадському харчуванні, будівництві тощо. Майже у всіх регіонах розширено види громадських робіт у соціальній сфері.
- Станом на 1 січня 2006 року потреба підприємств, установ та організацій у працівниках становила 186,6 тис. осіб, що на 12,1 відсотків більше ніж на відповідну дату попереднього року, це дозволило скоротити дисбаланс між пропозицією робочої сили та попитом на неї з 6 осіб на 1 січня 2005 року до 5 осіб станом на 1 січня 2006 року.

Стаття 111 Закону України “Про Державний бюджет України на 2006 рік”

Установити, що у 2006 році в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, здійснюється фінансування за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття оплачуваних громадських робіт для безробітних; розслідування страхових випадків та обґрунтованості виплат матеріального забезпечення відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”; повернення коштів виплачених як допомога по безробіттю одноразово для організації безробітними підприємницької діяльності, у разі нездійснення такої діяльності протягом шести календарних місяців з дня отримання допомоги.

Бюджет Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття						
						(тис.грн.)
№ п/п	Показники	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р. (план)
	Залишок коштів на 01.01.	421 873,1	516 304,2	385 738,9	154 025,6	279 200,0
	в т.ч. резерв Фонду	60 843,1	40 124,3	103 539,1	47 365,2	30 928,1
	Надходження в поточному році	1 531 361,3	1 686 511,7	2 153 634,0	2 615 664,2	2 669 527,3
	з них:					
	Страхові внески	1 484 476,4	1 655 596,9	2 125 860,3	2 596 661,6	2 654 356,5
	Інші	6 546,4	21 010,5	27 440,2	18 051,5	10 090,8
	в т.ч.: повернення позик та кредитів	2 666,3	2 690,6	2 777,7	1800,9	
	Асигнування Державного бюджету (на безробітних з числа незастрахованих осіб, додаткові гарантії у зв'язку з достроковим зняттям з експлуатації ЧАЕС та військовослужбовців, звільнених у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України)	40 338,5	9 904,3	333,5	951,1	9 480,0
	Надходження – всього (з урахуванням залишку)	1 953 234,4	2 202 815,9	2 539 372,9	2 769 689,8	2 948 727,3
	Видатки – всього (з урахуванням резерву)	1 477 054,5	1 920 616,1	2 432 712,5	2 525 673,8	2 948 727,3
	з них:					
1	Фінансування матеріального забезпечення та соціальних послуг, всього	1 010 624,0	1 307 544,5	1 604 820,4	1 829 496,8	2 147 598,7
	Виплата допомоги в зв'язку з безробіттям	715 324,0	862 089,8	979 072,6	1 185 653,3	1 449 530,8
	Одноразова виплата для зайняття підприємницькою діяльністю	60 178,1	84 621,9	111 968,1	149 085,0	126 443,7
	Матеріальна допомога в період професійного навчання	33 227,8	33 308,9	39 116,8	44 544,5	53 840,5
	Матеріальна допомога, допомога на поховання	40 965,6	62 662,7	60 396,6	36 197,0	2 006,2*
	Послуги банків	4 167,8	5 189,4	5 856,6	7 029,1	8 199,4
	Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації безробітних	44 087,8	61 311,4	90 355,8	94 449,7	112 169,6
	Організація громадських робіт	19 982,6	33 107,0	41 172,6	55 887,8	65 091,6
	Надання дотацій роботодавцям на створення додаткових робочих місць	51 399,1	92 825,9	150 165,6	210 519,5	280 252,8
	Інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням	41 291,2	72 427,5	126 715,7	46 130,9	50 064,1
2	Розвиток інформаційно-довідкової системи обслуговування безробітних	99 849,0	60 466,4	91 015,5	59 108,6	52 000,0
3	Відшкодування Пенсійному фонду витрат, пов'язаних із достроковим виходом працівників на пенсію	73 943,1	87 732,1	95 715,7	162 809,4	215 000,0
4	Спрямування на створення нових робочих місць працівникам вугільної промисловості, які вивільняються у зв'язку із закриттям шахт	-	98 220,1	104 308,6	0	0
5	Утримання та забезпечення діяльності виконавчої дирекції та її робочих органів, ІПК, управління Фондом, всього	167 549,8	192 135,0	282 993,5	373 365,7	442 539,9
6	Створення умов для прийому та надання соціальних послуг робочими органами виконавчої дирекції Фонду	84 964,3	70 978,9	206 493,6	69 965,2	70 000,0
7.	Резерв Фонду	40124,3	103539,1	47 365,2	30 928,1	21 588,7
8.	Середньорічний розмір страхових внесків до Фонду,%	2,6	2,4	2,4	2,2	1,8

Управління Фондом соціального страхування на випадок безробіття

Страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням

Кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, спрямовуються на фінансування:

- 1) **допомоги по тимчасовій непрацездатності** (включаючи догляд за хворою дитиною);
- 2) **допомоги по вагітності та пологах**;
- 3) **допомоги при народженні дитини**;
- 4) **допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку**;
- 5) **допомоги на поховання** (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві);
- 6) **забезпечення оздоровчих заходів** (оплата путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам та членам їх сімей, до дитячих оздоровчих закладів, часткове утримання санаторіїв-профілакторіїв, надання соціальних послуг у позашкільній роботі з дітьми).

Законом забезпечені рівні умови надання застрахованим особам допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах, при народженні дитини, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та на поховання незалежно від виду діяльності, форми власності та господарювання.

Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується застрахованій особі за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності з шостого дня непрацездатності. Перші п'ять днів тимчасової непрацездатності оплачуються за рахунок коштів роботодавця, що сприяло посиленню контролю за виданням листків непрацездатності.

Допомога по тимчасовій непрацездатності у разі настання інших страхових випадків (необхідності догляду за хворою дитиною віком до 14 років, хворим членом сім'ї, догляду за дитиною віком до 3-х років або дитиною-інвалідом до 16 років у разі хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за цією дитиною, тощо) виплачується застрахованій особі з першого дня за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Допомога по тимчасовій непрацездатності надається застрахованим особам в залежності від розміру заробітної плати (доходу) і страхового стажу.

За підсумками діяльності Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2005 рік заборгованість по виплаті допомоги по тимчасовій непрацездатності за рахунок коштів соціального страхування станом на 01.01.2006 року складала 6,8 млн. грн.

Загальна структура витрат Фонду на виплату допомоги у 2005 році склалася такою:

- по тимчасовій непрацездатності – 1 985,2 млн. грн., в тому числі на виплату допомоги працівникам бюджетних установ за перші п'ять днів тимчасової непрацездатності – 184,0 млн. грн. (за 2004 рік – 116,8 млн. грн.). У загальних видатках Фонду витрати на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності складають 39,1% (в 2004 році – 42,8%);
- видатки на виплату допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку – 605,4 млн. грн (11,9 %, в 2004 році – 13,2%);
- по вагітності та пологах 446,9 млн. грн. (8,8 %, в 2004 році – 9,2%), при народженні дитини – 1 006,8 млн. грн. (19,8 %, в 2004 році – 5,0%);
- на поховання – 32,8 млн. грн. (0,6 %, як і в 2004 році); витрати Фонду по статті “Оздоровчі заходи” склали 779,7 млн. грн., порівняно з 2004 роком – збільшилися на 26,9 млн. грн., витрати на придбання путівок до санаторно-курортних закладів склали 516,6 млн. грн. (66,3% від статті бюджету “Оздоровчі заходи”). За ці кошти у 2005 році придбано до санаторно-курортних закладів та надано застрахованим особам і членам їх сімей 225 615 путівок.

Структура бюджету Фонду у 2005-2006 рр.

Види витрат	2005 рік		2006 рік (план)
	млн. грн.	%	млн. грн.
1. Допомога по тимчасовій непрацездатності	1985,2	39,1	2227,9
2. Допомога по вагітності та пологах	446,9	8,8	541,6
3. Допомога при народженні дитини	1006,8	19,8	2393,2
4. Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку	605,4	11,9	876,3
5. Допомога на поховання	32,8	0,7	44,1
6. Санаторно-курортне лікування та оздоровлення	779,7	15,4	928,2
7. Організаційно-управлінські витрати	174,5	3,4	234,4
8. Витрати по виконанню обов'язків страховика	5,8	0,1	3,1
9. Витрати на виплату допомоги громадянам, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи	12,9	0,3	15,6
10. Інші витрати	25,3	0,5	
Резерв страхових коштів			83,3
Разом	5075,3	100	7347,7

Розміри допомоги, що надаються за рахунок коштів Фонду у фіксованих розмірах, наведено нижче. У 2005 році два види допомоги, а саме: при народженні дитини та на поховання, надаються Фондом у розмірах, що перевищують встановлений законодавством прожитковий мінімум.

Мінімальні соціальні гарантії, які забезпечуються за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Страхові виплати	2005 рік			2006 рік		
	Мінімальний розмір, встановлений законодавством	Розмір, затверджений правлінням Фонду		Мінімальний розмір, встановлений законодавством	Розмір, затверджений правлінням Фонду	
		грн.	% до прожиткового мінімуму		грн.	% до прожиткового мінімуму
Допомога при народженні дитини	2 прожиткових мінімуми	1550 - з 01.01	331,1	8500 грн.	8500	1718,2
	22,6 прожиткових мінімумів	8497,6 - з 01.04	22,6 прожиткових мінімумів			
Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-х років	23,0 % прожиткового мінімуму	102,0 - з 01.01 104,19 - з 01.04	23,0	90 грн. *	114*	23,0
Допомога на поховання	100,0 % прожиткового мінімуму	1000 - з 01.01	220,7	100,0 % прожиткового мінімуму	1200	242,6

* На виконання норми статті 61 Закону України "Про Державний бюджет України на 2006 рік" Кабінетом Міністрів України 15.03.2006 прийнято постанову "Деякі питання призначення і виплати допомоги сім'ям з дітьми" № 311. Відповідно до цієї постанови розмір допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку визначається як різниця між 50% прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні 6 місяців, але не може бути менше 90 грн. (мінімальний розмір). Оскільки застраховані особи отримують цю допомогу за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (далі – Фонд) в рахунок сплачених страхових внесків, а її розмір встановлюється правлінням Фонду, виходячи з фінансових можливостей, для них мінімальний розмір допомоги складає 114 грн. (постанова правління Фонду від 27.12.2005 р. № 218).

Інформація про виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2005 рік

(тис.грн.)

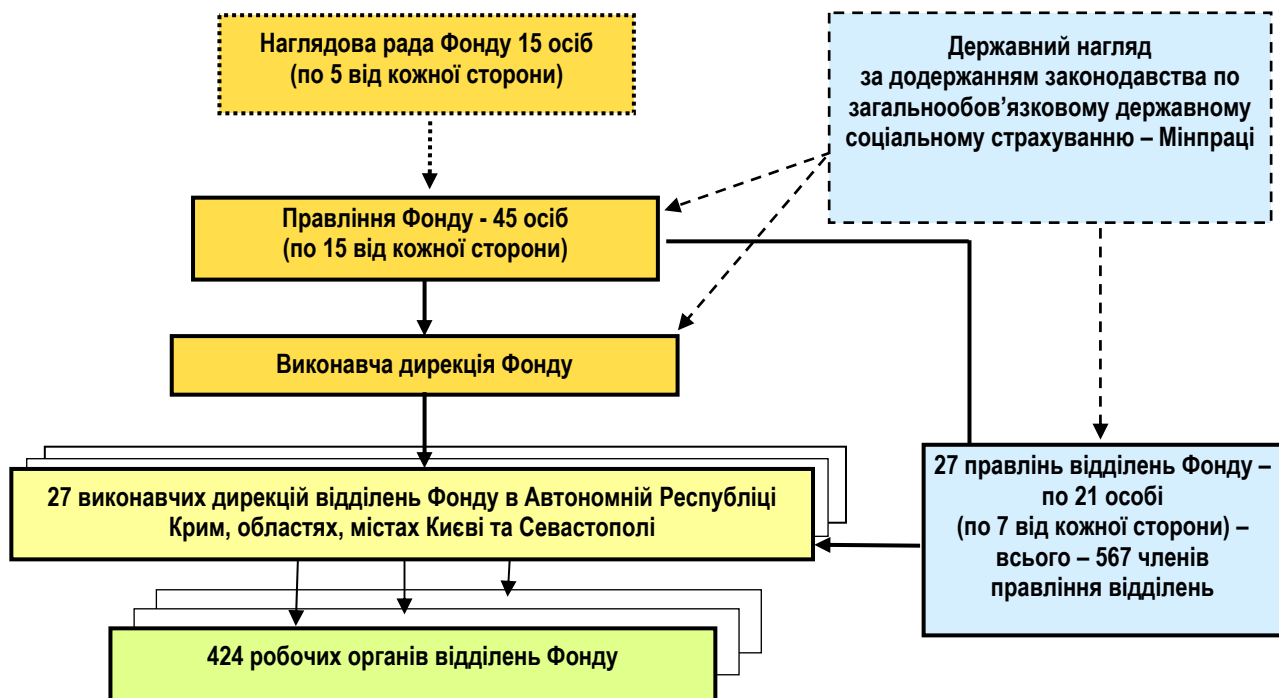
№ п/п	Назва статті	План	Фактичне виконання	%, виконання (гр4/гр3*100)
1	2	3	4	5
1.	Залишок коштів за станом на початок року	256 362	256 362	X
2.	Доходи:			
2.1.	Надходження внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та від сум єдиного податку	4 575 034	4 771 817	104,3%
2.2.	Надходження від часткової плати за путівки	69 089	69 740	100,9%
2.3.	Інші надходження, у тому числі:	201 421	54 953	27,3%
2.3.1.	надходження на виплату допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	9 432	9 432	100,0%
2.3.2.	асигнування з Державного бюджету для покриття видатків Фонду на виплату допомоги при народженні дитини	158 879		
	ВСЬОГО доходів із залишком:	5 101 906	5 152 872	101,0%
3.	Витрати:			
	На виплату ДОПОМОГИ:			
3.1.	По тимчасовій непрацездатності	1 993 319	1 985 248	99,6%
3.2.	По вагітності і пологах	413 682	446 906	108,0%
3.3.	При народженні дитини	1 100 189	1 006 847	91,5%
3.3.1.	кількість одноразових виплат при народженні дитини	266 652	273 204	102,5%
3.3.2.	кількість щомісячних виплат при народженні дитини	776 609	719 464	92,6%
3.4.	На поховання	34 815	32 802	94,2%
3.5.	По догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, у тому числі:	664 699	605 397	91,1%

№ п/п	Назва статті	План	Фактичне виконання	%, виконання (гр4/гр3*100)
1	2	3	4	5
3.5.1.	внески до Пенсійного фонду України за осіб, які отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку	53 667	49 300	91,9%
3.6.	Резерв страхових коштів	80 677	X	X
3.7.	Разом допомоги без урахування резерву	4 206 704	4 077 200	96,9%
3.8.	Витрати на виплату допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	11 060	12 873	116,4%
3.9.	По статті "Оздоровчі заходи"	798 741	779 709	97,6%
3.10.	Організаційно-управлінські заходи	188 613	174 502	92,5%
3.11.	Витрати по виконанню обов'язків страховика	6 306	5 773	91,5%
3.12.	Витрати за рахунок коштів, одержаних від розміщення тимчасово вільних коштів Фонду на депозитних рахунках	3 318	501*)	15,1%
3.13.	Інші витрати (у тому числі позашкільне обслуговування)	0	25 243	x
	Всього витрат:	5 295 419	5 075 300	95,8%
4	Залишок коштів на кінець звітного періоду		77 572	
5	Всього фонд оплати праці (млн. грн.)	121 676	122 638	100,8%

*) враховано в статтях витрат

Управління Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Страховання від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності

Кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності спрямовуються на:

- 1) **відшкодування шкоди**, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі його смерті, особам, які перебували на його утриманні, а саме на виплату:
  - допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності;
  - одноразової допомоги в разі стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого;
  - щомісячної грошової суми в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого;
  - пенсії по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;
  - пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;
  - грошової суми за моральну шкоду за наявності факту заподіяння цієї шкоди потерпілому;
  - допомоги дитині, яка народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання жінки під час її вагітності
- 2) **організацію поховання померлого**, відшкодування вартості, пов'язаних з цим ритуальних послуг, відповідно до місцевих умов;
- 3) сприяння створенню умов для своєчасного **надання першої невідкладної допомоги** потерпілому в разі настання нещасного випадку, швидкої допомоги в разі потреби його госпіталізації, ранньої діагностики професійного захворювання;
- 4) організацію **лікування потерпілого** у власних спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах або на договірній основі в інших лікувально-профілактичних закладах з метою якнайшвидшого відновлення здоров'я застрахованого;
- 5) забезпечення потерпілому разом із відповідними службами охорони здоров'я за призначенням лікарів повного обсягу постійно доступної, раціонально організованої **медичної допомоги**, яка зокрема передбачає утримання в лікарні, реабілітаційному закладі, санаторії або в іншому лікувально-профілактичному закладі; забезпечення необхідними лікарськими засобами, протезами, ортопедичними, коригуючими виробами, окулярами, слуховими апаратами, спеціальними засобами пересування, зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів);
- 6) впровадження всіх необхідних заходів для підтримання, підвищення та **відновлення працездатності** потерпілого;
- 7) забезпечення, згідно з медичним висновком **домашнього догляду** за потерпілим, допомоги у веденні домашнього господарства (або компенсування йому відповідних витрат), сприяння наданню потерпілому, який проживає в гуртожитку, ізольованого житла;
- 8) відповідно до висновку лікарсько-консультаційної комісії (ЛКК) або медико-соціальної експертної комісії (МСЕК) проведення **навчання та перекваліфікацію** потерпілого у власних навчальних закладах або на договірній основі в інших закладах перенавчання інвалідів, якщо внаслідок ушкодження здоров'я або заподіяння моральної шкоди потерпілий не може виконувати попередню роботу; працевлаштовувати осіб із зниженою працездатністю;
- 9) **організацію робочих місць для інвалідів** з компенсуванням при цьому витрат виробництва, які не покриваються коштами від збуту виробленої продукції, за рахунок Фонду;
- 10) у разі невідкладної потреби надання інвалідам **разової грошової допомоги** або за рішенням виконавчої дирекції Фонду та її регіональних управлінь допомоги у вирішенні соціально-побутових питань;
- 11) сплату за потерпілого внесків на **медичне та пенсійне страхування**.

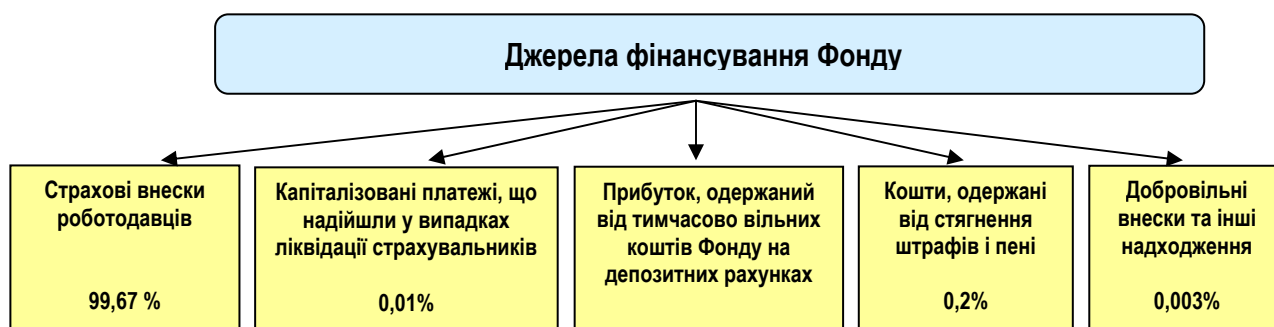
Крім цього, за рахунок коштів Фонду фінансуються такі заходи щодо профілактики нещасних випадків та професійних захворювань:

- розроблення та реалізація національної та галузевих програм поліпшення стану безпеки, умов праці

і виробничого середовища та їх реалізації;

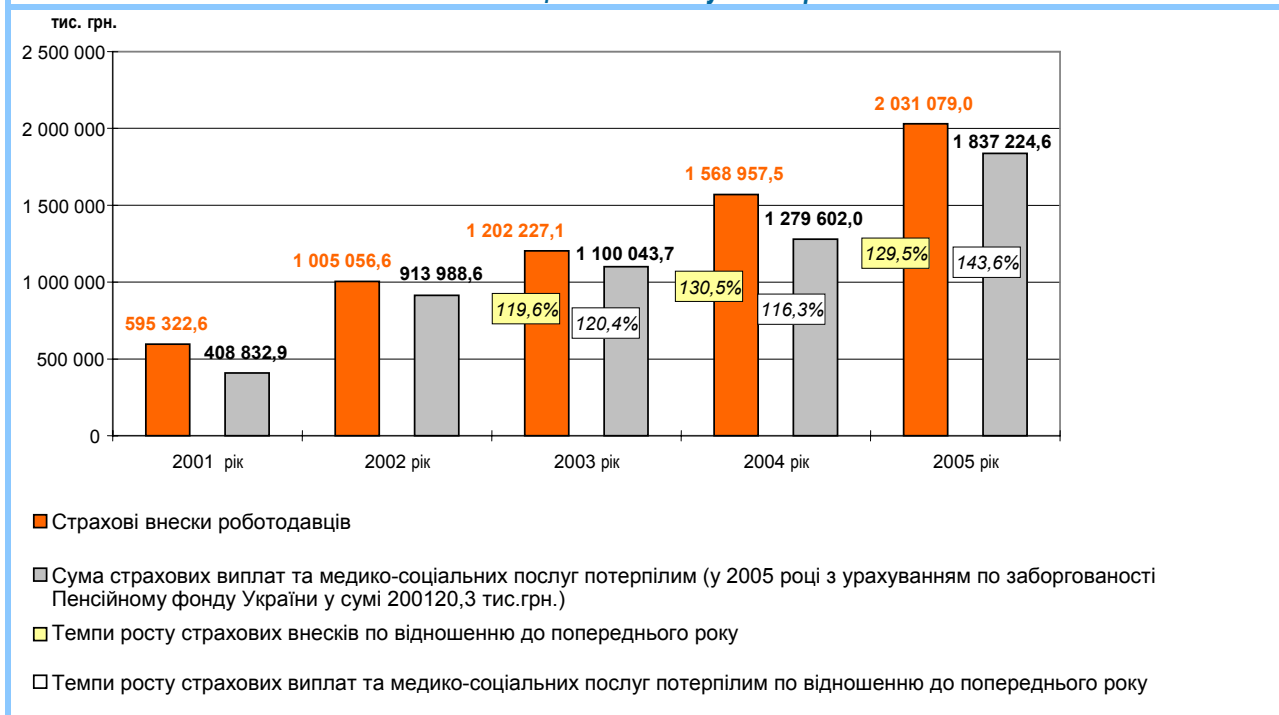
- навчання, підвищення рівня знань працівників, які вирішують питання охорони праці;
- організація розроблення та виробництва засобів індивідуального захисту працівників;
- наукові дослідження у сфері охорони та медицини праці;
- пропаганда безпечних та нешкідливих умов праці, створення тематичних кінофільмів, радіо – і телепередач, видання та розповсюдження нормативних актів, підручників, журналів, іншої спеціальної літератури, плакатів, пам'яток з питань соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та охорони праці;
- надання підприємствам на безповоротній основі фінансової допомоги для розв'язання особливо гострих проблем з охорони праці.

Для фінансування основних завдань страхування від нещасних випадків законодавчо визначено 5 джерел формування доходної частини бюджету Фонду:

Працівники не несуть ніяких витрат на страхування від нещасного випадку.

Динаміка надходження страхових внесків роботодавців та темпи зростання страхових виплат і медико-соціальних послуг потерпілим

Кількість зареєстрованих страхувальників протягом 2005 року збільшилась порівняно з 2004 роком на 102 979, або на 12,5 %, і станом на 01.01.2006 року становила 924 007 страхувальників.

У Фонді налагоджено і функціонує електронний обмін інформацією з державними реєстраторами на рівні районних (міських) відділень виконавчої дирекції, реєстрація страхувальників здійснюється за принципом “Єдиного вікна”.

Особливістю страхування від нещасного випадку на виробництві являється диференціація страхових тарифів страхувальникам з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності.

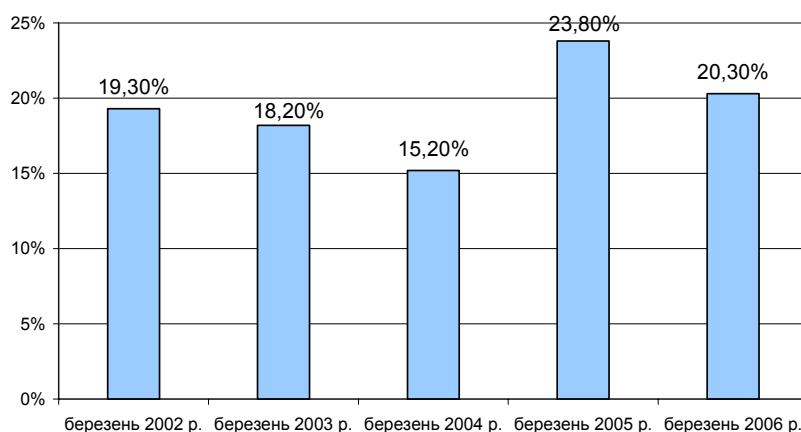
На сьогоднішній день страхувальники сплачують страхові внески до Фонду за страховими тарифами відповідно до 67 класів професійного ризику виробництва.

Фонд протягом п'яти років своєї діяльності своєчасно і в повному обсязі забезпечує відшкодування шкоди потерпілим на виробництві (членам їх сімей), що позитивно впливає на стан соціальних відносин у державі.

Станом на 1 січня 2006 року страхові виплати здійснюються 317,9 тисячам таких потерпілих (членам їх сімей).

Середньомісячний розмір страхової виплати потерпілим (членам їх сімей) зріс порівняно з 2004 роком на 77,1 грн., або в 1,3 рази, а порівняно з 2001 роком – на 261,2 грн., або в 3,4 рази, і становив у 2005 році 371,6 грн. при встановленому у 2005 році прожитковому мінімумі для осіб, які втратили працездатність, – 332 грн.

Динаміка підвищення розміру щомісячних страхових виплат Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України

За 2005 рік загальна сума страхових виплат склала 1417,8 млн. грн., що на 27 відсотків більше ніж у 2004 році.

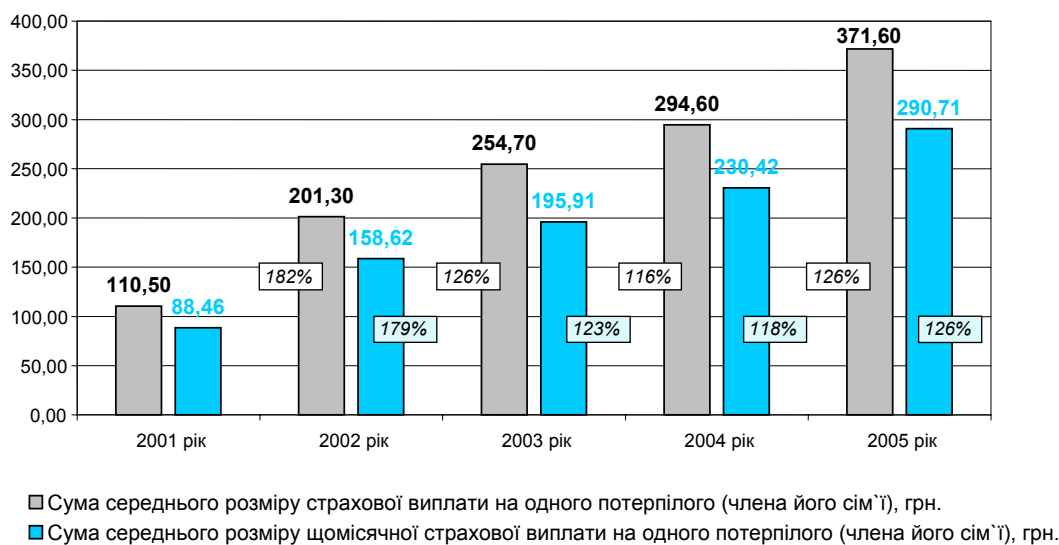
Щорічно основна частина зазначених виплат припадає на щомісячні страхові виплати та одноразову допомогу потерпілим (членам їх сімей). У 2005 році вони склали відповідно 78,2 та 19,6 відсотків.

Протягом 2005 року у зв'язку із стійкою втратою професійної працездатності одноразову допомогу отримали 16 370 потерпілих, що порівняно з 2004 роком менше на 1 362 осіб, або на 7,7%. Розмір цієї допомоги в середньому на одного потерпілого становив 11,9 тис. гривень.

Одноразову допомогу у зв'язку зі смертю потерпілого виплачено 1 655 утриманцям та 1 687 сім'ям. В середньому вона становила 8,9 тис. гривень на одного утриманця та 40,8 тис. грн. на одну сім'ю.

За рішеннями судів 2 086 особам відшкодовано 28,7 млн. грн. за моральну (немайнову) шкоду, що у 4,5 рази більше, ніж у 2004 році.

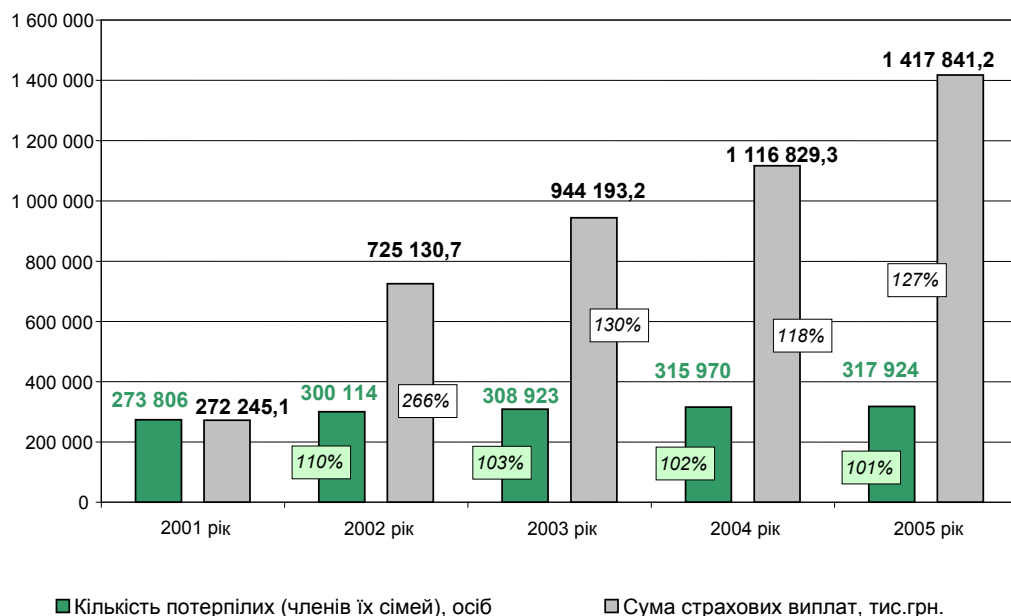
Динаміка і темпи зростання середньомісячного розміру всіх видів страхових виплат у тому числі середнього розміру щомісячної страхової виплати на одного потерпілого (члена його сім'ї) по Україні за 2001-2005 рр.

Найбільша питома вага загальної суми страхових виплат по Україні за 2005 рік припадає на шахтарські регіони, а саме: у Донецькій області – 40,3%, у Луганській області – 17,7%, у Дніпропетровській області – 14,4%, у Львівській області – 5,5%.

Сума середньомісячного розміру страхової виплати на одного потерпілого (членів його сім'ї) за 2005 рік склала 371,6 грн., або в 3,4 рази більше ніж у 2001 році.

Динаміка і темпи зростання кількості потерпілих на виробництві (членів їх сімей) та суми страхових виплат, які виплачені Фондом по Україні за 2001-2005 рр.

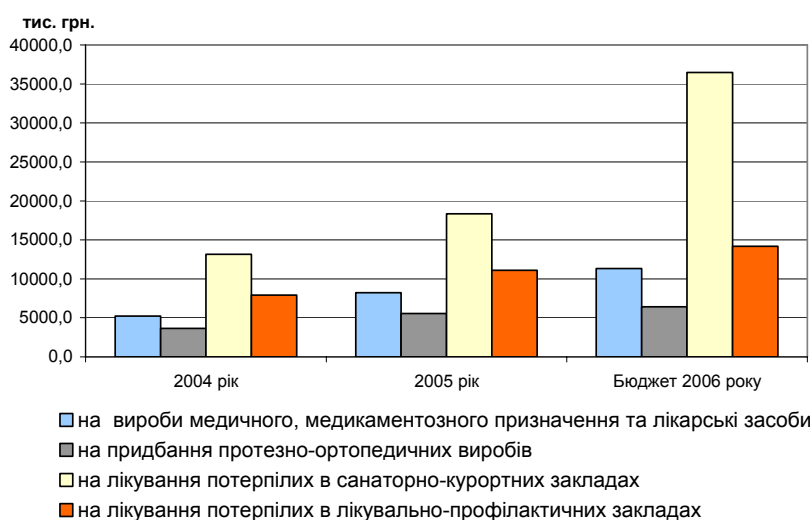
Впродовж 2005 року застосовувався щоденний норматив відрахувань від надходжень коштів до Фонду на погашення заборгованості та поточних платежів до Пенсійного фонду України за виплачені

ним пенсії інвалідам внаслідок трудового каліцтва та членам сімей, які втратили годувальника внаслідок нещасного випадку на виробництві, а також на часткове покриття витрат на погашення заборгованості шахтарям з регресних позовів та одноразової допомоги у зв'язку з втратою професійної працездатності, яка склалася станом на 1 квітня 2001 року, та нарахованої на неї компенсації втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків виплати відповідно до статті 81 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік".

У 2005 році Фондом було профінансовано витрати на соціальні послуги потерпілим у сумі 63,5 млн. гривень, з них витрати на медичну реабілітацію становили 38,2 млн. грн.; на соціальну реабілітацію – 25,2 млн. грн.; на професійну реабілітацію – 0,1 млн. гривень.

Протягом року медичні та соціальні послуги надавались всім потерпілим, які звернулись до Фонду, за винятком витрат на компенсацію вартості придбання автомобілів. У зв'язку з недостатністю коштів відшкодування проводилось тільки на підставі судових рішень. У бюджеті Фонду на 2006 рік на забезпечення потерпілих автомобілями передбачені кошти в розмірі 31,5 млн. гривень

Витрати Фонду на окремі види медичної та соціальної реабілітації потерпілих на виробництві

Одним із основних завдань Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України є здійснення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням, викликаним умовами праці.

Виконання цієї роботи у Фонді забезпечують 516 страхових експертів з охорони праці які:

проводять перевірки стану профілактичної роботи на підприємствах щодо створення здорових та безпечних умов праці;

надають страхувальникам консультації з охорони праці;

організують проведення семінарів, круглих столів і конкурсів з питань запобігання випадкам травматизму на виробництві;

беруть участь в розслідуванні нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань а також в роботі районних та обласних комісій з охорони праці;

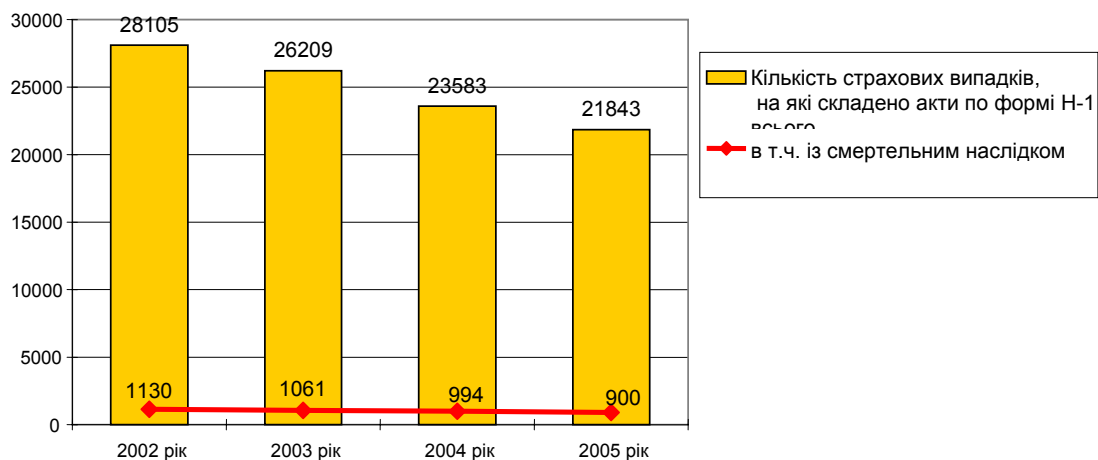
приймають участь в розробленні нормативно-правових актів з охорони праці, в підготовці та реалізації підприємствами відповідних профілактичних заходів, виконують ряд інших завдань, направлених на недопущення випадків травматизму та професійних захворювань.

В результаті спільної роботи підприємств та організацій, служб органів державного нагляду за станом охорони праці та Фонду, рівень виробничого травматизму за останні 3 роки постійно знижується, але ще залишається високим.

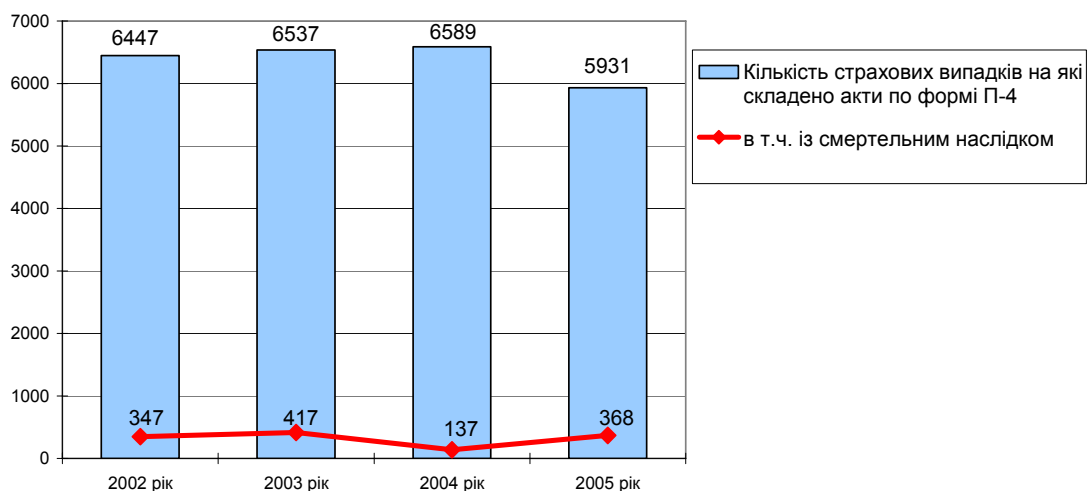
У 2005 році на підприємствах України травмовано 21 843 особи, з них 900 загинуло, понад 5 931 одержали професійні захворювання.

За 2005 рік кількість випадків травматизму на виробництві порівняно з 2004 роком зменшилась на 7,4%, у тому числі смертельних випадків на 9,5%. Кількість потерпілих внаслідок профзахворювань зменшилась на 10%.

Динаміка зменшення нещасних випадків на виробництві України за 2002-2005 рр.

Кількість випадків професійних захворювань на виробництві України за 2002-2005 рр.

Разом з тим майже у 2,5 рази збільшилася кількість померлих, причина смерті яких за висновками МСЕК пов'язана з професійним захворюванням.

Інформація про виконання бюджету Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України

№ п/п	Статті бюджету	Виконання				
		Факт 2002 рік	Факт 2003 рік	Факт 2004 рік	Факт 2005 рік	План на 2006 рік
1	2	3	4	5	6	7
I. Доходи						
1	Залишок коштів на початок бюджетного періоду	137 811,0	123 679,6	56 016,0	40 740,1	20 957,3 56 517,8 *
1	Оборотна касова готівка на початок бюджетного періоду на покриття тимчасових касових розривів для фінансування страхових виплат, соціальних послуг поточного місяця		105 679,6	38 016,0	27 669,7	20 957,3
2	Резерв коштів для забезпечення виконання завдань страхування від нещасного випадку на початок бюджетного періоду		18 000,0	18 000,0	13 070,4	0,0
3	Надходження	1 018 643,5	1 205 553,1	1 575 033,6	2 037 711,6	2 236 636,9
3.1	Страхові внески роботодавців	1 005 056,6	1 202 227,1	1 568 957,4	2 031 079,0	2 231 749,0
3.2	Добровільні внески	309,1	39,7	42,2	51,3	61,2
3.3	Інші надходження, одержання яких не суперечить законодавству	13 277,3	3 286,3	6 034,0	6 581,3	4 826,7
3.3.1	Пеня за несвоєчасну сплату страхових внесків	13 277,3	466,0	665,6	783,0	665,6
3.3.2	Кошти, одержані від стягнення штрафів з страховальників	X	x	4,0	0,0	0,0
3.3.3	Кошти, одержані від стягнення штрафів за адміністративні порушення з посадових осіб підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, які використовують найману працю	x	x	2 429,1	2 411,3	1 161,1
	Прибуток, одержаний від тимчасово вільних коштів Фонду на депозитних рахунках	x	x	x	x	x
3.3.4	інші надходження, одержання яких не суперечить законодавству		2 820,3	2 935,3	3 387,0	3 000,0
	Всього доходів:	1 156 453,5	1 329 232,7	1 631 049,6	2 078 451,7	2 257 594,2
II. Видатки						
1	Профілактика нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань	14 601,5	15 455,0	10 016,5	7 240,9	55 000,0
	Нерозподілені видатки	x	x	X	x	26 400,0
1.1	Фінансування заходів, передбачених Національною програмою поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища	1 816,3	2 292,7	2 928,4	1 812,3	4 500,0
1.2	Фінансування заходів, передбачених регіональними програмами поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища	2 599,6	5 306,9	1 527,9	569,0	3 850,0
1.3	Фінансування заходів, передбачених галузевими програмами поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища	4 357,7	3 643,2	2 536,7	1 893,4	12 000,0
1.4	Фінансування навчання та підвищення рівня знань спеціалістів, які вирішують питання охорони праці	1 697,5	1 360,1	152,5	1 443,8	3 000,0
1.5	Фінансування організації розроблення та виробництва засобів індивідуального захисту працівників	1 228,2	2 458,3	2 605,2	767,0	1 100,0
1.6	Фінансування заходів з пропаганди безпечних та нешкідливих умов праці	152,9	195,9	64,4	538,2	1 000,0
1.7	Фінансування інших профілактичних заходів відповідно до завдань страхування від нещасних випадків	2 749,3	197,9	201,4	217,2	3 150,0
2	Медична, професійна та соціальна реабілітація потерпілих на виробництві	26 813,4	34 407,8	45 759,6	63 516,5	125 555,1
	Нерозподілені видатки	x	x	x	x	14 400,0
2.1	Витрати на лікування потерпілих на виробництві у лікувально-профілактичних закладах	1 647,5	4 687,5	8 390,1	11 115,3	14 161,0
2.2	Витрати на придбання путівок для санаторно-курортного лікування інвалідів	9 596,6	11 174,8	13 173,5	18 347,2	22 068,8
2.3	Витрати на придбання протезно-ортопедичних виробів	3 240,0	3 337,6	3 670,9	5 560,1	6 410,5
2.4	Витрати на протезування зубів	23,0	27,7	17,1	35,4	43,4
2.5	Витрати на протезування очей та придбання окулярів	6,1	6,6	9,6	14,1	18,8
2.6	Витрати на слухові апарати	39,6	27,8	50,8	68,5	82,4
2.7	Витрати на виробництво медичного, медикаментозного призначення та лікарські засоби	2 201,4	3 410,9	5 221,5	8 202,7	11 315,0
2.8	Витрати на додаткове харчування	528,9	484,9	485,2	592,6	746,6
2.9	Витрати на професійне навчання або перекваліфікацію за індивідуальними програмами реабілітації потерпілими та інші витрати	77,7	12,6	37,2	36,9	147,2
2.10	Витрати на спеціальний медичний догляд	2 402,7	2 337,0	2 749,5	3 802,6	5 422,3

1	2	3	4	5	6	7
2.11	Витрати па постійний сторонній догляд	4 371,9	5 144,9	6 096,3	8 227,2	11 076,8
2.12	Витрати на побутове обслуговування	2 460,0	3 061,3	3 748,6	5 124,0	6 722,0
2.13	Витрати па придбання спеціальних засобів пересування (коляски)	x	x	577,5	771,6	845,3
2.14	Витрати на соціальну реабілітацію потерпілих, в тому числі разова грошова допомога непрацюючим інвалідам	x	x	8,7	5,0	11,8
2.15	Компенсація витрат на бензин, ремонт і технічне обслуговування автомобілів та на транспортне обслуговування інвалідів	217,9	263,7	415,3	498,2	630,2
2.16	Компенсація вартості придбання автомобілів	x	430,5	1 107,8	1 115,1	31 453,0
3	Відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі його смерті	887 175,2	1 065 635,9	1 233 842,4	1 773 707,8	1 876 246,2
3.1	Витрати, пов'язані з відшкодуванням Пенсійному фонду України випланих ним пенсій по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання та пенсій у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку	49 205,8	54 691,4	52 399,3	111 008,5	102 441,6
3.2	Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності	21 858,3	28 487,5	35 806,7	45 202,3	50 735,5
3.3	Одноразова допомога в разі стійкої втрати професійної працездатності потерпілому	94 900,7	131 241,8	150 838,1	194 703,6	233 088,4
3.4	Щомісячна грошова сума в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого	550 642,3	681 671,1	813 710,6	1 030 745,4	1 282 617,7
3.5	Виплата при тимчасовому переведенні потерпілого на легшу роботу	356,3	545,0	675,8	345,1	1 202,7
3.6	Одноразова допомога в разі смерті потерпілого	57 092,5	82 008,0	84 736,2	83 247,2	104 712,0
3.7	Щомісячні страхові виплати особам, які мають на це право в разі втрати годувальника	37 142,0	51 019,1	63 251,8	78 757,0	94 117,9
3.8	Витрати на поховання потерпілого	841,5	993,2	1 007,8	872,0	983,0
3.9	Погашення заборгованості перед Пенсійним фондом України	74 372,8	31 772,6	25 052,9	200 120,3	0,0
3.10	Грошові суми за моральну (немайнову) шкоду за наявності факту заподіяння цієї шкоди потерпілому	763,0	3 206,2	6 363,2	28 706,4	6 347,4
4	Видатки по перерахуванню коштів (обслуговування банківськими установами та УДППЗ "Укрпошта")	9 640,3	11 863,8	13 010,5	15 065,5	18 338,0
5	Судові витрати та виконавчий збір	163,4	154,5	90,8	107,5	90,8
6	Витрати на забезпечення діяльності по обслуговуванню потерпілих та інвалідів		3 918,1	3 998,1	4 684,0	4 767,5
7	Погашення заборгованості шахтарям з регресних позовів та одноразової допомоги по втраті професійної працездатності, яка склалася станом на 01.04. 2001 року відповідно до частини другої статті 28 Закону України "Про Державний бюджет України на 2004 рік"	10 000,0	73 000,0	200 000,0	18 709,9	0,0
8	Витрати на проведення заходів із страхувальниками відповідно до завдань страхування від нещасного випадку			3 182,4	3 350,2	3 794,8
9	Витрати на виконання інших робіт, пов'язаних із координацією страхової діяльності					1000,0
10	Поточні видатки виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів	61 396,9	58 253,4	70 270,1	114 947,7	172 560,3
10.1	Забезпечення поточної діяльності правління Фонду	63,8	78,3	69,0	53,8	160,0
11	Капітальні видатки виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів	22 920,2	10 449,8	10 064,3	20 603,9	22 377,6
	Всього видатків:	1 050 774,6	1 273 216,6	1 590 309,5	2 021 933,9	2 279 730,3
13	Залишок коштів на кінець бюджетного періоду	123 679,6	56 016,1	40 740,1	56 517,8	
13.1	Оборотна касова готівка на кінець бюджетного періоду на покриття тимчасово касових розривів для фінансування страхових виплат, соціальних послуг наступного бюджетного періоду			27 669,7	56 517,9	20 363,9
13.2	Резерв коштів для забезпечення виконання завдань страхування від нещасного випадку на кінець бюджетного періоду	18 000,0	18 000,0	13 070,4	0	0,0
13.3	Тимчасово вільні кошти Фонду	x	x	X	x	x
14	Заборгованість Пенсійному фонду України за 2004 рік			73 147,0	0	0
	Дефіцит (-) / Профіцит (+)			-73 147,0		-42 500,0 -6 939,4*

* з урахуванням збільшеного залишку коштів станом на 01.01.2006 р.

Підвищення ефективності роботи фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування

➤ В даний час відповідно до законодавства функції по збору страхових внесків, постановки на облік страхувальників, облік надходжень страхових внесків, прийом звітності, контроль за повнотою та своєчасністю сплати страхових внесків здійснюються автономно чотирма фондами: Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, Пенсійним фондом. Кожний з 4-х фондів автономно веде реєстри страхувальників, реєстр застрахованих осіб впроваджено лише Пенсійним фондом.

Сьогодні страхові внески встановлено окремо на чотири види соціального страхування, сплачуються внески окремими платіжними дорученнями та не персоніфіковані за трьома видами страхування (крім пенсійного страхування), різними є бази для нарахування страхових внесків до Пенсійного фонду та інших трьох фондів соціального страхування.

Мінпраці разом із зацікавленими центральними органами виконавчої влади та фондами соціального страхування розроблено законопроект про єдину систему збору та обліку внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (схема 1).

Схема 1

Адміністрування збору, обліку, звітності та контролю за сплатою страхових внесків	
Діюча система	Передбачається законопроектом
<p>Кожний з 4-х фондів автономно здійснює функції:</p> <ul style="list-style-type: none"> – збору страхових внесків; – обліку (постановка на облік страхувальників, облік надходжень, страхових внесків, прийом звітності, ведення реєстрів); – контролю за сплатою страхових внесків; 	<p>Пенсійний фонд уповноважується здійснювати функції:</p> <ul style="list-style-type: none"> – збору єдиного соціального внеску – обліку (постановка на облік страхувальників, облік надходжень єдиного соціального внеску, прийом звітності, ведення реєстрів); – контролю за сплатою єдиного соціального внеску;
<p>Кожний з 4-х фондів автономно веде реєстри страхувальників.</p> <p>Реєстр застрахованих осіб впроваджено лише Пенсійним фондом.</p>	<p>Створюється Державний реєстр соціального страхування, який складається з реєстру страхувальників та реєстру застрахованих осіб.</p> <p>Кожний з фондів має доступ до єдиної бази даних відповідно до визначених для нього прав доступу.</p>
<p>Страхові внески встановлені окремо на 4 види соціального страхування</p>	<p>Запроваджується єдиний соціальний внесок</p>
<p>Страхові внески нараховуються на різну базу</p>	<p>Єдиний соціальний внесок нараховується на єдину базу</p>
<p>Внески сплачуються окремими платіжними дорученнями</p>	<p>Єдиний соціальний внесок сплачується одним платіжним дорученням</p>

Основні положення законопроекту про єдину систему збору та обліку внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

➤ Законом передбачається консолідація в окремому підрозділі Пенсійного фонду подібних для усіх фондів функцій, а саме: збору страхових внесків, обліку (що включає постановку на облік страхувальників, облік надходжень страхових внесків, прийом звітності), контролю за повнотою та своєчасністю сплати цього внеску, а також стягнення заборгованості зі сплати єдиного соціального внеску.

Довідково

Функції, пов'язані з формуванням страхових коштів для усієї системи соціального страхування, передбачається покласти на окремий підрозділ Пенсійного фонду України з таких підстав.

В органах Пенсійного фонду створена організаційна, кадрова, програмно-технічна інфраструктура та централізована база даних із 26 млн. персональних справ застрахованих осіб, що в даний час використовується для визначення права на виплати з Пенсійного фонду та їх розміру, яка включає в повному обсязі всіх фізичних осіб, які зобов'язані сплачувати внески й до інших фондів. Тому створення єдиного реєстру застрахованих осіб потребує найменших витрат для модернізації інформаційних технологій.

У зв'язку з цим, а також враховуючи найбільшу у порівнянні з іншими фондами чисельність працівників, які займаються забезпеченням надходження доходів, структурна реорганізація зазначеного фонду у зв'язку із впровадженням єдиної системи збору потребує найменшого фінансового та матеріально-технічного забезпечення.

➤ Зазначений підрозділ Пенсійного фонду забезпечуватиме формування та ведення Державного реєстру соціального страхування, який використовуватиметься фондами соціального страхування. Цей реєстр включатиме інформаційну систему відомостей про платників єдиного соціального внеску та про застрахованих осіб.

З впровадженням Закону забезпечується єдиний порядок планування доходної частини бюджетів фондів.

➤ Законом передбачається:

- запровадження єдиної бази для нарахування внесків, введення однакового звітного періоду, єдиної форми звітності.
- запровадження в Україні сплати єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, який сплачуватиметься одним платіжним дорученням;

Це дасть можливість забезпечити персоніфікацію сплати внесків за всіма видами соціального страхування.

➤ Максимальну величину заробітної плати, з якої справлятиметься єдиний соціальний внесок, пропонується встановити на рівні десяти розмірів прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб.

➤ Здаватиметься один звіт щодо сплати єдиного соціального внеску і один орган здійснюватиме контрольні перевірки.

Зараз роботодавець нараховує та веде облік зі сплати внесків за кожним видом страхування, подає звітність до кожного з чотирьох фондів, перевіряється кожним фондом окремо (схема 2).

Адміністративне навантаження на роботодавця

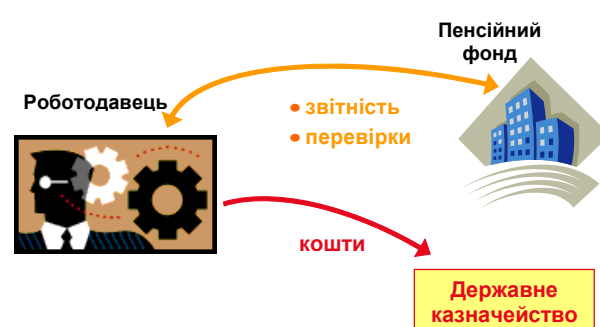
Діюча система

Роботодавець:

- реєструється в 4-х фондах;
- нараховує внески та веде облік зі сплати внесків за кожним видом страхування;
- подає 4 платіжних доручення;
- подає звітність до кожного з 4-х фондів;
- перевіряється кожним фондом окремо.

Передбачається законопроектом

Роботодавець:

- подає звітність і перевіряється одним фондом;
- подає 1 платіжне доручення

Із запровадженням Закону зменшується навантаження на роботодавця, пов'язане з адмініструванням сплати страхових внесків.

За розрахунками загальна економія у роботодавців у зв'язку з новим порядком адміністрування страхових внесків становитиме 800 млн. грн. на рік.

Розщеплення єдиного соціального внеску без акумуляції коштів здійснюватиметься Державним казначейством України у визначених законом пропорціях на рахунки фондів соціального страхування (схема 3).

Схема 3

Фінансові та інформаційні потоки між фондами соціального страхування після запровадження Закону

Державне казначейство в автоматизованому режимі розподіляє кошти за видами соціального страхування і перераховує їх на рахунки фондів

Суми страхових внесків поступатимуть на спеціальні рахунки, які будуть кодифіковані по платниках залежно від класу професійного ризику виробництва та від особливості сплати внеску по окремих платниках.

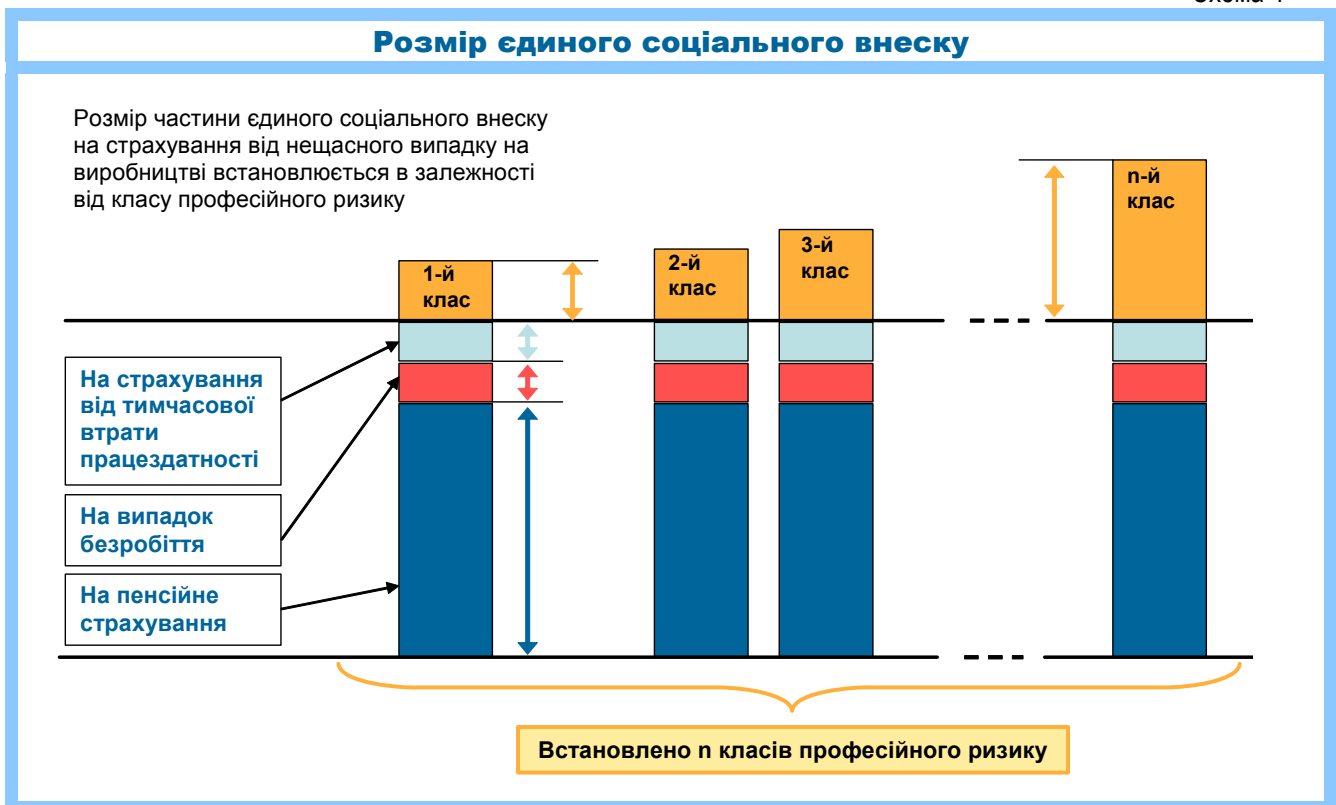
В автоматизованому режимі Держказначейство розщеплюватиме кошти по видах страхування і на наступний день кошти надійдуть до централізованих рахунків фондів.

➤ За основу визначення об'єкту для нарахування єдиного соціального внеску пропонується взяти базу для справляння страхових внесків до Пенсійного фонду. Об'єкт для нарахування єдиного соціального внеску буде єдиним для усіх фондів соціального страхування та однаковим для роботодавців і фізичних осіб.

➤ Законопроектом пропонується, щоб розмір єдиного соціального внеску відповідно для роботодавців та застрахованих осіб та пропорції його розподілу між видами соціального страхування за результатами актуарних розрахунків за поданням Кабінету Міністрів України встановлювалися Верховною Радою України Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік.

При визначенні розміру єдиного соціального внеску для роботодавців враховуються кошти на чотири існуючі види соціального страхування (схема 4), для найманих осіб – на три види страхування (крім страхування від нещасних випадків), які розподіляються між відповідними фондами.

Схема 4

➤ Законопроектом передбачено збереження порядку розрахунку диференційованих розмірів страхових тарифів на страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, що спричинили втрату працездатності. Частина єдиного соціального внеску на цей вид страхування залежатиме від класу професійного ризику, до якого віднесено підприємство, установа, організація. Віднесення видів діяльності до класів професійного ризику виробництва залишатиметься за Кабінетом Міністрів України.

Залежно від стану виконання на підприємстві нормативних актів про охорону праці, внаслідок чого зростає або знижується ризик настання нещасних випадків і професійних захворювань, підприємство

може бути віднесено до іншого, більш високого або більш низького класу професійного ризику виробництва, але знижки та надбавки до страхових тарифів пропонується скасувати.

➤ Законом передбачено, що особливості встановлення розміру єдиного соціального внеску визначаються законом щодо розмірів єдиного соціального внеску.

➤ Законом передбачено, що за діяльністю Пенсійного фонду України щодо збору єдиного соціального внеску, обліку надходжень від його сплати та контролю за сплатою єдиного соціального внеску Мінпраці та Мінфін здійснюють державний нагляд.

Нагляд за діяльністю Державного казначейства України щодо перерахування страхових коштів у визначених законом пропорціях за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, здійснює Міністерство фінансів.

➤ Законом не передбачено здійснення роботодавцями страхових виплат в рахунок страхових внесків (взаємозаліки).

Страхові виплати у зв'язку з нещасним випадком на виробництві пропонується виплачувати виключно робочими органами Фонду.

Виплати за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності як і сьогодні здійснюватимуться підприємствами. Зміниться лише порядок їх виплати. В даний час опрацьовується механізм відшкодування роботодавцям зазначених виплат. З часом ці виплати будуть здійснюватись безпосередньо Фондом.

➤ Законом вносяться зміни до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та базових законів з окремих видів соціального страхування, інших законів з метою приведення їх у відповідність до норм цього законопроекту.

➤ Реалізація законопроекту про єдину систему збору та обліку внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування дозволить:

- забезпечити додаткові надходження страхових коштів за рахунок розширення бази сплати страхових внесків, виведення заробітної плати з тіньового сектору за рахунок кращого контролю;
- більш раціонально використовувати кошти соціального страхування за рахунок уникнення дублювання страховими фондами функцій, пов'язаних із формуванням страхових коштів, що спрямовуються на утримання адміністративного апарату, відповідального за збір, облік та контроль за сплатою страхових внесків, в тому числі відмовитись від взаєморозрахунків між фондами соціального страхування;
- забезпечити повну прозорість фінансових потоків для суб'єктів системи загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- надати можливість застрахованим особам в будь-який час отримувати інформацію про те, які страхові внески та в які фонди робить за них роботодавець;
- більшою мірою переорієнтувати функції та структури фондів соціального страхування на роботу із населенням.

Актуальні питання, що виникли під час опрацювання законопроекту про єдину систему збору та обліку внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Чи виключена можливість використання Пенсійним фондом страхових коштів в першу чергу на свою користь після покладення на нього функції збору єдиного соціального внеску?

Законопроект виключає будь-яку можливість втручання Пенсійного фонду в розподіл сум єдиного соціального внеску. Відповідно до статті 13 законопроекту розщеплення страхових коштів Державним казначейством проводитиметься у визначених законом пропорціях в автоматичному режимі. З рахунків забороняється здійснення будь-яких операцій, крім перерахування коштів фондам та повернення безпідставно або помилково сплачених сум єдиного соціального внеску та штрафних санкцій.

Крім того, Пенсійний фонд здійснюватиме контроль за надходженням консолідованого єдиного соціального внеску, а не окремих частин за видами страхування. Суми пені та фінансових санкцій також розщеплюватимуться Державним казначейством в автоматичному режимі у визначених пропорціях і не можуть бути направлені в першу чергу до Пенсійного фонду.

Це дозволить поширити переваги Пенсійного фонду у забезпеченні функції збору страхових внесків на усі фонди і одночасно унеможливить будь-які зловживання з боку Пенсійного фонду щодо операцій з коштами інших фондів.

До того ж, якщо Пенсійним фондом прийнято рішення з порушенням законодавства про єдину систему збору та обліку внесків або він не виконує вимог законодавства, або якщо Державним казначейством України не перераховані страхові кошти у визначених законом пропорціях, незаконні рішення скасовуються органами державного нагляду (Мінпраці або Мінфіном), а посадові особи, винні в зазначених порушеннях, притягуються до відповідальності згідно із законодавством.

Також, з ініціативи органів державного нагляду може призначатися аудиторська перевірка діяльності Пенсійного фонду України і Державного казначейства України щодо питань сплати єдиного соціального внеску.

Чи зберігається принцип паритетності сторін соціального партнерства в управлінні фондами соціального страхування в умовах централізації функції збору внесків в Пенсійному фонді України?

Законопроект не обмежує сферу застосування принципу паритетності сторін соціального партнерства в управлінні страховими коштами, адже частиною другою статті 13 законопроекту передбачено, що суми надходжень від сплати страхових коштів, що обліковуються на кінець дня на рахунках у Державному казначействі України, не пізніше десятої години наступного робочого дня перераховуються відповідно до визначених пропорцій на кожен з видів соціального страхування на централізовані рахунки страхових фондів, відкриті в органах Державного казначейства України.

Страхові кошти одразу попадають до фондів і тільки фондами можуть використовуватись. За фондами залишаються всі їх основні функції: керівництво та управління окремими видами соціального страхування, акумуляція страхових внесків, контроль за використанням коштів, забезпечення фінансування виплат за соціальним страхуванням та інші функції згідно із статутами фондів.

Чи будуть залучені фонди соціального страхування до участі у розрахунках страхових тарифів?

Статтею 10 законопроекту передбачено, що розмір єдиного соціального внеску, а також пропорції його розподілу за видами страхування встановлюються Верховною Радою України за результатами актуарних розрахунків фондів соціального страхування і виходячи з того, що такий розмір повинен забезпечувати: надання особам страхових виплат і соціальних послуг, передбачених законодавством про соціальне страхування; фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків; створення резерву коштів для забезпечення виплат та надання соціальних послуг застрахованим особам; покриття адміністративних витрат для забезпечення функціонування системи соціального страхування.

Пропозиції про розмір єдиного соціального внеску, а також пропорції його розподілу за видами соціального страхування вносить Кабінет Міністрів України за поданням Мінпраці за погодженням з організаціями роботодавців і профспілок.

Чи можливо в умовах ліквідації взаємозаліку між фондами соціального страхування та роботодавцями по страхових коштах без затримки компенсувати роботодавцям витрати на виплату допомоги?

В діючих умовах підприємства здійснюють взаємозалік страхових коштів один раз на місяць під час сплати страхових внесків. Звітність подається щоквартально, що дає можливість певний час залишати страхові кошти на підприємстві та деяким підприємствам використовувати кошти не за цільовим призначенням.

Ліквідація взаємозаліку між фондами та роботодавцями зменшить можливості для зловживання роботодавців, дозволить уніфікувати усі фінансові потоки у системі соціального страхування та поставити їх під контроль, що підвищить ефективність та прозорість використання страхових коштів.

В даний час Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності відпрацьовуються процедури та необхідні зміни до нормативно-правових актів щодо недопущення при запровадженні єдиного соціального внеску затримок компенсації коштів на виплату допомоги за соціальним страхуванням у порівнянні з діючою системою.

Чи враховано досвід експерименту відповідно до Закону України “Про проведення у Запорізькій, Луганській та Львівській областях експерименту з підвищення ефективності роботи державних цільових фондів” при підготовці законопроекту про єдину систему збору та обліку внесків на соціальне страхування?

Результати експерименту показали, що зосередження деяких спільних функцій фондів в Пенсійному фонді сприяло одержанню реальних позитивних результатів, зокрема збільшенню кількості платників страхових внесків, поліпшенню платіжної та звітної дисципліни платників тощо.

Разом з тим, в ході експерименту спостерігалось певне дублювання функцій реєстрації страхувальників та контролю за сплатою страхових внесків. Різні звітні періоди (календарний місяць – в Пенсійному фонді, квартальний період – в фондах соціального страхування), різна база для нарахування страхових внесків та визначення сум оплати праці (доходу) для розрахунку розмірів страхових виплат і соціальної допомоги створили проблеми для формування єдиної форми звітів для страхувальників.

В ході експерименту визначилась необхідність законодавчого врегулювання уніфікації бази нарахування страхових внесків за окремими видами соціального страхування. Різниця у базі нарахування значно ускладнює як роботу єдиного контролера, так і роботу роботодавця по нарахуванню страхових внесків та опрацюванню документів щодо звітності по внесках.

Було зроблено висновок, що ефект від об'єднання спільних функцій фондів мав би бути вищим, якщо:

1) реєстрацію платників страхових внесків та контроль за їх сплатою здійснюватиме тільки один орган: буде скасовано дублювання відповідних функцій фондами;

2) запровадити єдину базу для нарахування страхових внесків та визначення сум оплати праці (доходу) для розрахунку розмірів страхових виплат;

3) ввести однаковий звітний період та одну форму фінансових звітів, актів перевірок тощо.

Усі ці проблеми вирішуються у проекті закону про єдину систему збору та обліку внесків на соціальне страхування, тобто досвід проведення експерименту в трьох областях України враховано.

Чи буде скорочення адміністративних видатків фондів основним ефектом від запровадження єдиної системи збору та обліку внесків на соціальне страхування?

Основною метою запровадження єдиної системи збору, обліку та контролю за сплатою страхових внесків є не зменшення адмінвидатків та скорочення штатів у фондах, а створення умов для зростання сукупної бази нарахування страхових внесків, підвищення рівня охоплення всіх категорій осіб, які підлягають соціальному страхуванню, зростання рівня надходження коштів до усіх страхових фондів та скорочення адміністративних видатків у роботодавців.

Зазначена мета досягатиметься через запропоноване у законопроекті здійснення уніфікації бази нарахування єдиного соціального внеску, забезпечення єдиної процедури його сплати та обліку, впровадження прозорої та ефективної системи контролю за інформаційними та фінансовими потоками в системі соціального страхування, спрощення процедури сплати внесків для роботодавців завдяки встановленню однакового звітного періоду, уніфікованої форми фінансових звітів, актів перевірок тощо.

Що стосується зменшення витрат на адміністрування у фондах соціального страхування та скорочення штатів у фондах, дослідження співвідношення між обсягом адміністративних витрат та загальними видатками системи, а також розміром ВВП, проведені експертами Світового банку дослідження щодо 34 європейських країн свідчить, що збільшення ступеня інтегрованості системи не суттєво впливає на зниження витрат на її адміністрування (від 0,7% ВВП у розгалужених системах до 0,6% ВВП у найбільш інтегрованих системах).

Частіше за все кошти, вивільнені в результаті вдосконалення адміністративної структури, перерозподіляються на інші потреби фондів, наприклад, на покращання якості надання послуг застрахованим особам тощо. Наші страхові фонди, крім необхідності постійно підвищувати рівень обслуговування застрахованих осіб, ще мають вирішити багато проблем, пов'язаних із становленням та вдосконаленням системи соціального страхування, наприклад, створити служби страхових експертів з метою забезпечення цільового використання коштів фондів.

Таким чином, економія адміністративних витрат фондів переважно відбуватиметься за рахунок скорочення в майбутньому їх видатків на розвиток інформаційних систем та програмне забезпечення щодо контролю за сплатою страхових внесків, взаємодії з державним реєстратором тощо.

В таких умовах більш ефективно будуть виконуватися і функції, пов'язані з обслуговуванням застрахованих осіб, внаслідок вивільнення ресурсів та поглиблення спеціалізації в системі соціального страхування.

Чи можливо із запровадженням єдиної системи збору внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування включення коштів соціального страхування до складу державного бюджету?

Відповідно до законопроекту єдиний соціальний внесок не включається до складу податків, інших обов'язкових платежів, що складають систему оподаткування. На єдиний соціальний внесок не поширюється податкове законодавство.

Страхові кошти не можуть зараховуватися до Державного бюджету України, бюджетів інших рівнів і не можуть використовуватися на цілі, не передбачені законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Як пропонується встановлювати розмір єдиного соціального внеску та чи вдасться суттєво зменшити нарахування на фонд оплати праці?

Законопроект про єдину систему збору та обліку внесків не регулює загальний розмір ставок внесків. Ним встановлюється процедура визначення розмірів страхових внесків за погодженням із соціальними партнерами (тобто шляхом проведення тристоронніх консультацій, як це здійснюється в даний час відповідно до Генеральної угоди). Встановлення конкретних розмірів внесків визначатиметься окремим Законом.

Законопроектом передбачено, що розмір єдиного соціального внеску, а також пропорції його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування встановлюються і змінюються Верховною Радою України за результатами актуарних розрахунків фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Тобто, розрахунки мають здійснюватися по кожному виду страхування для складання проектів бюджетів фондів на відповідний рік, а також для здійснення фінансового аналізу змін в законодавстві; оцінки незабезпечених фінансових зобов'язань фондів; здійснення коротко-, середньо- та довгострокових прогнозів надходжень і витрат бюджетів фондів та визначення оптимальних термінів запровадження змін до законодавства з питань соціального страхування; підготовки рекомендацій щодо заходів, необхідних для забезпечення фінансової стабільності кожного з фондів соціального страхування.

Що стосується зменшення навантаження на фонд оплати праці, то питання зменшення розмірів страхових внесків вважається доцільним розглянути після запровадження нового порядку їх збору, оскільки в результаті централізації збору загальна сума доходів надходжень до фондів може суттєво змінитися.

Після піврічної (річної) практичної реалізації нового порядку збору можливо буде переглянути розміри єдиного соціального внеску як з урахуванням фактичного підвищення надходжень, так і з урахуванням виникнення можливих ризиків (наприклад, можливого зростання недоїмки внаслідок розширення бази обкладання внесками).

Чи використовувався під час розробки законопроекту досвід збору соціальних внесків в інших країнах Європи?

Грунтуючись на досвіді європейських країн, можна виділити 5 основних типів моделей адміністрування збору страхових внесків.

1. Паралельне здійснення окремими установами соціального страхування своїх функцій. Управління системою є повністю децентралізованим і відокремленим від податкової системи. До країн, що мають такий тип адміністрування, належать Данія, Люксембург, Австрія, а також Україна.

2. Функції реєстрації платників і застрахованих осіб, збору внесків, прийому та обліку звітності зі сплати внесків централізовано виконує одна установа. Водночас, страхові виплати, ведення відповідних баз даних та обліку застрахованих осіб здійснюються окремо кожним з фондів соціального страхування. Таку схему адміністрування застосовують Бельгія, Іспанія, Італія, Македонія та Болгарія. Німеччина, де всі соціальні внески збирає установа з медичного страхування, та Польща, в якій ті самі функції виконує адміністратор солідарної пенсійної системи, також відносяться до цього типу.

3. Єдина установа, яка здійснює збір страхових внесків, є відповідальною і за здійснення виплат, ведення обліку застрахованих та зберігання необхідних даних. Подібну адміністрацію мають Чехія, Греція, Литва, Мальта, Португалія, Швейцарія та Словачія.

4. Функції збору, контролю, примусового стягнення та управління грошовими потоками здійснює податкова адміністрація. Є певні розбіжності щодо органів, відповідальних за реєстрацію та облік застрахованих, але в цілому таку модель адміністрування практикують Естонія, Угорщина, Голландія, Словенія, Росія, Сербія, Хорватія, Чорногорія, Албанія, Румунія, Боснія та Герцеговина.

5. На єдину установу покладаються всі функції, не пов'язані зі збиранням внесків, тоді як збір і розподіл внесків здійснюють податкові органи. Таку модель з найбільшим ступенем інтеграції можна знайти у Великій Британії, Фінляндії, Швеції, Норвегії, Ісландії. Ірландія та Латвія мають дуже подібні до цієї системи моделі, але певні адміністративні функції установ з медичного страхування залишилися децентралізованими. Слід зауважити, що нещодавно Болгарія розпочала запроваджувати таку модель адміністрування, а Чорногорія збирається завершити перехід до неї в 2006 році.

Ефективність роботи реформованої системи адміністрування пов'язана також з обсягом зібраних внесків на соціальне страхування. Визначення цього взаємозв'язку шляхом співвідношення фонду оплати праці, з якого сплачено внески, до фактичного фонду оплати праці в досліджуваних країнах, дає змогу стверджувати, що більший ступінь інтегрованості системи забезпечує збільшення її доходів. Зокрема, перший, другий і третій типи моделей адміністрування характеризуються в середньому такими співвідношеннями: 84,5%, 86,8% та 88,4% відповідно. Найбільш інтегрований п'ятий тип в середньому демонструє показник збирання внесків на рівні 100%. Проте четвертий тип з консолідованою функцією збору в податковій адміністрації, але децентралізованими рештою функцій дав несподівано низький результат – 73,5%.

Практика встановлення декількох ставок внесків на соціальне страхування, безумовно, також впливає на ефективність всієї системи, оскільки, по-перше, зумовлює її складність для платника, а по-друге, унеможлиблює співставлення обсягів внесків і бази їх обрахунку в різних фондах в цілях контролю за повнотою їх сплати. В 9 з 34 досліджуваних країн було введено єдиний соціальний платіж, що дало змогу проаналізувати, як спрощення процедур звітування та сплати соціальних внесків впливає на результати функціонування системи. Результати такого аналізу свідчать, що за умови встановлення єдиного соціального платежу адміністративні витрати в середньому на 14,5% нижчі, а рівень збирання внесків на 7,8% вищий, ніж при диференційованій системі.

Теза щодо підвищення ефективності систем соціального страхування зі збільшенням ступеня їх інтеграції в цілому підтверджується тим, що із 34 досліджених європейських країн, тільки у 4 залишилися паралельні системи збирання страхових внесків.

Досвід Російської Федерації щодо функціонування єдиного соціального податку

Ідея сплати єдиного соціального податку, що запроваджена у Російській Федерації з 2001 року, не може бути підтримана в цілому з наступних причин.

1. Підтримуючи ідею консолідації в одному контролюючому органі виконання подібних для усіх фондів функцій: збору коштів, ведення реєстру платників, прийняття звітності та здійснення контролю, необхідно зберегти побудовану в Україні систему соціального страхування: страховий принцип фінансування видатків на соціальну сферу, відокремлення коштів державного бюджету і бюджету соціального страхування.

➤ В Україні урядовим законопроектом пропонується ввести саме єдиний соціальний **внесок**, а не **податок**.

Це відповідає статті 46 Конституції України. Цією статтею гарантується право громадян на соціальний захист через загальнообов'язкове державне соціальне страхування за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій.

Категорії “соціальний податок” та “страхові внески” різняться як за соціально-економічною їх природою, так і за їх роллю і призначенням у соціальному захисті. Податок – це безповоротний платіж, а страхові внески – це форма резервування заробітної плати для забезпечення виплат у разі настання страхових випадків (хвороби, нещасного випадку на виробництві, безробіття, старості) і повертаються у вигляді страхових виплат.

Страхові внески відповідно до законодавства про соціальне страхування не можуть зараховуватися до Державного бюджету України і не можуть використовуватися на цілі, не передбачені цим законодавством.

2. Сума податку в Російській Федерації обчислюється платником податку окремо по відношенню до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування, фондів обов'язкового медичного страхування за різною базою оподаткування. Державний фонд зайнятості з 2001 року ліквідований, ліквідовані і внески до нього. Внески на соціальне страхування від нещасних випадків та професійних захворювань до єдиного соціального податку не включені. По суті єдиного соціального податку не існує.

Контроль за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю сплати єдиного соціального податку покладено на податкові органи. Але органи управління небюджетних фондів продовжують брати участь в адмініструванні платежів, отримувати звітність від платників єдиного соціального податку. Мета щодо спрощення процедур нарахування та сплати єдиного соціального податку не досягнута в повному обсязі.

➤ В Україні передбачається запровадити єдину базу для нарахування внесків на усі види соціального страхування, ввести однаковий звітний період, єдину форму звітності, покласти на підрозділ одного з фондів функції контролюючого органу щодо сплати єдиного соціального внеску. При цьому документообіг роботодавців зменшиться.

3. Вивчення досвіду Російської Федерації у впровадженні єдиного соціального податку показує, що його запровадження внаслідок розпорошення функцій контролю за сплатою єдиного соціального податку (податкові органи не зацікавлені у повноті його справляння), необґрунтованого зменшення розміру цього податку призвело до зменшення надходження коштів до фондів соціального страхування та Пенсійного фонду.

Крім того, встановлення сплати єдиного соціального податку за регресивною шкалою призводить до диспропорції між вкладом до фондів застрахованих осіб та їх роботодавців та розмірами страхових виплат, які за законодавством обчислюються виходячи з середньої заробітної плати, з якої сплачені соціальні платежі, та субсидування виплат тим застрахованим особам, які отримують вищу заробітну плату.

Все це призводить до зниження рівня надання соціальних послуг, збільшення видатків федерального бюджету на підтримку фінансової стабільності фондів, що знову трансформує механізми соціального страхування в систему соціальної допомоги.

➤ Запровадження єдиного соціального внеску в Україні не призведе до порушення фінансової стабільності фондів, оскільки урядовим законопроектом не передбачено введення регресивної шкали, а пропозиції про розмір єдиного соціального внеску та пропорції його розподілу за видами соціального страхування Кабінет Міністрів України вносить за поданням Мінпраці за результатами актуарних розрахунків фондів та за погодженням з організаціями роботодавців і профспілок.

Покладання ж функцій контролюючого органу на підрозділ одного з фондів соціального страхування дозволить не тільки зменшити адміністративні видатки роботодавців та заощадити державні кошти (*необхідні для створення в Державній податковій адміністрації відповідних структурних підрозділів у разі покладання на неї функцій збору єдиного соціального внеску*), але й забезпечить виконання одного з основних принципів системи соціального страхування в Україні – управління фондами на паритетних засадах представниками тих сторін, за рахунок яких формуються кошти фондів: роботодавців, профспілок та держави, на відміну від Росії, де управління фондами здійснюється лише державою.

Нормативно-правова база соціального страхування

1. Конституція України
2. Кодекс законів про працю України
3. Концепція соціального забезпечення населення України (Постанова Верховної Ради України від 21 грудня 1993 року № 3758-XII)

Закони України

1. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року № 16/98-ВР
2. “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV (із змінами)
3. “Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” від 22 лютого 2001 року № 2272-III (із змінами)
4. “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 18 січня 2001 року № 2240-III
5. “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 2 березня 2000 року № 1533-III (із змінами)
6. “Про зайнятість населення” від 1 березня 1991 року № 803-XII (із змінами)
7. “Про проведення у Запорізькій, Луганській та Львівській областях експерименту з підвищення ефективності роботи державних цільових фондів” від 19 жовтня 2000 року № 2057-III
8. “Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування” від 11 січня 2001 року № 2213-III (із змінами)

9. “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо загальнообов’язкового державного соціального страхування” від 16 січня 2003 року № 429-IV.

Постанови Кабінету Міністрів України

1. Від 22 лютого 1992 р. № 83 “Про затвердження Положення про медико-соціальну експертизу і Положення про індивідуальну програму реабілітації та адаптації інвалідів”
2. Від 4 квітня 1994 р. № 221 “Про затвердження Порядку організації та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності”
3. Від 8 вересня 1997 р. № 999 “Про затвердження Порядку забезпечення інвалідів автомобілями”
4. Від 17 березня 1998 р. № 296 “Про затвердження Положення про виплату інвалідам компенсації на бензин, ремонт і технічне обслуговування автомобілів та на транспортне обслуговування”
5. Від 5 травня 2000 р. № 752 “Про затвердження Положення про наглядову раду Фонду соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання”
6. Від 6 травня 2000 р. № 765 “Про реалізацію статей 31 і 43 Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”
7. Від 22 серпня 2000 р. № 1306 “Про затвердження Порядку видачі та зразка свідоцтва про загальнообов’язкове державне соціальне страхування”
8. Від 13 вересня 2000 р. № 1423 “Про затвердження Порядку визначення страхових тарифів для підприємств, установ та організацій на загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання” (із змінами)
9. Від 8 листопада 2000 р. № 1662 “Про затвердження переліку професійних захворювань”
10. Від 6 грудня 2000 р. № 1780 “Про внесення змін до Положення про медико-соціальну експертизу”
11. Від 7 березня 2001 р. № 225 “Про максимальну величину фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничну суму заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів” (із змінами)
12. Від 22 березня 2001 р. № 270 “Про затвердження порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру”
13. Від 6 травня 2001 р. № 439 “Про затвердження Порядку оплати перших п’яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов’язаної з виробництвом, за рахунок коштів підприємств, установ, організацій”
14. Від 11 липня 2001 р. № 807 “Про визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України”
15. Від 11 липня 2001 р. № 826 “Про затвердження Порядку проведення витрат на поховання у разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання”
16. Від 9 серпня 2001 р. № 958 “Про внесення змін і визнання такими, що втратили чинність деяких постанов Кабінету Міністрів України”
17. Від 9 серпня 2001 р. № 998 “Про затвердження Порядку здійснення страхових виплат, призначених у зв’язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, які спричинили втрату працездатності, особам, що виїхали за межі України”
18. Від 26 вересня 2001 р. № 1266 “Про обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням” (із змінами)
19. Від 22 січня 2003 р. № 111 “Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування, у тому числі резерву коштів цих фондів, на вкладених (депозитних) рахунках”

20. Від 10 січня 2003 р. № 1901 “Про затвердження складу осіб, уповноважених представляти інтереси держави у правліннях та наглядових радах фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування” (із змінами)
21. Від 25 серпня 2004 р. № 1112 “Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві”
22. Від 20 березня 2006 р. № 357 “Деякі питання загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття” (щодо затвердження Порядку фінансування за рахунок коштів Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття оплачуваних громадських робіт для безробітних та Порядку розслідування страхових випадків та обґрунтованості виплат матеріального забезпечення відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”)
23. Від 12 квітня 2006 р. № 511 “Про затвердження Порядку повернення у 2006 році коштів, виплачених як допомога по безробіттю одноразово для організації безробітними підприємницької діяльності”
24. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 березня 2005 р. № 70-р “Про затвердження складу осіб, уповноважених представляти інтереси держави у правлінні та наглядовій раді Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття” (із змінами)
25. Від 15 березня 2006 р. № 311 “Деякі питання призначення і виплати допомоги сім’ям з дітьми”
26. Від 12 квітня 2006 р. № 503 “Про внесення змін до Порядку призначення і виплати допомоги при народженні дитини особам, застрахованим у системі загальнообов’язкового державного соціального страхування”
27. Від 21 квітня 2005 р. № 315 “Деякі питання призначення і виплати допомоги сім’ям з дітьми”
28. Від 13 березня 2006 р. № 277 “Про закупівлю послуг з відновлювального лікування застрахованих осіб та членів їх сімей”
29. Від 22 лютого 2006 р. № 204 “Про внесення зміни до Державної програми відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 року”
30. Від 22 лютого 2006 р. № 193 “Про внесення змін до Порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням”
31. Від 19 квітня 2006 р. № 545 “Про внесення зміни до пункту 7 Порядку оплати перших п’яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов’язаної з нещасним випадком на виробництві, за рахунок коштів підприємства, установи, організації”.

Накази Міністерства праці і соціальної політики

1. “Про затвердження Порядку надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітними підприємницької діяльності” від 20.11.2000 р. № 307, погоджений правлінням Фонду (постанова від 07.09.2000 р. № 7), зареєстрований Мінюстом 14.12.2000 р. за № 915/5136 (із змінами)
2. “Про затвердження Порядку надання матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного” від 20.11.2000 р. № 308, погоджений правлінням Фонду (постанова від 07.09.2000 р. № 8), зареєстрований Мінюстом 14.12.2000 р. за № 916/5137 (із змінами та доповненнями)
3. “Про затвердження Порядку надання матеріальної допомоги по безробіттю, одноразової матеріальної допомоги безробітному та непрацездатним особам, які перебувають на його утриманні, допомоги на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його

- утриманні” від 20.11.2000 р. № 309 погоджений правлінням Фонду (постанова від 05.10.2000 р. № 10), зареєстрований Мінюстом 14.12.2000 р. за № 917/5138 (із змінами та доповненнями)
4. “Про затвердження Порядку надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних” від 10.01.2001 р. № 1, погоджений правлінням Фонду (постанова від 12.12.2000 р. № 18), зареєстрований Мінюстом 26.01.2001 р. за № 75/5266 (із змінами та доповненнями)
  5. “Про затвердження Інструкції про порядок обчислення і сплати внесків на загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття та обліку їх надходження до Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття” від 18.12.2000 р. № 339, погоджений правлінням Фонду (постанова від 05.10.2000 р. № 11), зареєстрований Мінюстом 16.01.2001 р. за № 30/5221 (із змінами)
  6. “Про затвердження Положення про наглядову раду за діяльністю Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття” від 04.07.2000 р. № 156 за погодженням з Українським координаційним комітетом сприяння зайнятості населення – постанова від 27.06.2000 р.
  7. “Про затвердження Порядку відшкодування Пенсійному фонду України з Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття витрат, пов’язаних із достроковим виходом працівників на пенсію” від 6.08.2001 р. за погодженням з правлінням Фонду (постанова від 6.02.2001 року № 32), зареєстрований Мінюстом 17.08.2001 р. за № 713/5904
  8. “Про хід проведення експериментів у Запорізькій, Луганській та Львівській областях з підвищення ефективності роботи державних цільових фондів та з використання даних персоналізованого обліку відомостей у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування для призначення страхових виплат, державної допомоги сім’ям з дітьми, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім’ям та житлових субсидій” від 24.06.2003 р. № 179
  9. “Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду у сфері загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 13.04.2005 № 113, зареєстрований Мінюстом 04.05.2005 р. за № 464/10744 (із змінами)
  10. “Про затвердження плану-графіку проведення перевірок роботи правління, виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та її робочих органів у 2006 році” від 29.03.2006 р. № 94
  11. “Про проведення звірки особових справ інвалідів внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, які потребують забезпечення автомобілями” від 06.03.2006 р. № 54
  12. “Про внесення змін до наказу Міністерства праці та соціальної політики України від 08.06.2001 № 260” від 29.06.2005 р. № 208, зареєстрований Мінюстом 26.08.2005 р. за № 932/11212 (щодо обміну інформацією між Державним центром зайнятості та Пенсійним фондом України, фондами загальнообов’язкового державного соціального страхування щодо реєстрації державною службою зайнятості укладених трудових договорів між працівником і фізичною особою, яка використовує найману працю)
  13. “Про затвердження Порядку відшкодування витрат Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності на виплату допомоги при народженні дитини” від 16 березня 2006 року № 78, зареєстрований Мінюстом 03.04.2006 р. за № 367/12241
  14. “Про внесення змін до Порядку здійснення державного нагляду у сфері загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 28 лютого 2006 року № 51, зареєстрований Мінюстом 16.03.2006 р. за № 284/12158

15. “Про пункт 15 Порядку страхування осіб на добровільних засадах за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, затверджений постановою правління Фонду від 02.06.2005 р. № 62” від 21.10.2006 р. № 336.

Накази Міністерства охорони здоров’я

1. “Про затвердження Порядку встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров’я, пов’язане з виконанням трудових обов’язків” від 22.11.1995 р. № 212
2. “Про затвердження Критеріїв встановлення ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках, особливостей працевлаштування хворих та інвалідів та внесення змін і доповнень до Порядку встановлення ступеня втрати професійної працездатності у відсотках, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров’я від 22.11.1995 р. № 212” від 05.08.1998 р. № 238.

ПЕНСІЙНА СИСТЕМА В УКРАЇНІ

Пенсійне забезпечення в Україні є державною системою і є основною складовою системи соціального захисту населення. Міністерство праці та соціальної політики України є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення. Управління фінансами пенсійного забезпечення здійснює Пенсійний фонд України. На нього покладено також здійснення функцій з призначення (перерахунку) пенсій. Обіг коштів у пенсійній системі здійснюється через банківські установи та відділення зв'язку.

Система охоплює непрацездатних громадян похилого віку, інвалідів, осіб, які втратили годувальника, виплати яким проводяться у формі пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, компенсаційних виплат, додаткових пенсій та державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію та інвалідам. Кошти на реалізацію Державної пенсійної програми формуються за рахунок надходжень від:

- обов'язкових внесків підприємств, установ, організацій;
- обов'язкових внесків громадян;
- коштів Державного бюджету та фондів соціального страхування;
- інших надходжень.

Правові основи пенсійної системи України

Законодавством передбачено впровадження трирівневої пенсійної системи, яка розширить можливості для підвищення добробуту людей та економічного зростання в Україні. Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка базується на засадах солідарності і субсидування і здійснення виплати пенсій та надання соціальних послуг за

рахунок коштів Пенсійного фонду. Другий рівень – накопичувальна система загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, яка базується на засадах накопичення коштів у Накопичувальному фонді, які обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках застрахованих осіб. Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об’єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат, що буде доповненням до пенсійних виплат з I та II рівнів.

Пенсійна система доповнюється системою пільг, компенсацій, гарантій, програмою житлових субсидій та іншими видами державної соціальної допомоги громадянам похилого віку, інвалідам, сім’ям з дітьми тощо.

I. Позитивні зрушення у сфері пенсійного забезпечення

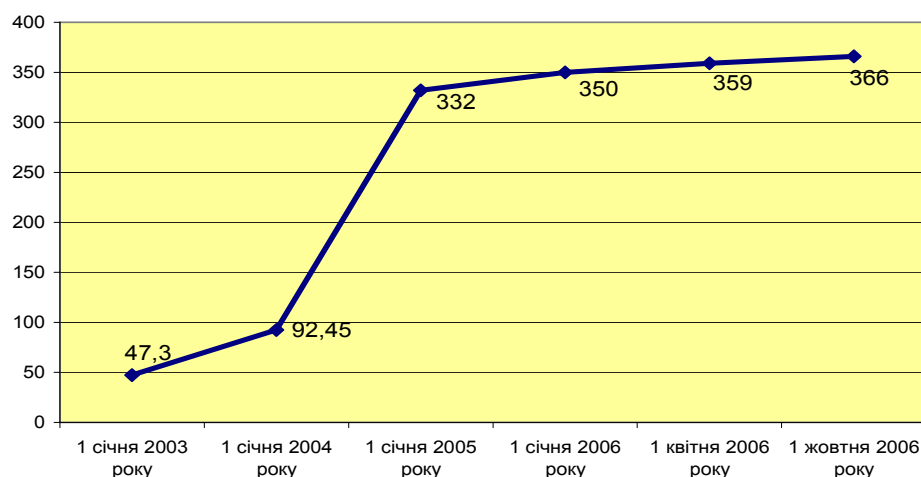
З 1 січня 2004 року в Україні запроваджено реформовану солідарну пенсійну систему та добровільну накопичувальну систему через недержавне пенсійне забезпечення.

На відміну від інших країн, де проводилась пенсійна реформа, в Україні за нормами нового пенсійного законодавства було перераховано раніше призначені пенсії. При цьому гарантувалося збереження розміру раніше призначених пенсій і застосування всіх пільг при обчисленні стажу роботи, передбачених раніше діючим законодавством.

Запроваджено нову формулу обчислення пенсії, яка передбачає розширення періоду врахування заробітку при призначенні їх розмірів та зарахування до страхового стажу лише тих періодів, за які сплачено страхові внески до Пенсійного фонду.

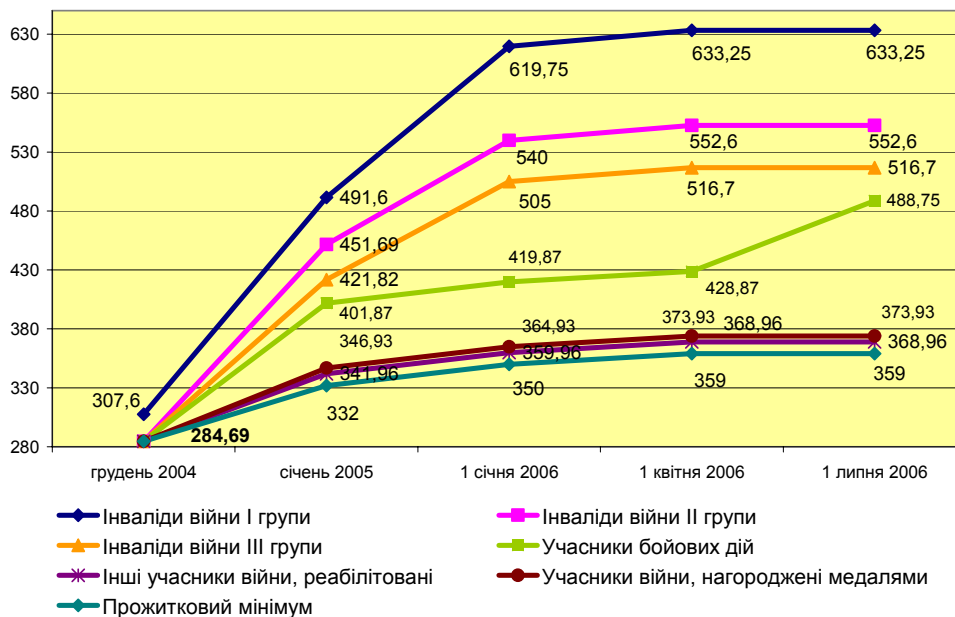
З 12 січня 2005 року, згідно із внесеними змінами до статті 28 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, забезпечено виплату мінімальної пенсії за віком, за наявності у чоловіків 25 років, а у жінок – 20 років страхового стажу, у розмірі прожиткового мінімуму, визначеного законом для осіб, які втратили працездатність (332 грн.).

Розмір мінімальної пенсії за віком (грн.)

За кожний повний рік страхового стажу понад 25 років чоловікам і 20 років жінкам, пенсія за віком збільшена на 1 відсоток розміру пенсії, обчисленого відповідно до базового пенсійного Закону, але не більше ніж на 1 відсоток від прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність. З зазначеної дати до певної міри відновлено диференціацію пенсії в залежності від страхового стажу і від статусу особи, оскільки з цієї дати надбавки та підвищення до пенсії встановлюються понад прожитковий мінімум.

**Найменші розміри пенсійних виплат відповідно до Закону України
“Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” з урахуванням надбавок та
підвищень (без пенсій за особливі заслуги) (грн.)**

Середній розмір пенсійних виплат на 01.01.2006 р. склав 406,82 грн. або збільшився в порівнянні з січнем 2005 року (316,23 грн.) в 1,29 рази, а в порівнянні з січнем 2004 року (182,24 грн.) в 2,23 рази.

Видатки на пенсійне забезпечення по Україні

Показники:	Станом на 01.01.04	Станом на 01.01.05	% до 2004	Станом на 01.01.06	% до 2005	% до 2004
Чисельність пенсіонерів (чол.)	13 769 423	13 489 716	-	13 449 493	-	-
Середній розмір пенсії (грн.)	182,24	316,23	173,52%	406,82	128,65%	223,23%

У зв’язку з прийняттям Верховною Радою України Закону України “Про пенсії за особливі заслуги перед Україною” призначено пенсій на суму майже 995 млн. грн. понад 1,1 млн. осіб, праця та служба яких відзначена державними нагородами. Пенсії за особливі заслуги перед Україною призначаються в розмірі від 20 до 40 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність. Зазначені пенсії збільшуються у зв’язку із збільшенням прожиткового мінімуму.

З 1 січня 2006 року з прийняттям Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про пенсії за особливі заслуги перед Україною” щодо працюючих пенсіонерів” пенсії за особливі заслуги працюючим пенсіонерам виплачуються незалежно від доходів (до цієї дати пенсії за особливі заслуги виплачувались працюючим пенсіонерам, якщо середньомісячний дохід пенсіонера за попередній рік не перевищував прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність).

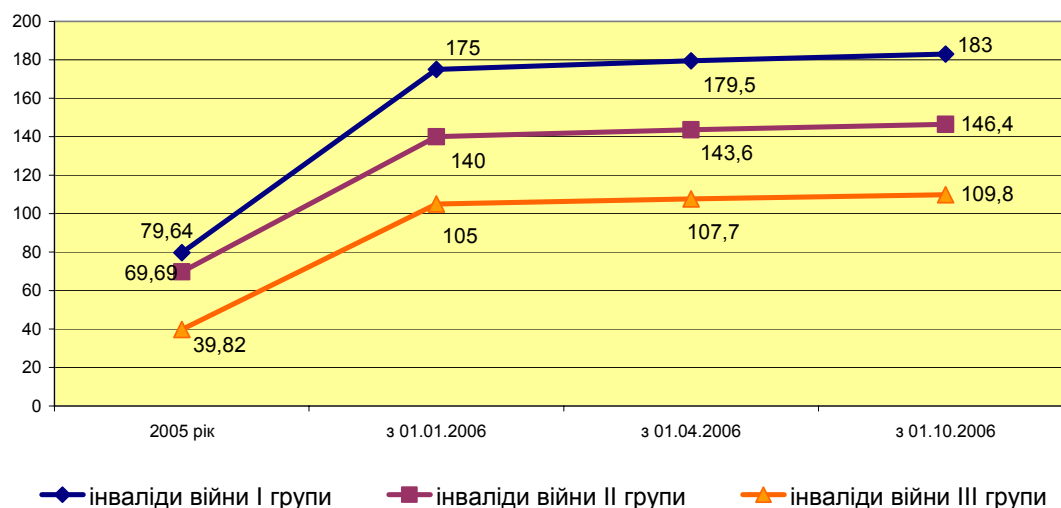
З 1 травня 2004 року інвалідам війни, розмір пенсії яких не досягав прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність на 2004 рік, додатково до пенсій встановлюється адресна цільова грошова допомога. З 1 січня 2005 року ця допомога встановлюється також і особам, розмір пенсій яких перевищує цю величину і становить для інвалідів війни I групи 70 гривень, для інвалідів війни II та III груп – 50 гривень та учасників бойових дій – 40 гривень.

З 1 січня 2006 року збільшено у 3,5 рази пенсії по інвалідності учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у 1986 році та пенсію у зв’язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи членам їх сімей, та у 2,5 рази – по інвалідності учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у 1987-1990 роках, громадянам, евакуйованим у 1986 році із зони відчуження, та пенсію у зв’язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи

членам їх сімей.

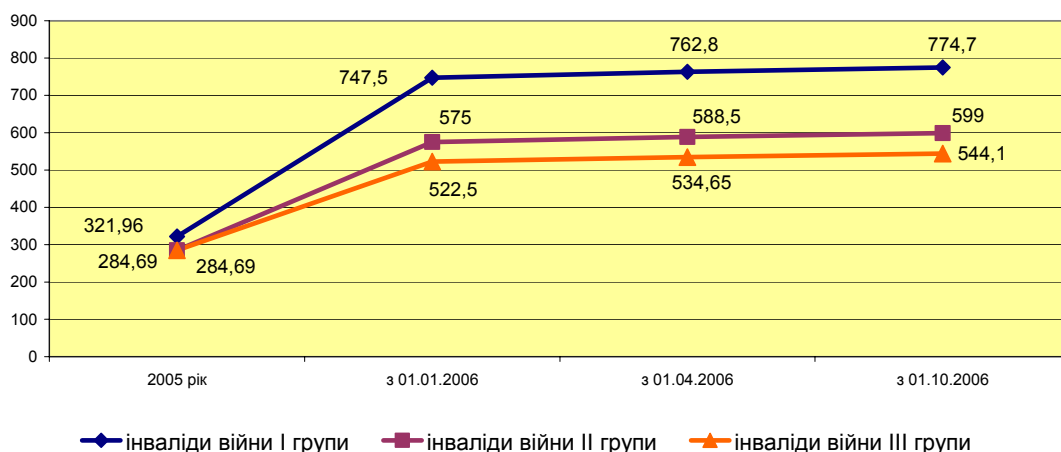
Також, збільшено більш ніж у 2 рази підвищення до пенсії інвалідам війни, передбачені Законом України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту".

Розміри підвищення пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії інвалідам війни, відповідно до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"

Крім того, з січня 2006 року збільшено більш ніж у 1,9 рази мінімальну пенсійну виплату інвалідам війни із числа військовослужбовців строкової служби відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб".

Мінімальна пенсійна виплата інвалідам війни відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" (без пенсії за особливі заслуги перед Україною)

Забезпечено стовідсоткове фінансування програми щодо запровадження додаткових пенсійних гарантій працівникам, які вивільнені у зв'язку з достроковим зняттям Чорнобильської АЕС з експлуатації. Лише в цій частині її вартість у 2006 році складає близько 5,6 млн. гривень.

Порядок призначення пенсії (крім суддям, народним депутатам та прокурорам) передбачає проводити їх нарахування виходячи із сум заробітної плати, на яку нараховуються страхові внески (збір)

на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. З 1 січня 2006 року максимальна величина фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), з яких відповідно до законів України справляються страхові внески до Пенсійного фонду України, дорівнює десяти розмірам прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб, а саме: з 01.01.2006 року – 4830,00 грн., з 01.04.2006 року – 4960,00 грн., з 01.10.2006 року – 5050,00 грн.

Крім цього, розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених у 2006 році відповідно до Митного кодексу України, законів України “Про державну службу”, “Про Національний банк України”, “Про дипломатичну службу”, “Про службу в органах місцевого самоврядування”, “Про судову експертизу”, “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, “Про пенсійне забезпечення”, Постановою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року № 379/95-ВР “Про затвердження Положення про помічника-консультанта народного депутата України”, не може перевищувати 12 мінімальних пенсій за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, а саме: з 01.01.2006 року – 4200,00 грн., з 01.04.2006 року – 4308,00 грн., з 01.10.2006 року – 4392,00 грн.

Забезпечено реалізацію Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, яким надано право на призначення наукової пенсії особам, які працюють (працювали) в наукових установах всіх форм власності, врегульовано питання осучаснення заробітку, зокрема, його коригування здійснюється з урахуванням середньої заробітної плати працівників, зайнятих в галузях економіки України, зменшено фінансовий тягар щодо фінансування наукових пенсій працівникам державних не бюджетних наукових установ, зокрема, передбачено, що різниця між сумою призначеної пенсії за Законом України “Про наукову і науково-технічну діяльність” та сумою пенсії, обчисленою відповідно до інших законодавчих актів, на яку має право науковий працівник, фінансується за рахунок коштів цих підприємств, а також коштів державного бюджету з розрахунку на одну особу 50 відсотків різниці пенсії, призначеної за Законом України “Про наукову і науково-технічну діяльність”.

Забезпечено реалізацію Закону України “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам”, яким передбачено переведення з 01.01.2005 року соціальних пенсій і надбавок до пенсій на догляд у державну допомогу. Зазначеним Законом встановлено адресний підхід до питання надання державної соціальної допомоги, а саме допомога надається тим особам, які її потребують. Крім того, інвалідам війни надано право на одержання збільшеного розміру державної соціальної допомоги на догляд, незалежно від виду одержуваної пенсії.

Відповідно до нового пенсійного законодавства щороку з 1 березня проводиться підвищення розміру пенсії на коефіцієнт, який відповідає не менше ніж 20 відсоткам темпів зростання середньої заробітної плати в Україні порівняно з попереднім роком. Так, підвищення пенсій з 01.03.2005 року склало 5,5 %, а з 01.03.2006 року – 7,34%.

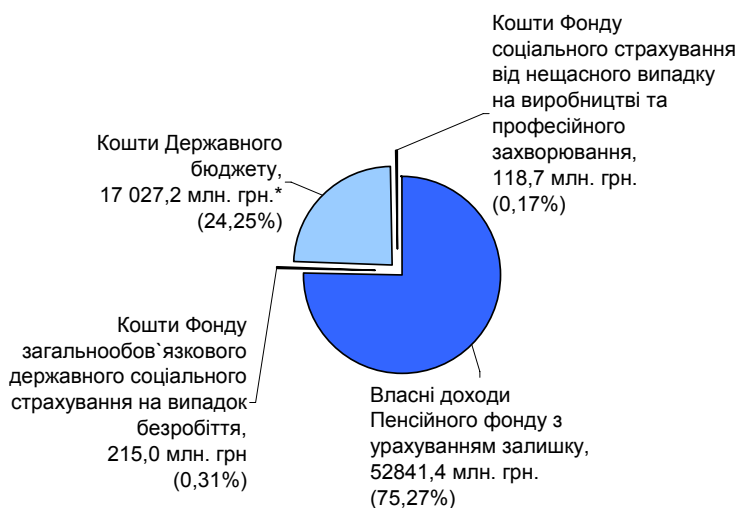
У 2006 році видаткова частина бюджету Пенсійного фонду України затверджена на рівні 70,2 млрд. грн. Доходна частина збільшена у порівнянні з бюджетом 2005 року за рахунок:

- зростання власних надходжень Пенсійного фонду України (на 9 млрд. грн. або на 22% більше);
- збільшення асигнувань з Державного бюджету на розмежування (на 3,1 млрд. грн. або 46%).

В доходній частині враховуються кошти Державного бюджету України в сумі 7,3 млрд. грн. на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду для виплати пенсій.

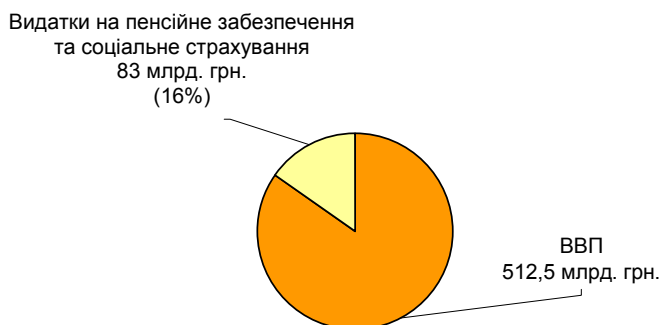
Також, Державним бюджетом на 2006 рік передбачено 1,6 млн. грн. на компенсацію Пенсійному фонду України витрат від застосування платниками фіксованого сільськогосподарського податку спеціальної ставки із сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування.

Доходи Пенсійного фонду України на 2006 рік

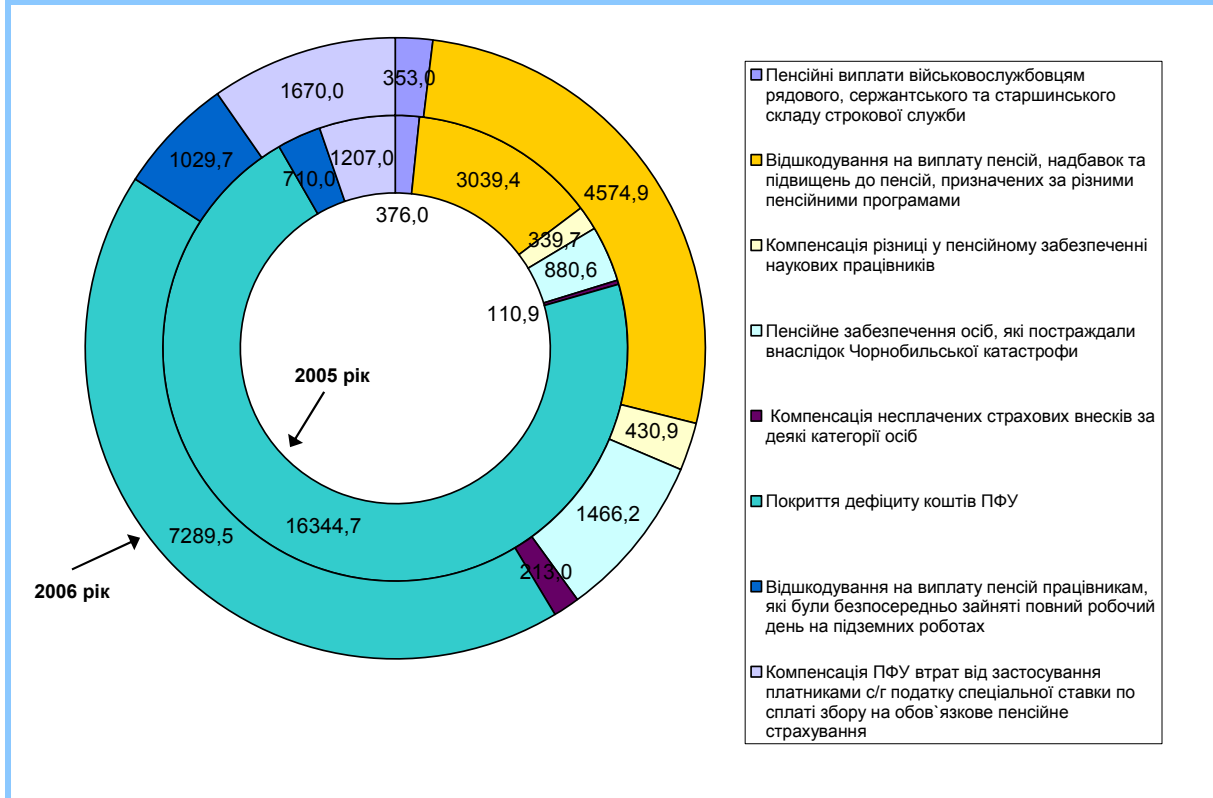
* З урахуванням коштів на покриття дефіциту Пенсійного фонду України для виплати пенсій у сумі 7,3 млрд. грн.

Співвідношення витрат на пенсійне забезпечення та соціальне страхування за рахунок власних надходжень Пенсійного фонду, фондів соціального страхування та коштів Державного бюджету до ВВП (крім пенсійного забезпечення військовослужбовців)

Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" передбачено забезпечення розмежування джерел фінансування пенсійного забезпечення. У Державному бюджеті України на 2006 рік асигнування на фінансування не властивих Пенсійному фонду пенсійних програм збільшені на 3,1 млрд. грн. або на 46%.

**Видатки на пенсійне забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету
у 2005-2006 рр., млн. грн.**

Призначення і виплата пенсій громадянам України, які проживають за її межами, та громадянам інших країн, які переїхали на постійне проживання до України, здійснюється згідно із пенсійним законодавством України, яке складається із Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, інших нормативно-правових актів, а також міжнародних договорів (угод), що регулюють відносини у сфері пенсійного забезпечення.

Відповідно до статті 51 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, у разі виїзду пенсіонера на постійне місце проживання за кордон пенсія, призначена в Україні, виплачується за шість місяців наперед перед від’їздом, рахуючи з місяця, що настає за місяцем зняття з обліку за місцем постійного проживання. Під час перебування за кордоном пенсія виплачується тільки в тому разі, якщо це передбачено міжнародним договором (угодою) України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

На цей час питання пенсійного забезпечення в Україні регулюються міжнародними договорами (угодами), укладеними з 21 країною.

Зазначені договори (угоди) розподіляються на два види:

- договори, що базуються на **територіальному принципі**, за якими витрати на виплату пенсій здійснює держава, на території якої проживає отримувач (укладені з країнами СНД, Угорщиною, Румунією).

- договори, що базуються на **пропорційному принципі**, за якими кожна договірною стороною призначає та виплачує пенсію за відповідний страховий (трудоий) стаж, набутий на території держави цієї сторони. За принципом пропорційності Україною укладені договори про соціальне забезпечення з Республікою Болгарія, Королівством Іспанія, Чеською Республікою, Словацькою Республікою і іншими.

**Перелік угод та договорів, які регулюють питання пенсійного забезпечення
(територіальний принцип)**

№ п/п	Країна	Міжнародні договори (угоди)
1.	Білорусь Вірменія Казахстан Киргизстан Російська Федерація Таджикистан Туркменістан Узбекистан Україна	Угода про гарантії прав громадян держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав в галузі пенсійного забезпечення від 13 березня 1992 року, вступила в силу з дня підписання
2.	Угорщина	Угода між Союзом РСР і Угорською Народною Республікою про співробітництво в галузі соціального забезпечення, підписана 20.12.1962 р., ратифікована 31.05.1963 р., набула чинності з 12 квітня 1963 року
3.	Молдова	Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про гарантії прав громадян в галузі пенсійного забезпечення, підписана 29.08.1995 р., ратифікована ВРУ 29.10.1996 р., набула чинності з 19 грудня 1996 року
4.	Грузія	Угода між Урядом України і Урядом Республіки Грузія про співробітництво в галузі пенсійного забезпечення, підписана 09.01.1995 р., ратифікована ВРУ 22.11.1995 р., набула чинності з 2 грудня 1995 року
5.	Азербайджан	Угода між Урядом України і Урядом Азербайджанської Республіки про співробітництво в галузі пенсійного забезпечення, підписана 28.07.1995 р., ратифікована ВРУ 07.05.1996 р., набула чинності з 2 листопада 1996 року
6.	Монголія	Угода між СРСР і Монгольською народною Республікою про співробітництво в галузі соціального забезпечення, підписана 06.04.1981 р., ратифікована 02.12.1981 р., набула чинності з 28 січня 1982 року
7.	Румунія	Угода між Союзом РСР і Румунською Народною Республікою про співробітництво в галузі соціального забезпечення, підписана 24.12.1960 р., ратифікована 10.05.1961 р., набула чинності з 27 червня 1961 року

**Перелік угод та договорів, які регулюють питання пенсійного забезпечення
(пропорційний принцип)**

№ п/п	Країна	Міжнародні договори (угоди)
1.	Латвія	Договір між Україною і Латвійською Республікою про співробітництво в галузі соціального забезпечення, підписаний 26.02.1998 р., ратифікований ВРУ 19.03.1999 р., набув чинності з 26 лютого 1998 року
2.	Королівство Іспанія	Угода між Україною і Королівством Іспанія про соціальне забезпечення, громадян підписана 07.10.1996 р., ратифікована ВРУ 17.12.1997 р., набула чинності з 27 березня 1998 року
3.	Литва	Договір між Україною та Литовською Республікою про соціальне забезпечення, підписаний 23.04.2001 р., ратифікований ВРУ 10.01.2002 р., набув чинності з 8 лютого 2002 року
4.	Естонія	Договір між Урядом України і Урядом Естонської Республіки про співробітництво в галузі соціального забезпечення, підписаний 20.02.1997 року, ратифікований ВРУ 04.11.1997 р., набув чинності з 28 січня 1998 року
5.	Словаччина	Договір між Україною та Словацькою Республікою про соціальне забезпечення, підписаний 06.12.2000 р., ратифікований ВРУ 20.09.2001 р., набув чинності з 1 січня 2002 року
6.	Чехія	Договір між Україною та Чеською Республікою про соціальне забезпечення, підписаний 04.07.2001 року, ратифікований ВРУ 22.11.2002 р., набув чинності з 1 квітня 2003 року
7.	Болгарія	Договір між Україною та Республікою Болгарією про соціальне забезпечення, підписаний 04.09.2001 року, ратифікований ВРУ 22.11.2002 р., набув чинності з 1 квітня 2003 року

Чинною є також тимчасова Угода між Урядом України і Урядом Російської Федерації про гарантії прав громадян, які працювали в районах Крайньої Півночі та місцевостях, які прирівняні до районів Крайньої Півночі у галузі пенсійного забезпечення.

Введення нової страхової системи (прийняття Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”), яка синхронізується з нормами європейського законодавства в цій сфері, з одного боку – викликало необхідність переглянути вже діючі міжнародні договори (угоди), а з другого боку, відкрило можливості укладення міжнародних договорів (угод) з іншими державами щодо здійснення пенсійного забезпечення сторонами за період сплати страхових внесків у кожній із держав-учасниць.

Зокрема, в даний час ведеться підготовча робота щодо укладення таких договорів з Федеративною Республікою Німеччина, Аргентинською Республікою, Турецькою Республікою та перегляду Угоди про гарантії прав громадян держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав в галузі пенсійного забезпечення від 13 березня 1992 року.

II. Розвиток недержавного пенсійного забезпечення

Урядом здійснюються заходи для розвитку недержавного пенсійного забезпечення, що є важливим чинником покращення пенсійного забезпечення громадян та прискорення соціально-економічного розвитку держави.

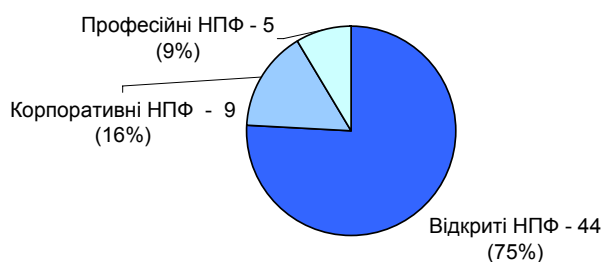
Система недержавного пенсійного забезпечення, яка започаткована з січня 2004 року, є складовою частиною системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками цієї системи додаткових до загальнообов’язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

Недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

- пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;
- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;
- банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків

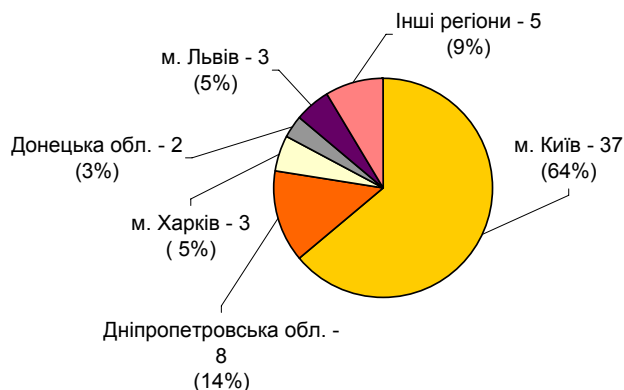
У системі недержавного пенсійного забезпечення спостерігається тенденція збільшення кількості надавачів послуг у цій сфері. Так, станом на 1 квітня 2006 року Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України погоджено 77 статутів недержавних пенсійних фондів, до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 58 недержавних пенсійних фондів, з яких 44 – відкритих, 9 корпоративних та 5 професійних недержавних пенсійних фондів.

Розподіл недержавних пенсійних фондів за видами станом на 01.04.2006 р.

Найбільша кількість недержавних пенсійних фондів зареєстрована в м. Києві – 37 з 58, а решта – в регіонах (Дніпропетровська обл. – 8, Харків – 3, Донецька обл. – 2, Львів – 3, Сімферополь – 1, Суми – 1, Івано-Франківськ – 1, Черкаси – 1, Херсон – 1).

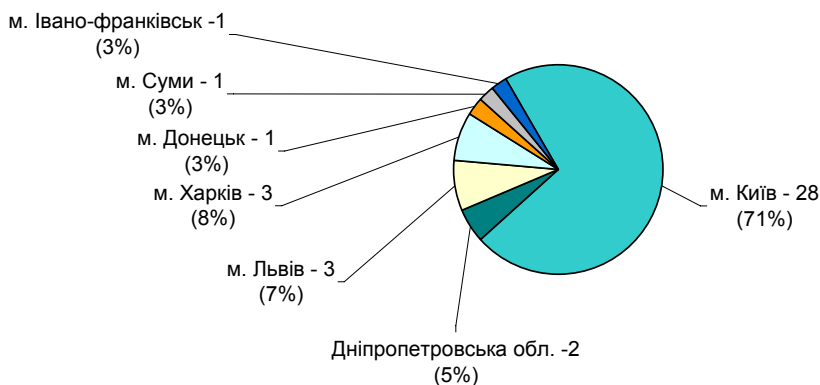
Інформація щодо кількості недержавних пенсійних фондів станом на 01.04.2006 р.

Від 46 недержавних пенсійних фондів отримано повідомлення про укладені договори про надання послуг з адміністрування, управління активами та зберігання активів.

Більшість адміністраторів НПФ зареєстрована в м. Києві – 28 із 39. Решта розміщена в регіонах, а саме: Дніпропетровська обл. – 2, Львів – 3, Харків – 3, Донецьк – 1, Суми – 1, Івано-Франківськ – 1.

Інформація щодо кількості адміністраторів НПФ станом на 01.04.2006 р.

Наявність значного потенціалу кількості недержавних пенсійних фондів сприяла зростанню попиту на послуги з адміністрування недержавних пенсійних фондів. Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України видано 31 ліцензію на провадження діяльності з адміністрування пенсійних фондів.

Станом на 1 січня 2006 року учасниками недержавних пенсійних фондів є понад 88 тис. осіб, з них 63,7 тис. осіб або 72,3% становлять учасники “нових” недержавних пенсійних фондів, створених відповідно до Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення”. Сума пенсійних активів, сформованих недержавними пенсійними фондами на цю дату складає 46 253,4 тис. грн., з них 32 987,9 тис. грн. або 71,3% – пенсійні активи “нових” недержавних пенсійних фондів, які діють менше року.

Структура розміщених пенсійних активів недержавних пенсійних фондів складається з:

- 70,1% – на банківських депозитах (в одному чи декількох банках, при цьому розмір банківських відсоткових ставок коливається від 11% до 19%);
- 10,5% – облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України;
- 0,8% – цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України;
- 6,8% – акції українських емітентів;
- 1,6% – банківські метали.

Загальний дохід, отриманий недержавними пенсійними фондами складає 9 809 тис. грн., з яких “новими” фондами за 9 місяців 2005 року отримано 2 028,7 тис. грн. доходу, а решта доходу (7 780,8 тис. грн.) отримано фондами, які функціонують починаючи з 90-х років.

З огляду на те, що недержавні пенсійні фонди тільки розпочали надавати відповідні послуги, основні пенсійні виплати в системі недержавного пенсійного забезпечення здійснюються пенсійними фондами, що перебувають в стадії реорганізації. Загалом, станом на 1 січня 2006 року, було здійснено пенсійних виплат 2 850 учасникам на суму 1 703,9 тис. грн., з них:

- пенсійні виплати на визначений строк, в середньому на строк більше 20 років – 2261 особі на суму 519,3 тис. грн.
- пенсійні виплати, які здійснені одноразово – 560 особам на суму 1 184,5 тис. грн.

Для подальшого підвищення ефективності функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення необхідно:

- вдосконалювати законодавство з недержавного пенсійного забезпечення;
- забезпечити чітку координацію діяльності основних державних регуляторів недержавного пенсійного забезпечення;
- запровадити систему автоматизованого моніторингу та звітування суб'єктів, що надають послуги в сфері недержавного пенсійного забезпечення;
- налагодити ефективну систему обміну інформацією між органами, що здійснюють нагляд та контроль в системі недержавного пенсійного забезпечення;
- розробити надійні фінансові інструменти, у тому числі довгострокові фінансові інструменти та захищені від інфляції;
- проводити постійну інформаційно-роз'яснювальну роботу серед роботодавців та населення для відновлення довіри до фінансових установ, що здійснюють недержавне пенсійне забезпечення.

З метою визначення перспективи подальшого розвитку та реформування пенсійної системи, спрямованої на забезпечення фінансової стабільності пенсійної системи, посилення дії страхових принципів у солідарній системі, запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування та подальшого розвитку недержавного пенсійного забезпечення Урядом схвалено Стратегію розвитку пенсійної системи.

Одним із основних напрямів Стратегії є запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка передбачає, що застраховані особи, визначеного Законом віку, зобов'язані сплачувати страхові внески до Накопичувального фонду. Максимальний розмір такого внеску не може перевищувати 7 відсотків суми заробітної плати (доходу).

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 липня 2004р. № 479-р затверджено План заходів щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на 2004-2007 роки.

Чому обов'язкова? При добровільності заощаджень багато громадян можуть поводитися недалекоглядно і не зібрати достатньо коштів на старість; у підсумку – в похилому віці вони стануть тягарем для суспільства.

Чому встановлені внески (ВВн)? Завдяки тісному зв'язку між внесками й розміром виплат у плані ВВн знижується зацікавленість в ухиленні від сплати внесків, “втечі” у тінювий сектор, і скорочуються інші перекручування ринку праці, тому що люди в меншій мірі будуть схильні сприймати

свої внески як податок. Застраховані особи, які ухилятимуться від сплати внесків, понесуть витрати у вигляді меншого розміру пенсії, і не зможуть їх переказати на інших (підриваючи тим самим фінансову життєздатність схеми). Оскільки пенсія нараховується на актуарно справедливій основі з урахуванням віку й накопичень працівника, плани ВВн можуть перешкоджати достроковому виходу на пенсію й автоматично підвищити нормальний пенсійний вік у міру росту тривалості життя.

Чому накопичувальна? По-перше, фінансове наповнення відразу дає посилення на видатки, таким чином не буде спокуси обіцяти сьогодні те, що неможливо виконати завтра. По-друге, можливо уникнути значного підвищення ставок податку на фонд оплати праці, яке необхідно в солідарній системі в міру старіння населення. Після запровадження системи, у якій не передбачене фінансове наповнення, механізм трансфертів між поколіннями починає діяти автоматично – як наслідок демографічних процесів і “старіння” системи, зокрема, перерозподіл може приймати непередбачені форми, які не були б обрані у випадку відкритого обговорення. Наприклад, покоління учасників системи, які раніше взяли участь у накопиченні (включаючи заможних учасників) виграють, у той час як учасники, які взяли участь у накопиченні пізніше (включаючи бідних учасників) програють; це відбувається незважаючи на те, що в них навіть не було можливості брати участь в ухваленні політичного рішення, через яке виникла така ситуація. Накопичувальна система з фінансовим наповненням усуває такі небажані трансферти.

По-третє, фінансове наповнення може сприяти формуванню довгострокових національних заощаджень. Ці заощадження можуть підвищити продуктивність майбутніх працівників; можуть бути вкладені в споживчі товари тривалого користування, які передбачають надходження майбутніх послуг; їх можна розміщувати за кордоном, а потім реалізувати для фінансування низки споживчих товарів. Таким чином, заощадження здатні стати важливим компонентом довгострокової стратегії заохочення додаткового внутрішнього споживання в міру збільшення коефіцієнта демографічного навантаження.

Чому в приватному керуванні? Завдяки такому підходу досягається максимальна ймовірність того, що інвестиційна стратегія буде формуватися виходячи з економічних, а не політичних міркувань; завдяки цьому досягається оптимальне розміщення капіталу й найвища віддача від заощаджень. Він допомагає країнам (особливо країнам із середнім доходом) розвивати свої фінансові ринки. Емпіричні дані говорять про те, що пенсійні кошти в державному керуванні звичайно дають низьку, а в ряді випадків і негативну віддачу. Причина цього в основному криється в тім, що державні керівники зобов'язані вкладати кошти в державні цінні папери або кредити, надані збитковим державним підприємствам, під низький номінальний відсоток, який у періоди інфляції перетворюється в реальному вираженні в негативний.

На відміну від зазначеного, кошти накопичувальної системи пенсійного страхування у конкурентному приватному керуванні скоріше будуть вкладені у певний набір державних і корпоративних облігацій, акцій нерухомості, завдяки чому їх прибутковість буде вище. Накопичувальний пенсійний фонд може скористатися диверсифікацією інвестицій (включаючи міжнародну диверсифікацію), що дозволяє підвищувати прибутковість і знижувати ризик, захищати вкладення від інфляції та інших ризиків. Навколо них формуються групи, які допомагають уникати політичних маніпуляцій. Вони сприяють розвитку фінансових ринків, формуючи попит на нові фінансові інструменти й інститути.

Запровадження другого рівня пенсійної системи можливо здійснити після виконання умов визначених Законом України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”.

З метою створення належних умов для впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 14 вересня 2005 року № 909 проводиться у Сокальському та Жидачівському районах Львівської області експеримент із створення автоматизованої системи Накопичувального фонду загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

В рамках проведення експерименту протягом грудня 2005 року – квітня 2006 року були здійснені наступні заходи.

До участі у експерименті залучені висококваліфіковані фахівці управлінь Пенсійного фонду України у Жидачівському та Сокальському районах та головному управлінні в Львівській області.

Навчання фахівців було проведено в м. Києві, а також постійно проводиться на базі головного управління та безпосередньо в районах проведення експерименту.

Управління забезпечені необхідною комп'ютерною та організаційною технікою, засобами зв'язку, що необхідні для проведення експерименту.

Створено нове програмне забезпечення "АРМ Страхувальника" для надання роботодавцем звітів до територіальних управлінь Пенсійного фонду України в електронному вигляді.

Крім того, в "АРМ Страхувальника" започаткована уніфікація звітності з метою формування всіх видів звітності до Пенсійного фонду України – як до системи надходження доходів так і до системи персоналізованого обліку відомостей за допомогою одного АРМу. Для забезпечення системи електронного звітування буде використовуватись електронний цифровий підпис.

Здійснюється прийом місячної звітності страхувальників Жидачівського та Сокальського районів до системи персоналізованого обліку відомостей Пенсійного фонду України.

Розроблено форми надання звітності страхувальником до Пенсійного фонду України в умовах функціонування накопичувальної системи. Форми звітів значно спрощені, більш зрозумілі. Зокрема, уніфікована щомісячна звітність страхувальників про сплату страхових внесків та відомостей персоналізованого обліку застрахованих осіб здійснюється одночасно як до солідарної, так і до накопичувальної системи, завдяки цьому не порушується навантаження на роботодавця.

На основі проведеної роботи розроблено проект Концепції автоматизованої системи Накопичувального фонду загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та проект технічного завдання на створення автоматизованої системи Накопичувального фонду.

Підготовлено тендерну документацію на проведення процедури закупівлі з визначення щодо надання послуг та створення Системи єдиного інформаційно-технологічного забезпечення та обліку внесків до Накопичувального фонду.

З метою забезпечення населення конкретною інформацією стосовно змісту основних положень пенсійної реформи продовжує роботу "гаряча" багатоканальна телефонна лінія 8-800-500-39-20, функціонує рубрика на Інтернет-сайті "Пенсійна реформа в Україні" www.pension.kiev.ua, постійно виготовляються та розповсюджуються друковані інформаційні матеріали, здійснюється випуск телевізійних та радіо програм, проводяться "круглі" столи за участю представників соціальних партнерів та засобів масової інформації.

Всі пропозиції Уряду з пенсійних питань, які потребують нормативного і законодавчого врегулювання, попередньо узгоджуються з соціальними партнерами. Урядом також дотримується домовленість з Верховною Радою України щодо попереднього опрацювання та узгодження ініційованих ним законопроектів та надання методичної допомоги народним депутатам України у реалізації ними права законодавчої ініціативи в сфері пенсійного забезпечення. Забезпечується тісна співпраця з народними депутатами України щодо розгляду звернень громадян.

III. Проблеми та перспективи

Водночас, не зважаючи на певні зрушення в здійсненні пенсійної реформи, ряд невідкладних проблем потребують свого вирішення.

Шляхи їх вирішення визначені Стратегією розвитку пенсійної системи, яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.12.2006 р. № 525-р. Зокрема, необхідно створити рівні можливості для пенсійного забезпечення громадян незалежно від сфери їх зайнятості та виду діяльності; усунути диспропорції у розмірах пенсій; удосконалити порядок обчислення розмірів пенсії відповідно до тривалості страхового стажу та механізм індексації пенсії та їх підвищення відповідно до зростання середньої заробітної плати.

Із-за загострення демографічної ситуації та з урахуванням стану бюджету Пенсійного фонду, є необхідність прискорити запровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи, а відповідно, сприяти повноцінному функціонуванню пенсійної системи.

Необхідно забезпечити соціальний захист громадян України, які працюють за кордоном, у разі настання страхового випадку.

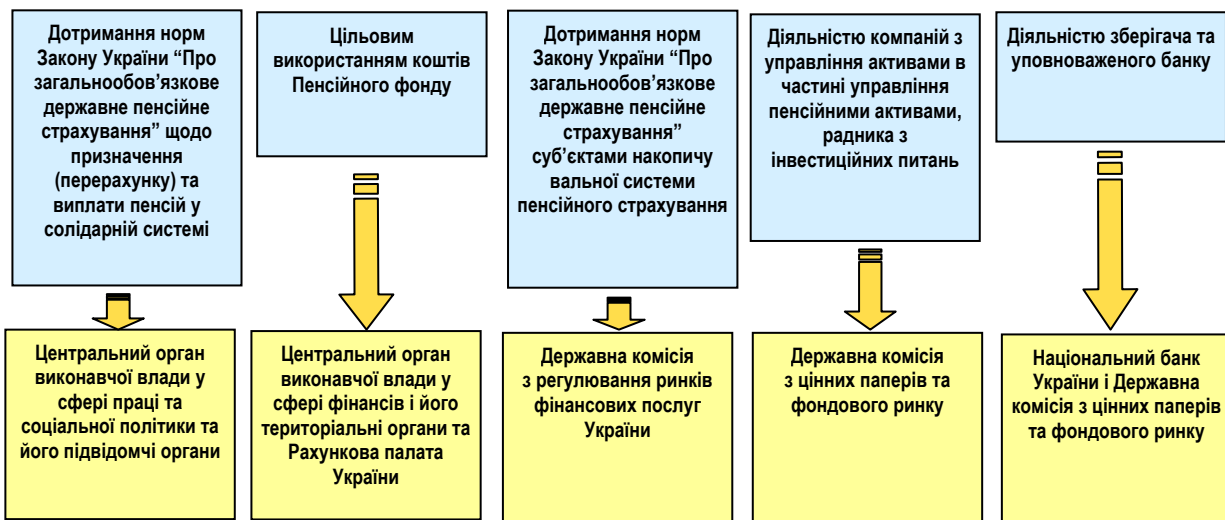
Необхідно здійснити заходи щодо скорочення пільг по сплаті внесків до Пенсійного фонду, не допускаючи при цьому запровадження нових пільг у виплаті пенсій без визначення джерел їх фінансування.

З метою приведення у відповідність діючих законів до положень нового законодавства та формування сприятливого податкового режиму для функціонування накопичувальної системи пенсійного забезпечення потребує в першочерговому порядку прийняття Верховною Радою України законопроектів щодо:

- внесення змін до деяких законів України з питань оподаткування (щодо системи недержавного пенсійного забезпечення), реєстр. № 8083.
- порядку сплати внесків до Пенсійного фонду суб'єктами підприємницької діяльності, які обрали спрощену систему оподаткування доходів.

З прийняттям Закону України "Про Державний бюджет України на 2006 рік" вдалося забезпечити в певній мірі оптимізацію співвідношення між мінімальним та максимальним розміром пенсії. Проте, для окремих категорій осіб розміри пенсії залишились без обмежень.

Державне регулювання та нагляд

Органами праці та соціального захисту населення здійснюється нагляд за дотриманням законодавства під час призначення (перерахунку) та виплати пенсій органами Пенсійного фонду України.

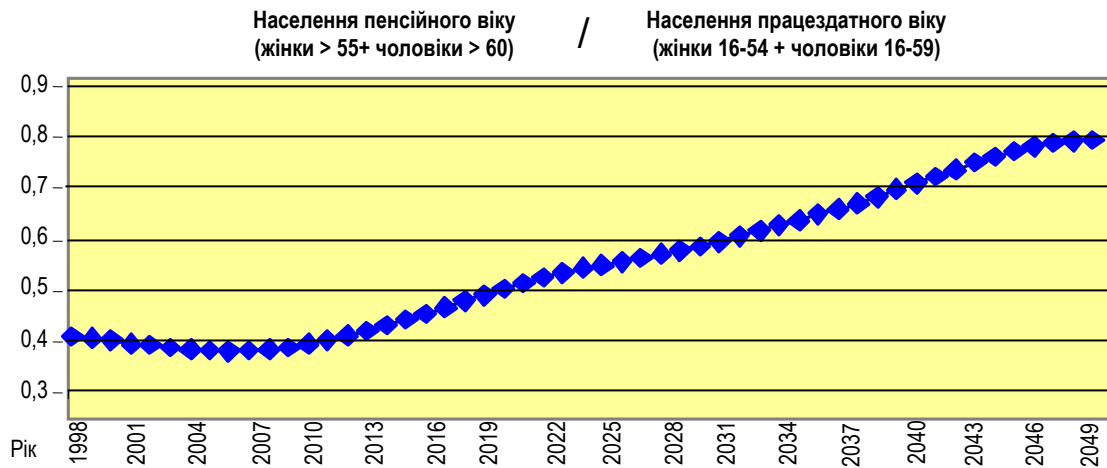
Порядок здійснення нагляду за додержанням вимог законодавства під час призначення (перерахунку) та виплати пенсій органами Пенсійного фонду України затверджено наказом Міністерства праці та соціальної політики України і Пенсійного фонду України від 04.07.2002 р. № 308/54, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 23.07.2002 р. за № 601/6889 (зі змінами, внесеними наказом від 04.02.2004 р. № 25/8, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 11.02.2004 р. за № 210/8809).

Демографічна ситуація і пенсійна система

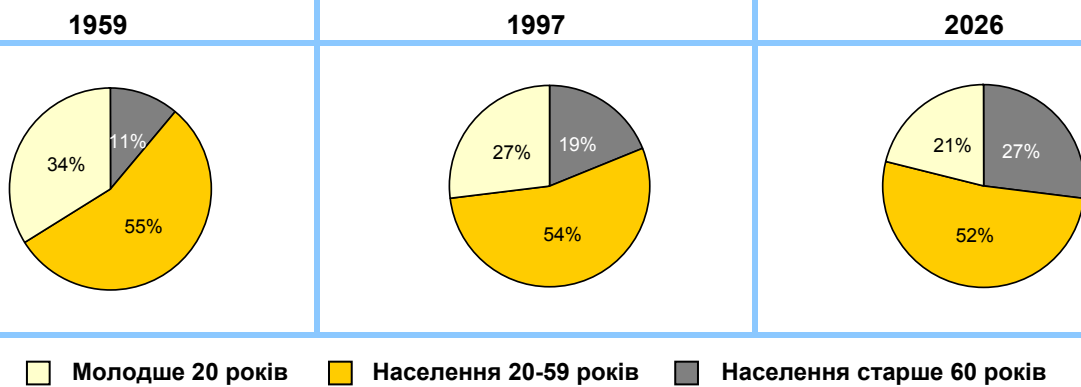
Слід врахувати, що внаслідок сплеску народжуваності впродовж 60х-70х років та його критичного спаду впродовж 80х-90х років, на фоні збільшення загальної тривалості життя та незначного збільшення народжуваності спостерігається дисбаланс чисельності населення пенсійного віку по відношенню до чисельності населення працездатного віку, який має тенденцію до поглиблення, починаючи з 2020-го року.

Сучасна солідарна система надзвичайно уразлива до демографічних змін, що викликаються старінням населення, в результаті чого зменшується співвідношення числа працюючих і кількості пенсіонерів.

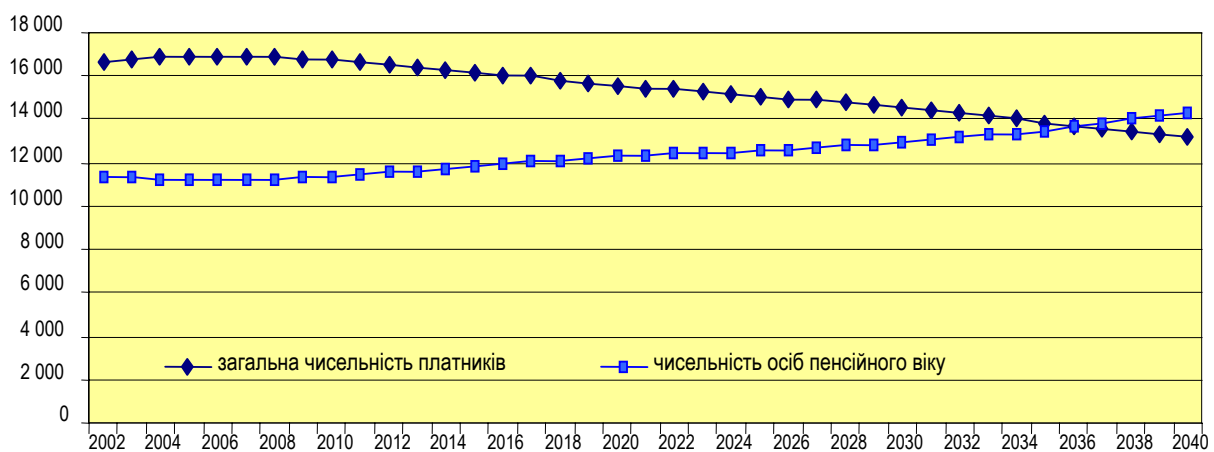
Вікова пропорція населення України, 1998-2050 рр. (прогноз)

Темпи старіння населення України, 1959-2026 рр. (прогноз)

Чисельність осіб пенсійного віку та загальна чисельність платників внесків (тис. осіб)

Види пенсій, які передбачені загальнообов'язковою системою державного пенсійного страхування

За загальнообов'язковою системою державного пенсійного страхування передбачено призначення пенсій із солідарної системи та довічних пенсій або одноразових виплат за рахунок коштів, які акумулюються у Накопичувальному фонді та обліковуються на особовому рахунку застрахованої особи в базі даних персоналізованого обліку Пенсійного фонду.

Розмір пенсій за віком із солідарної системи пенсійного страхування визначається за формулою, яка враховує:

- тривалість страхового стажу;
- заробіток, з якого сплачені страхові внески до Пенсійного фонду;
- індивідуальний коефіцієнт заробітку;
- середню заробітну плату в Україні за рік, що передує року звернення за призначенням пенсії.

Законодавча база пенсійного забезпечення

Сьогодні пенсійне забезпечення регулюється Конституцією України, міждержавними угодами та 28 законодавчими актами України:

1. Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”
2. Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення”
3. Закон України “Про пенсійне забезпечення”
4. Закон України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”
5. Закон України “Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб”
6. Закон України “Про державну службу”
7. Закон України “Про прокуратуру”
8. Закон України “Про статус народного депутата України”
9. Закон України “Про статус суддів”
10. Закон України “Про судову експертизу”
11. Митний кодекс України
12. Положення про помічника-консультанта народного депутата України, затверджене Постановою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року № 379/95-ВР
13. Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”
14. Закон України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”

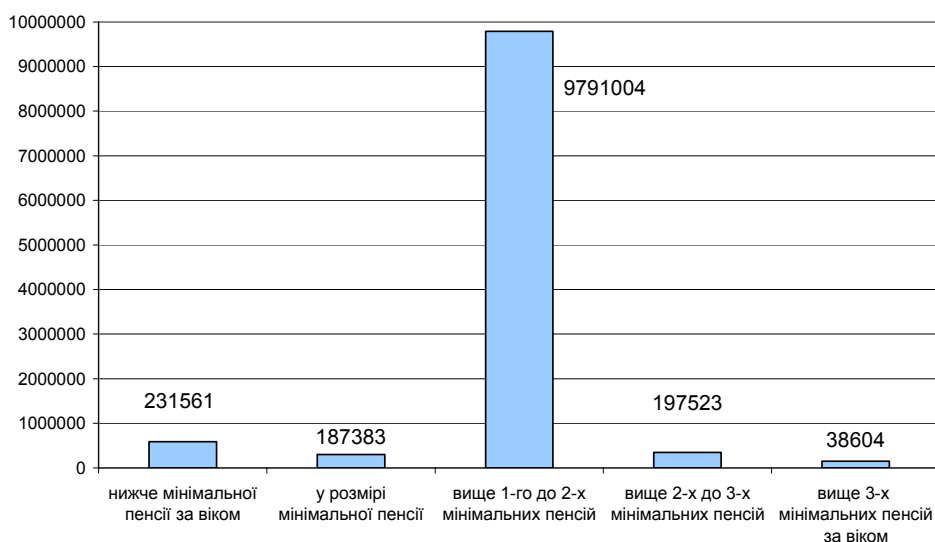

15. Закон України “Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні”
16. Закон України “Про зайнятість населення”
17. Закон України “Про донорство крові та її компонентів”
18. Закон України “Про статус гірських населених пунктів в Україні”
19. Закон України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”
20. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність”
21. Закон України “Про Національний банк України”
22. Закон України “Про пенсії за особливі заслуги перед Україною”
23. Закон України “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування”
24. Закон України “Про службу в органах місцевого самоврядування”
25. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”
26. Закон України “Про дипломатичну службу”
27. Закон України “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам”
28. Закон України “Про соціальний захист дітей війни”

Поточні показники чисельності пенсіонерів

Розподіл чисельності пенсіонерів за віком за рівнем одержуваних пенсій, призначених за Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” (станом на 01.01.2006 року)

Джерело даних: Звіт про чисельність пенсіонерів та розміри призначених місячних пенсій, що знаходяться на обліку в ПФУ, станом на 1 січня 2006 року

**Розміри пенсій, які виплачуються із Пенсійного фонду України відповідно до
Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"
(до 01.01.2004 "Про пенсійне забезпечення") станом на 01.01.2000 – 01.01.2006 років**

№ п/п	Вид пенсії	Середній розмір пенсії, грн.							У % від заробітку за січень відповідного року, %							Темпи зміни середнього розміру пенсій, %					
		Рік:	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2001/2000	2002/2001	2003/2002	2004/2003	2005/2004
1.	Пенсії за віком	68,86	84,04	125,79	139,46	189,92	317,41	409,11	38,05	33,17	39,21	34,81	38,0	49,5	47,3	22,04	49,68	10,87	36,18	167	128,8
2.	Пенсії по інвалідності	65,58	79,73	118,54	132,61	153,50	296,42	358,30	36,20	31,46	37,00	33,1	30,72	46,2	41,43	21,58	48,68	11,87	15,75	193	121
3.	Пенсії у зв'язку з втратою годувальника	48,29	57,86	83,84	94,99	119,12	257,76	291,41	26,70	22,84	26,10	23,71	23,84	40,2	33,69	19,81	44,90	13,3	25,40	216	113
4.	Пенсії за заслугу років	73,62	101,50	138,12	153,20	190,95	312,89	414,76	40,70	39,87	43,06	38,24	38,21	48,8	47,95	37,87	36,08	10,91	24,64	464	133
5.	Соціальні пенсії	37,64	43,67	54,85	59,03	62,62	266,23	339,62	20,80	17,23	17,10	14,73	12,53	41,5	39,27	16,02	25,60	7,62	6,13	425	128
Довідково: середній заробіток станом на січень відповідного року, грн.		180,97	253,39	320,76	400,59	499,66	640,86	864,91													

Чисельність пенсіонерів усіх категорій, які знаходяться на обліку в органах Пенсійного фонду, та розмір призначених пенсій по регіонах станом на 1 січня 2006 року

Область	Чисельність пенсіонерів, осіб	Середні розміри призначених пенсій з врахуванням цільової допомоги, грн.	Середньомісячна заробітна плата за січень 2006 р., грн.	Розмір пенсії в % до середньомісячної заробітної плати за січень 2006 р.
АР Крим	523326	392,14	767,92	51,1
Вінницька	532424	385,73	626,16	61,6
Волинська	283498	383,89	632,21	60,7
Дніпропетровська	1018145	416,69	990,14	42,1
Донецька	1453091	446,37	1040,45	42,9
Житомирська	413861	389,51	631,48	61,7
Закарпатська	283113	376,80	704,67	53,5
Запорізька	541694	407,01	935,82	43,5
Івано-Франківська	371058	387,11	757,46	51,1
Київська	542443	409,21	860,31	47,6
Кіровоградська	322891	389,77	660,87	59,0
Луганська	764259	441,59	875,99	50,4
Львівська	692442	391,45	749,31	52,2
Миколаївська	331558	391,53	846,12	46,3
Одеська	621388	393,41	805,73	48,8
Полтавська	478383	396,92	792,23	50,1
Рівненська	309791	382,51	751,66	50,9
Сумська	375086	392,78	713,93	55,0
Тернопільська	318414	374,72	587,93	63,7
Харківська	781723	406,12	804,02	50,5
Херсонська	308732	385,14	644,25	59,8
Хмельницька	422373	383,38	640,36	59,9
Черкаська	433633	391,28	682,71	57,3
Чернівецька	237024	379,28	660,04	57,5
Чернігівська	391163	394,08	636,37	61,9
Київ	604905	481,79	1399,37	34,4
Севастополь	93075	408,84	834,17	49,0
Всього по Україні	13449493	406,82	864,91	47,0

Мінімальний розмір пенсії за віком відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”

Мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 25, а у жінок 20 років страхового стажу встановлюється у розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом. Мінімальний розмір пенсії за віком станом на 1 січня 2006 року складає 350,00 грн.

Пенсії за віком та за вислугу років

На 1 січня 2006 року пенсії за віком та за вислугу років складали **83,7%** усіх пенсій, що призначаються відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

Загальний пенсійний вік: 55 років – для жінок, 60 років – для чоловіків. Для призначення пенсії за віком необхідно мати не менше 5 років страхового стажу.

Пенсії при неповному стажі

Із загальної чисельності пенсіонерів за віком станом на 1 січня 2006 року пенсію при неповному стажі одержували **186 954** осіб або **1,8%** від загальної чисельності пенсіонерів за віком, пенсії яким призначені за Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

Пенсії по інвалідності

В загальній чисельності пенсіонерів, які одержували станом на 1 січня 2006 року пенсії відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, пенсіонери-інваліди від загального захворювання становили **1 375 884** осіб (**10,8%**). Із числа інвалідів I та II групи:

- жінок до 55 років – **181 406** осіб.
- чоловіків до 60 років – **252 930** осіб.

Структура пенсій по інвалідності від загального захворювання станом на 01.01.2005 року

Категорія інвалідності	Чисельність, осіб								% від чисельності пенсіонерів за інвалідністю								у % до минулого року						
	Рік	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000/1999	2001/2000	2002/2001	2003/2002	2004/2003	2005/2004
Всього інвалідів від загального захворювання	1452794	1495673	1552796	1648824	1706399	1602221	1487394	1375884	92,8	93,2	93,7	94,2	94,9	95,8	85,4	78,6	103,0	103,8	106,2	103,5	93,9	92,8	92,5
I групи	217092	220231	222894	225837	226376	215261	209421	216832	13,9	13,7	13,4	12,9	12,6	12,9	83,0	73,6	101,4	101,2	101,3	100,2	95,1	97,3	103,54
II групи	813652	812355	824820	868151	877099	754264	694675	584486	52,0	50,6	49,8	49,6	48,8	45,1	84,4	77,0	99,8	101,5	105,3	101,0	86,0	92,1	84,14
III групи	422050	463087	505049	554836	602924	632696	583298	574566	27,0	28,8	30,5	31,7	33,5	37,8	82,6	82,6	109,7	109,1	109,9	108,7	104,9	92,2	98,5

В загальній чисельності пенсіонерів, які одержували станом на 1 січня 2006 року пенсії відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення”, пенсіонери-інваліди від професійного захворювання і трудового каліцтва становили **52 191** осіб (**12,1%**).

Структура пенсій по інвалідності від професійного захворювання і трудового каліцтва станом на 01.01.2006 року

Категорія інвалідності	Чисельність, осіб								% від чисельності пенсіонерів за інвалідністю								у % до минулого року						
	Рік	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000/1999	2001/2000	2002/2001	2003/2002	2004/2003	2005/2004
Всього інвалідів від професійного захворювання і трудового каліцтва	113096	109783	104818	101837	90 920	70054	57896	52191	7,2	6,8	6,3	5,8	5,1	4,2	3,9	3,8	97,1	95,5	97,2	89,3	77,1	82,6	90,15
I групи	8518	8172	7853	7507	6282	4416	3512	2636	0,5	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	0,2	0,19	95,9	96,1	95,6	83,7	70,3	79,5	75,06
II групи	32424	29864	27428	25497	21056	14256	10872	8553	2,1	1,9	1,7	1,5	1,2	0,9	0,7	0,62	92,1	91,8	93,0	82,6	67,7	76,3	78,67
III групи	72154	71747	69537	68833	63582	51382	43512	41002	4,6	4,5	4,2	3,9	3,5	3,1	2,9	2,98	99,4	96,9	99,0	92,4	80,8	84,7	94,23

Із числа інвалідів, які отримують соціальні пенсії, – інваліди I та II групи 154006 осіб:

- жінок до 55 років – **66 318** осіб;
- чоловіків до 60 років – **59 379** осіб.

Пенсії у зв'язку з втратою годувальника

Пенсії у зв'язку з втратою годувальника відповідно до законів України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” та “Про пенсійне забезпечення” одержують **699 711** осіб або **5,3%** всіх пенсій, що були призначені станом на 1 січня 2006 року відповідно до цих законів, з них:

- на одного непрацездатного – **490 774** або **70,1%** до числа пенсіонерів на випадок втрати годувальника;
- на двох непрацездатних – **157 771 (22,5%)**;
- на трьох і більше – **51 166 (7,3%)**.

Пенсійне забезпечення сільських пенсіонерів

На обліку в органах Пенсійного фонду України перебуває **13 449 493** пенсіонери, із них проживають в сільській місцевості – **4 677 529** пенсіонерів (**34,8%**).

Із числа пенсіонерів за віком, одержують пенсію за роботу в сільському господарстві – **1 405 901** осіб.

Із загального числа пенсіонерів за інвалідністю, пенсію призначено за роботу в сільському господарстві – **86 296** особам.

Сплата фіксованого сільськогосподарського податку та преференції з Державного бюджету є основними джерелами фінансування пенсій сільськогосподарським товаровиробникам.

Співвідношення середніх розмірів пенсій, призначених за окремими пенсійними законами

Законодавчий акт	1971 рік	1980 рік	1990 рік	1998 рік	1999 рік	2000 рік	2001 рік	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік												
	Середня пенсія, крб.	Співвідношення до середньої пенсії за всіма законами, %	Середня пенсія, крб.	Співвідношення до середньої пенсії за всіма законами, %	Середня пенсія, крб.	Співвідношення до середньої пенсії за всіма законами, %	Середня пенсія, грн.	Співвідношення до середньої пенсії за всіма законами, %	Середня пенсія, грн.	Співвідношення до середньої пенсії за всіма законами, %	Середня пенсія, грн.	Співвідношення до середньої пенсії за всіма законами, %												
Закон СРСР “Про державні пенсії” (з 1992 р. – “Про пенсійне забезпечення”), з 01.01.2004 р. – “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”	43,24	142,14	61,55	119,84	90,15	105,77	49,42	94,62	57,86	95,40	66,23	96,12	80,76	97,23	120,04	98,0	133,40	97,7	180,60	99,1	311,34	98,4	397,29	97,7
Закон “Про пенсії і допомоги членам колгоспів” (з 1992 р. – в сільській місцевості)	14,14	46,48	33,53	65,28	72,51	85,08	48,23	92,34	54,75	90,27	61,35	89,03	73,45	88,43	110,83	90,5	123,77	90,6	150,12	82,37	301,86	95,4	384,12	94,4
Середня пенсія відповідно до всіх пенсійних законів	30,42	100,00	51,36	100,00	85,23	100,00	52,23	100,00	60,65	100,00	68,91	100,00	83,06	100,00	122,49	100,00	136,55	100,0	182,24	100,00	316,23	100,00	406,82	100,0

**Показники чисельності пенсіонерів, пенсійне забезпечення яких здійснюється органами Пенсійного фонду України
(станом на 1 січня відповідного року)**

Джерело даних: Пенсійний фонд України

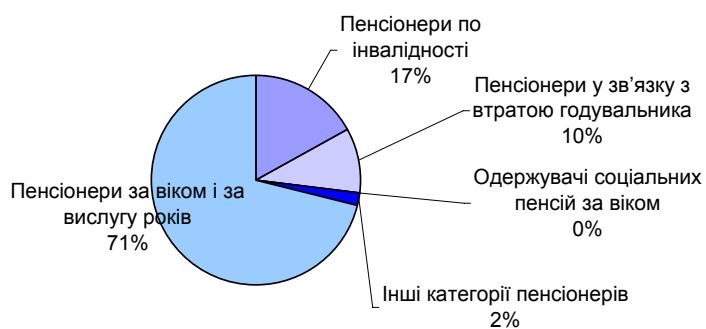
Законодавство України	Чисельність пенсіонерів, осіб							В порівнянні з попереднім роком, %					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2001/ 2000	2002/ 2001	2003/ 2002	2004/ 2003	2005/ 2004	2005- 2006
Розділ 1. Чисельність пенсіонерів	13950726	13853602	13833743	13793652	13769423	13489716	13449493	99,3	99,8	99,7	99,8	98,0	99,7
В тому числі отримують пенсію відповідно до Законів України:													
“Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”					12826089	12640290	12702906				x	98,5	100,5
“Про пенсійне забезпечення”	13380927	13316725	13393723	13406843	578143	534448	430309	99,5	100,6	100,1	x	92,4	80,5
“Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”(ст.54)	78693	84134	864758	85236	81284	71032	67394	106,9	1028	9,9	95,4	87,4	94,9
“Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ”	449018	382560	270872	188761	145165	90267	83089	85,2	70,8	69,7	76,9	62,2	92,0
“Про державну службу”	34911	41948	44423	44 525	58269	65183	71839	120,2	105,9	100,2	130,9	111,9	110,2
“Про наукову і науково-технічну діяльність”	4382	24488	32683	60660	70158	76133	79111	558,8	133,5	185,6	115,6	108,5	103,9
За іншими законами				5333	10315	12363	14845				193,4	119,8	120,0
Розділ 2. Чисельність пенсіонерів із розділу 1, що отримують надбавки, доплати, компенсації та підвищення:													
в тому числі відповідно до Законів:													
За іншими (крім ст.54) статтями Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”	823958	724329	815358	821134	825960	815892	816592	87,9	112,6	100,7	100,5	98,8	100,1
“Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”	4402976	4158524	3921294	3677578	3467547	3213844	3067585	94,4	94,3	93,8	94,3	98,7	95,4
“Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”				3092	3505	3850	4749				113,3	109,8	123,3
Особи, які мають особливі заслуги перед Україною	1880	1611	1561	64968	689290	856415	918355	85,7	96,9	4161,9	1060,9	124,2	107,2
“Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні”	126246	124263	120938	115258	112434	106520	100774	98,43	97,3	95,3	97,5	94,7	94,6
“Про зайнятість населення”*	218500	237527	259921	311343	347774	368279	387494	108,71	109,4	119,8	111,7	105,9	105,2
“Про донорство крові і її компонентів”	28200	31831	37486	39393	42026	44029	45672	112,9	117,8	105,1	106,7	104,8	103,7
“Про статус гірських населених пунктів в Україні”	175618	170431	189791	203465	202359	213150	226503	97,0	111,4	107,2	99,4	105,3	106,2

* виплата здійснюється Пенсійним фондом України за рахунок коштів, що відшкодовуються Фондом загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття

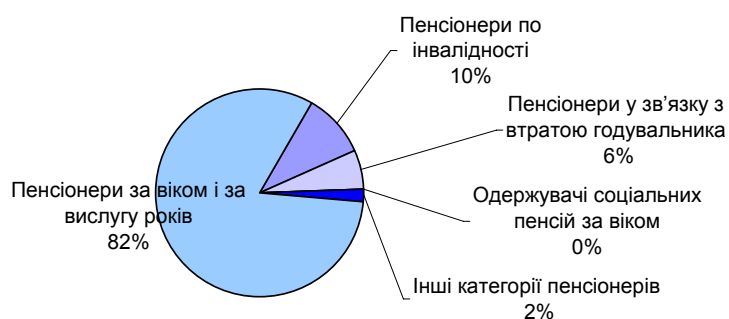

Структура одержувачів пенсій за видами пенсій у 1971, 1990 та 2006 рр.

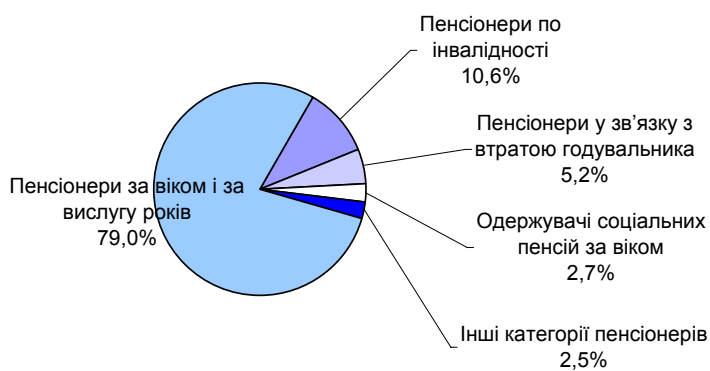
01.01.1971 року

01.01.1990 року

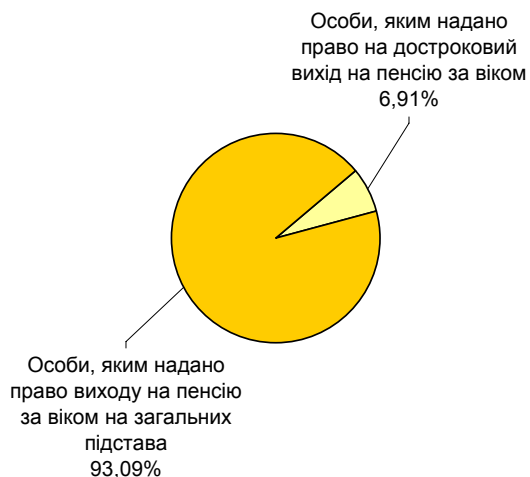
01.01.2006 року

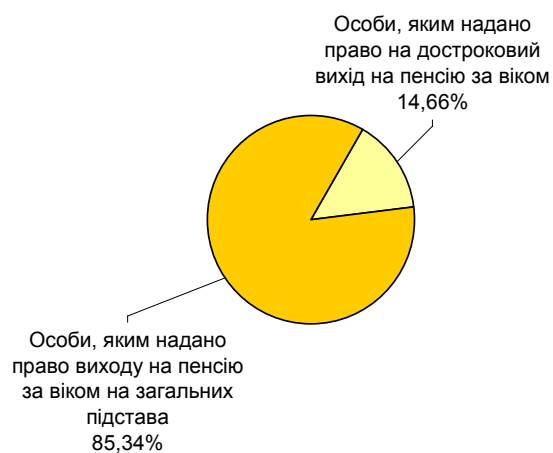
Динаміка зміни деяких статистичних параметрів пенсійної системи упродовж останніх років

**Структура одержувачів пенсій за віком та за вислугу років за термінами призначення
у 1971, 1990 та 2006 рр.**

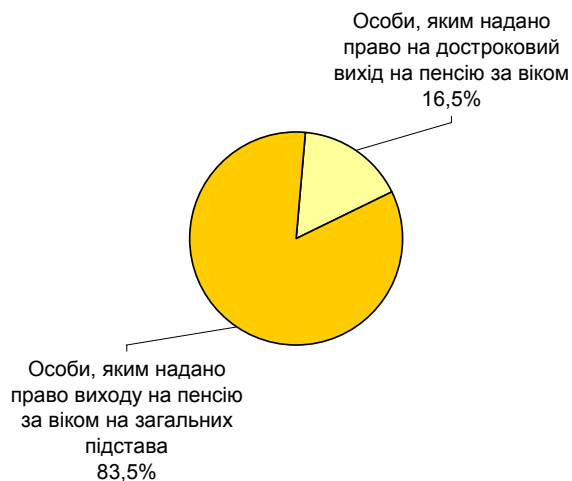
01.01.1971 року

01.01.1990 року

01.01.2006 року

**Чисельність пенсіонерів, які одержують пенсії
відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення”, а з 01.01.2004 року – до Закону України “Про загальнообов’язкове державне
пенсійне страхування” за видами пенсій, станом на 01.01.2006 р. у порівнянні зі станом на 01.01.1998 – 01.01.2005 рр.**

№	Вид пенсії	Чисельність пенсіонерів, осіб									Відсоток від загальної чисельності для кожного року									Відсоток до попереднього року							
		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	1999/1998	2000/1999	2001/2000	2002/2001	2003/2002	2004/2003	2005/2004	2006/2005
1	Пенсії за віком	10534602	10444362	10386376	10234068	10200164	10169316	10177112	10223040	10446075	78,6	78,1	77,6	76,9	76,2	75,9	76,6	77,6	79,5	99,1	99,4	98,5	99,7	99,7	100,1	100,4	102,1
2	Пенсії по інвалідності	1519525	1565890	1605456	1657614	1750661	1797319	1672275	1545300	1428075	11,3	11,7	12,0	12,4	13,1	13,4	12,6	11,7	10,8	103,1	102,5	103,2	105,6	102,7	93,0	92,4	92,4
	із них пенсії:																										
	по інвалідності від загального захворювання	1404124	1452794	1495673	1552796	1648824	1706399	1602221	1487394	1375884	10,5	10,9	11,2	11,7	12,3	12,7	12,1	11,3	10,4	103,5	103,0	103,8	106,2	103,5	93,9	92,8	92,5
	по інвалідності від трудового каліцтва і проф. захворювання	115401	113096	109783	104818	101837	90920	70054	57906	52191	0,9	0,8	0,8	0,8	0,76	0,68	0,53	0,44	0,3	98,0	97,1	95,5	97,2	89,3	77,0	82,6	90,1
3	Пенсії у зв'язку з втратою годувальника	820242	819563	833720	841144	854094	865055	867586	748505	691239	6,1	6,1	6,2	6,3	6,4	6,5	6,5	5,7	5,2	99,9	101,7	100,9	101,5	101,3	100,3	86,2	92,3
4	Пенсії за вислугу років	103427	114620	126603	152932	159319	167496	179170	181351	189708	0,8	0,9	0,9	1,1	1,19	1,25	1,35	1,4	1,4	110,8	110,5	120,8	104,2	105,1	107,0	101,2	104,6
5	Соціальні пенсії	422142	423836	428772	430967	429485	407657	398364	389632	369646	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,0	3,0	2,9	2,8	100,4	101,2	100,5	99,7	94,9	97,7	97,8	94,8
	Всього отримують пенсії відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення”, а з 01.01.2004 року – до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”	13399938	13368271	13380927	13316725	13393723	13406843	13294507	13174738	13133215	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,8	100,1	99,5	100,6	100,1	99,2	99,1	99,6

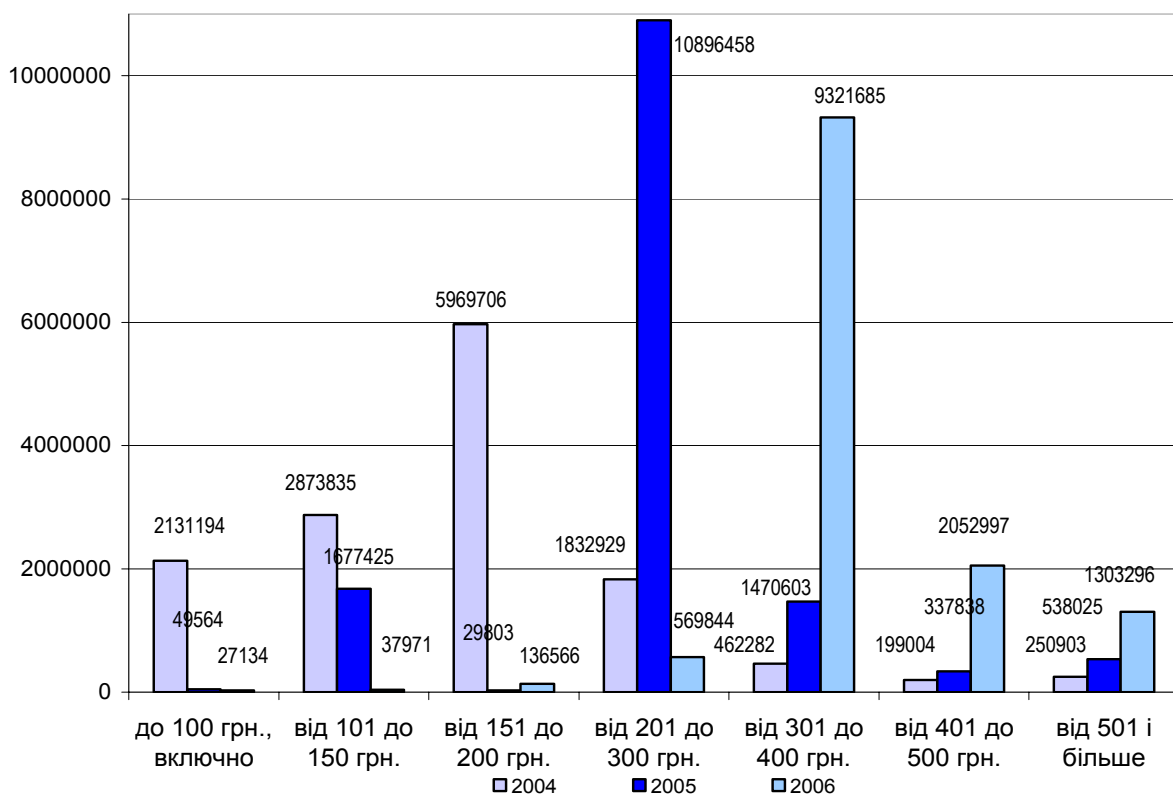
Чисельність пенсіонерів, яким призначені дострокові пенсії за категоріями осіб (2000-2006 рр.)

Рік	Чисельність пенсіонерів станом на 1 січня відповідного року (осіб)							у % до 2000:						2004/ 2003 (%)	2005/ 2004 (%)	2009/ 2005 (%)
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2001	2002	2003	2004	2005	2006			
Всього дострокових пенсій за віком	2182248	2192594	2194400	2214484	2231041	2240826	2355519	100,47	100,56	101,48	102,24	102,7	107,9	100,75	100,4	105,1
Трактористи-машиністи	123201	122107	121178	119557	118261	119354	119448	99,11	98,36	97,04	95,99	96,9	97,0	98,92	100,9	100,1
Жінки трактористи-машиністи	1038	1426	1311	1337	1356	1411	1445	137,38	126,30	128,81	130,64	135,9	139,2	101,42	104,1	102,4
Доярки, свинарки	109636	112435	114003	113977	113120	113139	112594	102,55	103,98	103,96	103,18	102,9	102,7	99,25	100,0	99,5
Жінки на збиранні тютюну	1513	1596	1676	1627	1616	1594	1570	105,49	110,77	107,53	106,81	105,3	103,8	99,32	98,6	98,5
Робітники текстильного виробництва	8858	9379	9781	10049	10367	10605	10966	105,88	110,42	113,45	117,04	119,7	123,8	103,16	102,3	103,4
Працівники на підземних і відкритих гірничих роботах	143334	154761	169804	184442	190229	186903	188766	107,97	118,47	128,68	132,72	130,4	131,7	103,14	97,2	101,0
Інваліди війни	5634	5089	2386	425	61	--	-	90,33	42,35	7,54	1,08	--		14,35	--	
Багатодітні матері	186661	185885	176492	175850	186045	188582	193345	99,58	94,55	94,21	99,67	101,0	103,6	105,80	101,4	102,5
Ліліпути-карлики	169	166	153	142	144	148	165	98,22	90,53	84,02	85,21	87,6	97,6	101,41	102,8	11,5
Сліпі	480	373	517	162	73	111	148	77,71	107,71	33,75	15,21	0,23	30,8	45,06	152,0	133,3
Жінки – багатодітні в сільськогосподарському виробництві	17867	19318	20329	22673	23365	23678	23085	108,12	113,78	126,90	130,77	132,5	129,2	103,05	101,3	97,5
Водії міського транспорту	6143	6962	7693	8491	9391	10224	11029	113,33	125,23	138,22	152,87	166,4	179,5	110,60	108,9	107,9
Крайня Північ	34345	33357	32234	30926	28706	31831	33779	97,12	93,85	90,05	83,58	92,7	98,4	92,82	110,7	106,1
Список №1 (всього)	807548	800089	788296	788900	792732	793039	786334	99,08	97,62	97,69	98,17	98,2	97,4	100,49	100,0	99,2
Список №2 (всього)	735821	739651	748547	755926	755575	760207	773845	100,52	101,73	102,73	102,68	103,3	105,2	99,95	100,6	101,8
Всього дострокових пенсій за вислугу років	126576	152932	149886	167453	179170	185111	179884	120,82	118,42	132,29	141,55	146,2	142,1	107,00	103,3	97,2
Льотчики і випробувачі	8844	9855	10427	10476	192	175	183	111,43	117,90	118,45	2,17	1,8	2,1	1,83	91,1	104,6
Залізничний транспорт і метрополітен	14244	14584	13967	13852	13832	14430	15429	102,39	98,06	97,25	97,11	101,3	108,32	99,86	104,3	106,9
Водії вантажних автомобілів	399	381	308	293	282	300	321	95,49	77,19	73,43	70,68	75,2	80,5	96,25	106,4	107,0
Геоекспедиції	2730	2798	2759	2768	2773	2862	3081	102,49	101,06	101,39	101,58	104,8	112,9	100,18	103,2	107,7
Лісозаготівля, лісосплав	3196	3357	3366	3489	3423	3535	3587	105,04	105,32	109,17	107,10	110,6	112,9	98,11	103,3	101,5
Механізатори, докери в портах	346	334	292	299	310	323	405	96,53	84,39	86,42	89,60	93,3	117,1	103,68	104,2	125,4
Плавсклад	5376	5536	5760	5384	5702	6009	7219	102,98	107,14	100,15	106,06	111,8	134,3	105,91	105,4	120,1
Освіта, охорона здоров'я	89120	113703	120693	128604	139967	141676	147455	127,58	135,43	144,30	157,05	159,0	165,5	108,84	101,2	104,1
Спортсмени	428	431	423	433		446	461	100,70	98,83	101,17	0,00	104,2	107,7	0,00	0,0	103,4
Артисти	1893	1910	1891	1855	1843	1779	1743	100,90	99,89	97,99	97,36	94,0	92,1	99,35	96,5	98,0
РАЗОМ	2308824	2345526	2344286	2344286	2410211	2425973	2535403	101,59	101,54	101,54	104,39	105,1	109,8	102,81	100,6	104,5

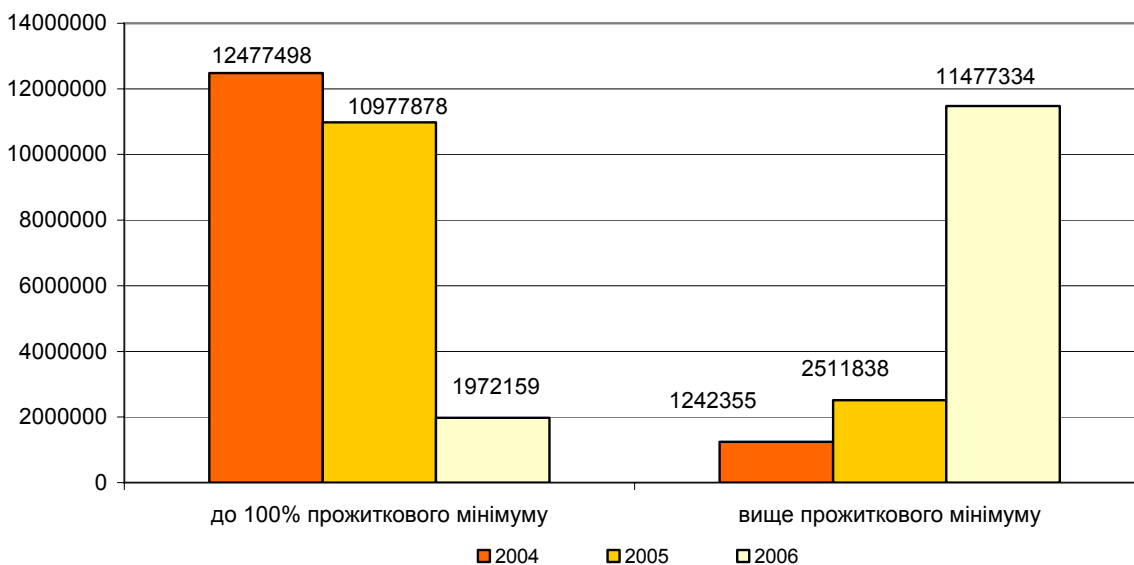
**Розподіл чисельності пенсіонерів за видами пенсійних програм
станом на 1 січня 2004, 2005 та 2006 років**

Назва закону	Чисельність пенсіонерів, осіб			Середній розмір призначеної пенсії, грн.				
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2005/ 2004, разів	2006/ 2005, разів
Загальна чисельність пенсіонерів, у тому числі:	13769423	13489716	13449493	182,24	316,23	406,82	1,74	1,29
“Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”	12826089	12640290	12702906	180,6	311,34	397,29	1,72	1,28
“Про пенсійне забезпечення”	578143	534448	430309	113,9	281,17	330,66	2,47	1,18
“Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб”	145165	90267	83089	181,53	332,87	602,32	1,83	1,81
“Про державну службу”	58269	65183	71839	594,66	713,50	943,33	1,20	1,32
“Про прокуратуру”	3974	4136	4397	1156,01	1311,22	1743,87	1,13	1,33
Положення про помічника-консультанта народного депутата	507	555	609	654,44	824,68	1315,60	1,26	1,6
“Про статус судів”	5	6	9	1360,0	1450,0	1655,56	1,07	1,14
“Про судову експертизу”	116	152	207	529,31	663,16	845,41	1,25	1,27
“Про наукову і науково-технічну діяльність”	70158	76133	79111	482,10	845,21	989,86	1,75	1,17
“Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”	2654	2865	3042	508,36	618,46	803,48	1,22	1,3
“Про службу в органах місцевого самоврядування”	2258	3836	5600	483,22	600,99	711,20	1,24	1,18
“Про Національний банк України”	143	204	325	1068,53	1148,04	1186,77	1,07	1,03
“Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”	81284	71032	67394	291,08	384,10	912,69	1,32	2,38

Розподіл чисельності пенсіонерів за розмірами пенсій на початок 2004 і 2005 рр.

Розподіл чисельності пенсіонерів за розмірами пенсій по відношенню до прожиткового мінімуму на початок 2004, 2005 та 2006 рр.

Очікуване фінансування пенсійного забезпечення у 2006 році

Надходження до Пенсійного фонду України

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України, бюджет Пенсійного фонду на 2006 рік затверджено за доходами в сумі 62 912 811 тис. грн. і за видатками в сумі 70 202 306,4 тис. гривень.

Джерело даних: постанова Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 року №309 "Про затвердження бюджету Пенсійного фонду на 2006 рік".

	тис. грн.
Залишок коштів на початок року	2 280 450
1. Власні доходи:	50 560 946,2
обов'язкові внески підприємств, установ і організацій	45 385 306,4
обов'язкові внески громадян	3 020 524,9
кошти від платників, що працюють у галузі сільського господарства	557 517,5
обов'язкові внески від платників за спрощеною системою оподаткування	581 529,5
інші надходження	1 016 068
Усього власних доходів з урахуванням залишку	52 841 396,2
2. Кошти Державного бюджету України:	9 737 682,8
на виплату пенсій та допомоги військовослужбовцям рядового, сержантського і старшинського складу строкової служби та їхнім сім'ям	352 972,8
на відшкодування виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсії та інвалідам і державної соціальної допомоги на догляд	4 574 893
на пенсійне забезпечення осіб, які постраждали від Чорнобильської катастрофи	1 466 267,8
на компенсацію витрат від застосування платниками фіксованого сільськогосподарського податку	1 669 916,7
на інші витрати	1 673 632,5
3. Кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на виплату пенсій відповідно до Закону України "Про зайнятість населення":	215 000
4. Кошти Фонду соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, всього:	118 732
Усього надходжень із усіх джерел фінансування	62 912 811

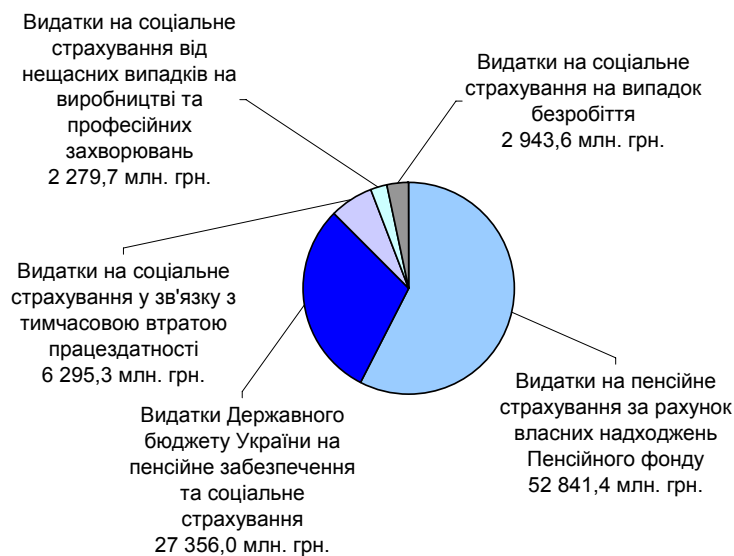
Статті видатків Пенсійного фонду України на 2006 рік

Згідно з бюджетом Пенсійного фонду України на 2006 рік, видатки Пенсійного фонду складатимуться із видатків за рахунок страхових внесків на обов'язкове державне пенсійне страхування, а також з надходжень з інших джерел.

Джерело даних: постанова Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 року №309 "Про затвердження бюджету Пенсійного фонду на 2006 рік".

	тис. грн.
1. На виплату пенсій згідно з Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"	59 269 443,1
2. На утримання ПФУ та на виконання функцій призначення пенсій	886 877,7
3. На пенсійне забезпечення осіб, пенсія яким призначена згідно з іншими законодавчими актами	779 355,7
4. На виплату різниці у пенсійному забезпеченні наукових працівників	89 850,5
5. На виплату доплати інвалідам війни	250 033,5
6. Інші виплати	157 847,6
7. На проведення авансового фінансування виплати пенсій	580 450
Разом видатків за рахунок власних надходжень	62 013 858,1
1. Видатки за рахунок коштів Державного бюджету:	7 854 716,3
2. Видатки за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття	215 000
3. Кошти Фонду соціального страхування від нещасних випадків	118 732
Разом видатків	70 202 306,4
Перевищення видатків над доходами	7 289 495,4
Покриття дефіциту за рахунок Державного бюджету України	7 289 495,4

Видатки Державного бюджету України, бюджетів Пенсійного фонду та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування на соціальне страхування та пенсійне забезпечення на 2006 рік*

* Всього видатків 91 716,0 млн. грн.

Адресна допомога малозабезпеченим верствам населення

Урядом послідовно вживаються заходи щодо пріоритетного наближення соціальних гарантій до прожиткового мінімуму саме тим категоріям населення, які мають найбільший ризик бідності.

Так, з 1 січня 2006 року змінився механізм призначення допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Зазначена допомога надається у розмірі, що дорівнює різниці між 50 відсотками прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, але не менше 90 гривень. Тобто максимальний розмір такої допомоги з 1 січня становить – 241,5 грн., з 1 квітня – 248 грн., з 1 жовтня – 252,5 грн.

Одноразова допомога при народженні дитини надається у розмірі 8 500 гривень. Виплата допомоги здійснюється одноразово при народженні дитини в сумі 3400 гривень. Решта суми допомоги 5100 гривень виплачується у грошовій формі з метою створення належних умов для повноцінного утримання та виховання дитини протягом 12 місяців після місяця народження дитини в щомісячному розмірі 425 гривень.

Одинокі матері, вдови та вдівці з дітьми, мати (батько) дітей у разі смерті одного з батьків, шлюб між якими було розірвано до дня смерті, які не одержують на них пенсію в разі втрати годувальника або соціальну пенсію отримують допомогу в розмірі, що дорівнює різниці між 50 відсотками прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, але не менше 10 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Тобто, максимальний розмір такої допомоги становить: на дитину до 6 років – з 1 січня 200 грн., з 1 квітня – 205 грн., з 1 жовтня – 209 грн. На дитину від 6 до 18 років – відповідно 257 грн., 263,5 грн. та 268 грн.

Мінімальний розмір такої допомоги становить 10 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку (на дитину до 6 років – з 1 січня 40,0 грн., з 1 квітня – 41,0 грн., з 1 жовтня – 41,8 гривень; на дитину віком від 6 до 18 років відповідно 51,4 грн., 52,7 грн., 53,6 грн.)

Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, виплачується у розмірі, що дорівнює різниці між встановленим прожитковим мінімумом для дитини відповідного віку та середньомісячним розміром одержуваних на дитину аліментів і пенсії за попередні шість календарних місяців.

Якщо опікун отримує аліменти чи пенсію на дитину, то розмір дорівнюватиме різниці між встановленим прожитковим мінімумом для дитини відповідного віку та середньомісячним розміром одержуваних на дитину аліментів (пенсії).

Якщо опікун не отримує на дитину аліменти чи пенсію, розмір дорівнюватиме прожитковому мінімуму для дитини відповідного віку. На дітей віком до 6 років – з 1 січня 400 грн., з 1 квітня – 410 грн., з 1 жовтня – 418 гривень. На дітей віком від 6 до 18 років – з 1 січня 514 грн., з 1 квітня – 527 грн., з 1 жовтня – 536 гривень.

З початку поточного року введені нові види допомоги: державна соціальна допомога дітям-сиротам та дітям, позбавлених батьківського піклування у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, яка надається у розмірі двох прожиткових мінімумів для дитини відповідного віку (постанова Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2006 року №106) та тимчасова допомога на дітей, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину (постанова Кабінету Міністрів України від 22 лютого 2006 року № 189). Розмір цієї допомоги становить 30 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

При призначенні допомоги сім'ям, які з поважних та незалежних від них причин є бідними відповідно до Закону України "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям" встановлено диференційовані рівні забезпечення прожиткового мінімуму для окремих категорій населення.

З 1 січня 2006 року для працездатних осіб такий рівень складає 110 гривень, непрацездатних осіб – 155 гривень, інвалідів – 165 гривень.

Крім цього, на кожну дитину цей рівень збільшується на 10 відсотків, а для кожної дитини, яка утримується матір'ю (батьком, усиновителем), що не перебуває в шлюбі, і запис про батька (матір) цієї дитини у Книзі реєстрації народжень провадиться в установленому порядку за вказівкою матері (батька), та для кожної дитини, в якій один або обоє батьків є інвалідами I або II групи, а також для кожної дитини в малозабезпеченій багатодітній сім'ї, в якій виховуються троє або більше дітей віком до 16 років (до 18 років, якщо дитина навчається), – на 20 відсотків.

Завдяки вдосконаленню механізму адресного надання допомоги малозабезпеченим сім'ям у 2005 році середній розмір допомоги становив 219,81 грн. При цьому для сімей, які складаються лише з працездатних осіб, – 148,78 грн., а для сімей, до складу яких входять непрацездатні особи та діти – 228,15 гривень.

З метою обґрунтованості призначення допомоги малозабезпеченим сім'ям та житлових субсидій за 2005 рік було здійснено 630,1 тис. обстежень матеріально-побутових умов сімей, що звернулися за її призначенням, або 22,3 відсотка загальної кількості одержувачів допомоги. За підсумками обстеження у призначенні допомоги відмовлено 94,8 тис. сімей, або 15,1 відсотка загальної кількості обстежених сімей.

Перевірками достовірності інформації про доходи та майновий стан шляхом запитів до відповідних організацій було охоплено 589,0 тис. осіб, що становить 20,8 відсотка загальної кількості одержувачів допомоги. З відвідуванням місця роботи одержувачів допомоги відповідно – 409,7 тис. осіб, або 14,5 відсотка.

Соціальними інспекторами було виявлено 27,4 тис. випадків надання недостовірної інформації про доходи та майновий стан, в тому числі 1,5 відсотка – шляхом запиту до Державної податкової адміністрації, а 2,9 відсотка загальної кількості перевірок – з відвідуванням місця роботи одержувачів соціальної допомоги.

Одночасно місцеві органи виконавчої влади мають можливість щодо поглибленого захисту вразливих верств населення, з урахуванням конкретних обставин, що склалися у сім'ї.

У 2005 році за їх рішеннями житлову субсидію було призначено 277,7 тис. сімей, державну соціальну допомогу – 223,5 тис. сімей. Зокрема, 150,3 тис. сімей було призначено субсидію на збільшену площу житла; одержали допомогу 109,9 тис. малозабезпечених сімей, у власності чи володінні яких є земельна ділянка площею понад 0,6 гектара тощо.

Для спрощення процедури надання та забезпечення доступності всіх видів соціальної допомоги запроваджено призначення всіх видів соціальної допомоги за однією заявою відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 року № 1146.

За повідомленням з регіонів 70,4 відсотка місцевих управлінь праці та соціального захисту населення вже здійснюють прийом громадян в єдиній приймальні за новою процедурою. У переважній більшості регіонів забезпечено призначення всіх видів соціальної допомоги у сільській місцевості на підставі одного пакету документів, прийнятого уповноваженою особою сільської або селищної ради.

З метою наближення служб соціального захисту населення до сільського населення у 38,5 відсотках загальної кількості управлінь праці та соціального захисту населення налагоджено прийом за єдиною технологією уповноваженими сільських і селищних рад.

Проте, основними перешкодами на шляху практичного застосування єдиної технології прийому громадян за однією заявою та спрощення процедури призначення всіх видів соціальної допомоги є:

- невідповідність приміщень, де розташовані місцеві органи праці та соціального захисту населення, сучасним вимогам прийому громадян з обмеженими фізичними можливостями та особливими потребами;

- відсутність єдиних критеріїв оцінки майнового стану та складу сім'ї при визначенні її права на призначення всіх видів соціальної допомоги;

- відсутність уніфікованого програмного комплексу для призначення всіх видів допомоги за однією заявою, що не дозволяє забезпечити подальше підвищення ефективного надання допомоги;

- висока плінність та недостатній рівень підготовки кадрів місцевих управлінь праці та соціального захисту населення;

- відсутність досконалого моніторингу показників бідності на регіональному рівні.

Для створення ефективної, фінансово забезпеченої системи соціальної допомоги, подальшого поглиблення адресного спрямування допомоги вразливим сім'ям, спрощення процедури реалізації прав і соціальних гарантій громадян передбачається удосконалення існуючої системи шляхом її реформування, яке сприятиме:

- якісному і комплексному обслуговуванню громадян з питань соціального захисту;
- посиленню адресності та підвищенню ефективності соціальної допомоги, послуг і пільг за рахунок вдосконалення та розвитку інституту державних соціальних інспекторів, його організаційної структури;
- формуванню єдиної бази даних та реєстру отримувачів всіх видів соціальної допомоги та Єдиного автоматизованого реєстру осіб, які мають право на пільги, інтегрованих з базами даних (реєстрами) інших центральних органів виконавчої влади;
- запровадженню програмно-цільового методу планування витрат на соціальні допомоги, послуги, компенсації та пільги з бюджетів усіх рівнів, а також із залученням наукових установ вдосконаленню методології визначення розмірів соціальних виплат.

Редакційна колегія:

Гаряча О.В.	Заступник Міністра праці та соціальної політики України
Зарудний О.Б.	Заступник Голови правління Пенсійного фонду України
Антоненко Т.В.	Директор департаменту політики державного соціального страхування Міністерства праці та соціальної політики України
Шамбір Н.В.	Директор департаменту пенсійного забезпечення Міністерства праці та соціальної політики України
Мущинін В.В.	Директор департаменту державного соціального захисту населення Міністерства праці та соціальної політики України
Придня Т.Г.	Директор департаменту зведеного бюджету Пенсійного фонду України
Кравченко Л.Г.	Начальник відділу оперативної та статистичної звітності департаменту зведеного бюджету Пенсійного фонду України
Плаксій М.В.	Начальник управління міжнародного співробітництва Пенсійного фонду України

За сприяння

Проект
розвитку ринків капіталу